

Τ.Ε.Ι. ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΟΝΑΔΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

« Ο Σύνδεσμος για την Προστασία και Ανάπλαση του Περιβάλλοντος του Πεντελικού Όρους (Σ.Π.Α.Π.): παράδειγμα διαδημοτικής και διακοινοτικής συνεργασίας στην Περιφέρεια της Αττικής».

Μαμούσης Γιάννης
Σπουδαστής Δ.Μ.Τ.Α.

Σαπουνάκης Τάσος
Επιβλέπων Καθηγητής

ΚΑΛΑΜΑΤΑ ΙΟΥΝΙΟΣ 1998

Τ.Ε.Ι. ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΟΝΑΔΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

« Ο Σύνδεσμος για την Προστασία και Ανάπλαση του Περιβάλλοντος του Πεντελικού Όρους (Σ.Π.Α.Π.): παράδειγμα διαδημοτικής και διακοινοτικής συνεργασίας στην Περιφέρεια της Αττικής ».

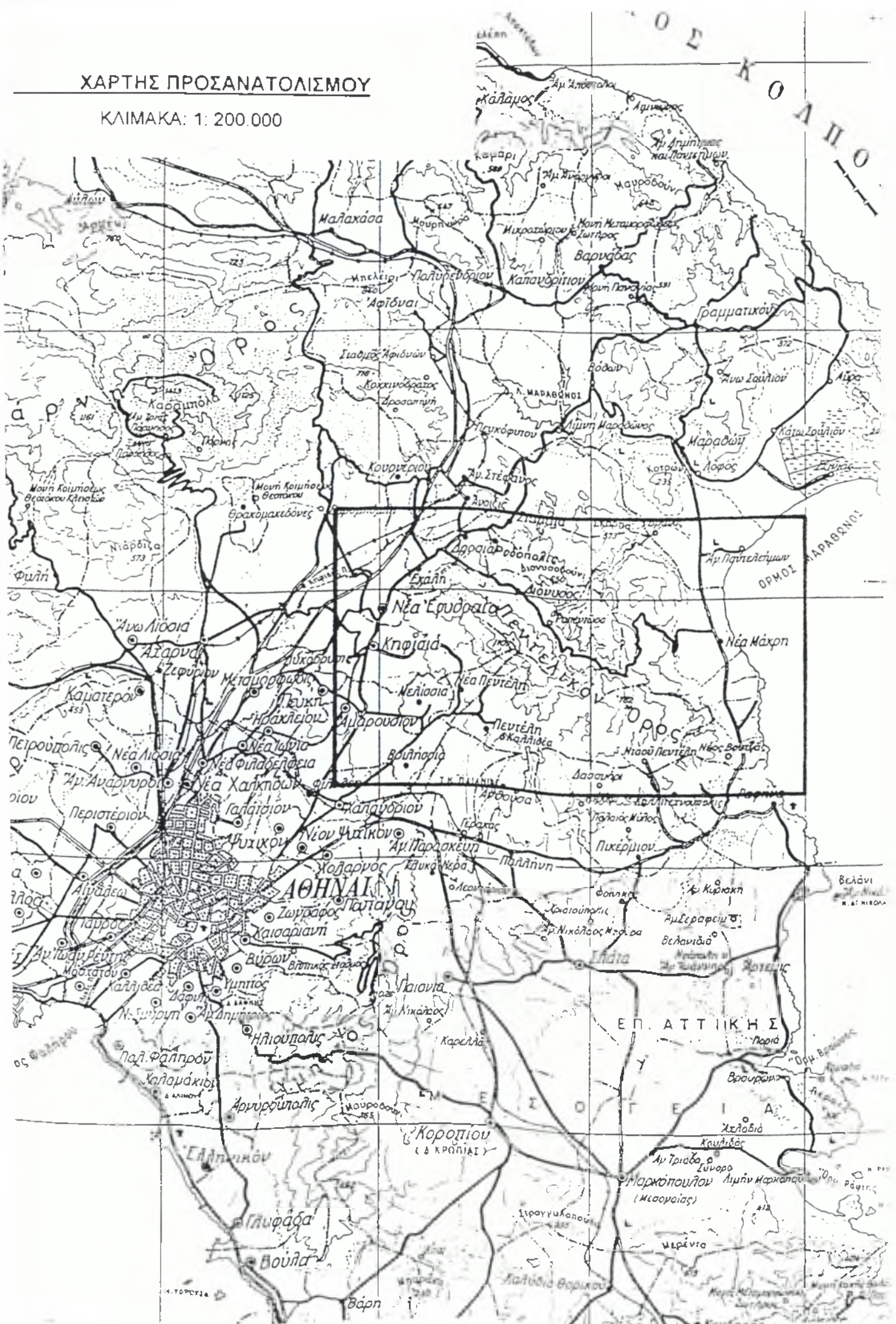
Μαμούσης Γιάννης
Σπουδαστής Δ.Μ.Τ.Α.

Σαουνάκης Τάσος
Επιβλέπων Καθηγητής

ΚΑΛΑΜΑΤΑ ΙΟΥΝΙΟΣ 1998

ΧΑΡΤΗΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

ΚΛΙΜΑΚΑ: 1: 200.000

ΕΠ. ΑΤΤΙΚΗΣ

Κοροπίου
(& ΚΡΗΝΙΑΣ)

Επαρχοπούλων
(Μισογυίας)

ΘΕΜΑ: “Ο Σύνδεσμος για την Προστασία και Ανάπλαση του Περιβάλλοντος του Πεντελικού Όρους (Σ.Π.Α.Π.): παράδειγμα διαδημοτικής και διακοινοτικής συνεργασίας στην Περιφέρεια της Αττικής”.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ 3

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: Το Θεσμικό Πλαίσιο της διαδημοτικής και διακοινοτικής συνεργασίας στην Ελλάδα.

1.1 Θεσμοί διαδημοτικής και διακοινοτικής συνεργασίας	5
1.2 Κοινές Υπηρεσίες	7
1.3 Σύνδεσμοι Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης	7
1.3.1 Σύσταση Συνδέσμου	8
1.3.2 Διοίκηση Συνδέσμου	10
1.3.3 Αρμοδιότητες - λειτουργίες των οργάνων Συνδέσμου	12
1.3.4 Πόροι Συνδέσμου	13
1.3.5 Προσωπικό Συνδέσμου	13
1.3.6 Έξοδα παράστασης και κίνησης των οργάνων Συνδέσμου	15
1.3.7 Διάλυση Συνδέσμου	15
1.4 Αναπτυξιακοί Σύνδεσμοι	16
1.5 Διαδημοτικές και Διακοινοτικές Επιχειρήσεις	19
1.6 Προγραμματικές Συμβάσεις	21
1.7 Συμβούλια Περιοχής	22

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: Ο Σύνδεσμος για την Προστασία και Ανάπλαση του Περιβάλλοντος του Πεντελικού Όρους (Σ.Π.Α.Π.)

2.1 Σύσταση Σ.Π.Α.Π	28
2.2 Στόχοι Σ.Π.Α.Π.	29
2.3 Διοίκηση Σ.Π.Α.Π.	30
2.4 Αρμοδιότητες και λειτουργίες των οργάνων του Σ.Π.Α.Π	33
2.5 Οικονομικά Σ.Π.Α.Π.....	34
2.6 Προσωπικό Σ.Π.Α.Π.....	39
2.7 Διάλυση Σ.Π.Α.Π.	41

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: Πεντελικό Όρος -Οριοθέτηση και ανάλυση της ευρύτερης περιοχής του Σ.Π.Α.Π.

3.1 Χωροταξική Ένταξη -Οριοθέτηση του Πεντελικού Όρους στην περιοχή της Αττικής	43
3.2 Περιγραφή και Ανάλυση της ευρύτερης περιοχής του Πεντελικού Όρους	45
3.2.1 Χλωρίδα.....	46
3.2.2 Πανίδα	47
3.2.3 Επιφανειακά νερά (Ρέματα Πηγές)	47
3.3 Μνημεία Ιστορίας και Πολιτισμού.	49
3.3.1 Αρχαία Μνημεία	50.
3.3.2 Βυζαντινά - Μεταβυζαντινά και Νεώτερα Μνημεία.	52
3.4. Παραγωγική Βάση	55
3.4.1 Πρωτογενής Τομέας Παραγωγής (Γεωργία-Κτηνοτροφία - Μελισσοκομία)	56
3.4.2. Δευτερογενής Τομέας Παραγωγής (Βιομηχανία-Βιοτεχνία)	58
3.4.2.1. Εκμετάλλευση Μαρμάρου-Λατομεία στο Πεντελικό Όρος	59

3.4.3. Τριτογενής Τομέας Παραγωγής (Εμπόριο - Υπηρεσίες).....	62
3.5 Η Πληθυσμιακή Εξέλιξη στην ευρύτερη περιοχή του Πεντελικού Όρους.	64
3.5.1 Οικονομικά Ενεργός Πληθυσμός	68
3.6 Μεταφορική Υποδομή	70
3.6.1 Κυκλοφοριακή Οργάνωση.....	71
3.7 Αναψυχή	72
3.7.1 Ημερήσιοι Εκδρομείς -Επισκέπτες	74
3.8 Επικοινωνία	76
3.8.1 Τοπική Τηλεόραση	76
3.8.2 Τοπικός Τύπος	77
3.9 Φορείς που δραστηριοποιούνται και παρεμβαίνουν στην Περιοχή του Πεντελικού Όρους.	
3.9.1 Φορείς του Δημοσίου που παρεμβαίνουν στην περιοχή	81
3.9.2 Δραστηριότητα των Ο.Τ.Α της περιοχής	81
3.9.3 Εθελοντικές συλλογικές Οργανώσεις περιοχής	83

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: Περιβαλλοντικοί κίνδυνοι, πολεοδομικές τάσεις, οικονομικές και κοινωνικές πιέσεις στο Πεντελικό Όρος.

4.1 Η σημασία του Πεντελικού Όρους και των υπολοίπων δασικών οικοσυστημάτων στην οικολογική ισορροπία της Αττικής	88
4.2 Παράγοντες αλλοίωσης και καταστροφής της οικολογικής αξίας του Πεντελικού Όρους	91
4.2.1 Οικιστική Εξάπλωση (πιέσεις - απαιτήσεις σε γη)	92
4.2.2 Οικοδομικοί Συνεταιρισμοί	93
4.2.3 Εκκλησιαστική Περιουσία	95
4.2.4 Λατομεία Μαρμάρου	98
4.2.5 Πυρκαγιές	101
4.2.6 Ανεξέλεγκτη Βοσκή.	102

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ: Πρόταση Σ.Π.Α.Π. για την προστασία και ανάπτυξη του Πεντελικού Όρους.

5.1 Πρόταση Σ.Π.Α.Π για την ανάπτυξη του Πεντελικού Όρους	105
5.2 Αναγκαία μέτρα προστασίας και διαχείρισης για το Πεντελικό Όρος	108
5.3 Εναλλακτικά σενάρια ανάπτυξης.	109

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ: Απολογισμός και αξιολόγηση έργου
Σ.Π.Α.Π**

6.1 Δραστηριότητες Σ.Π.Α.Π περιόδου 1994-1998.	116
6.2 Έργα και Μελέτες Σ.Π.Α.Π.	122
6.3 Απολογισμός δράσης και προσφοράς Σ.Π.Α.Π στην προστασία του Πεντελικού Όρους	125

<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	131
----------------------------------	-----

<u>ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ</u>	132
---------------------------------------	-----

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η πτυχιακή αυτή εργασία εκπονήθηκε από τον υποφαινόμενο σπουδαστή στα πλαίσια του θεσμικού πλαισίου που ισχύει για τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της Ελλάδας και του Κανονισμού Σπουδών του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Καλαμάτας και αφού ολοκληρώθηκαν τα έξι εξάμηνα θεωρητικής κατάρτισης του Τμήματος Διοίκησης Μονάδων Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Σχολής Διοίκησης και Οικονομίας.

Το αντικείμενο της συγκεκριμένης πτυχιακής εργασίας είναι η παρουσίαση της δραστηριότητας του Συνδέσμου για την Προστασία και Ανάπλαση του Περιβάλλοντος του Πεντελικού Όρους (Σ.Π.Α.Π) ως παράδειγμα διαδημοτικής και διακοινοτικής συνεργασίας στην περιφέρεια της Αττικής.

Για την εκπόνηση της πτυχιακής αυτής εργασίας ουσιαστική υπήρξε η συνδρομή και η συνεργασία της διοίκησης και του προσωπικού του Σ.Π.Α.Π, ιδιαίτερα του προέδρου του Συνδέσμου Κου Εμμανουήλ Κουρμαδιά, του Κου Χρήστου Κυριακάκη επιστημονικού συνεργάτη και της Κας Βασιλικής Αρβανίτη διοικητικό υπάλληλο του Συνδέσμου αντίστοιχα. Ουσιαστική υπήρξε επίσης η συνεισφορά με στοιχεία και πληροφορίες αιρετών και στελεχών του Δήμου Κηφισιάς και της Δημοτικής Επιχείρησης "Αναπτυξιακή Κηφισιάς" στους οποίους ο υποφαινόμενος σπουδαστής κάνει την Πρακτική του Άσκηση.

Ευχαριστίες επίσης οφείλονται στο εκπαιδευτικό προσωπικό του Τμήματος Διοίκησης Μονάδων Τοπικής Αυτοδιοίκησης του Τ.Ε.Ι. Καλαμάτας καθώς και στους συναδέλφους σπουδαστές και σπουδάστριες που από το πρώτο εξάμηνο 1994-1995 και για τρία ολόκληρα χρόνια υπήρχε ουσιαστική συνεργασία και φιλικές σχέσεις.

Τέλος ουσιαστική και καθοριστική υπήρξε η συμβολή του Κου Τάσου Σαπουνάκη (επιστημονικού συνεργάτη του τμήματος Διοίκησης Μονάδων Τοπικής Αυτοδιοίκησης), ο οποίος σύμφωνα με το νόμο υπήρξε ο επιβλέπων καθηγητής.

Ιωάννης Μαμούσης
Σπουδαστής του Τμήματος Διοίκησης
Μονάδων Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το αντικείμενο αυτής της εργασίας είναι η περίπτωση του Συνδέσμου για την Προστασία και Ανάπλαση του Περιβάλλοντος του Πεντελικού Όρους (Σ.Π.Α.Π.) ως παράδειγμα διαδημοτικής και διακοινοτικής συνεργασίας στην Περιφέρεια της Αττικής.

Στο Πρώτο Κεφάλαιο αναλύονται το θεσμικό πλαίσιο και οι διάφορες μορφές διαδημοτικής και διακοινοτικής συνεργασίας που ισχύουν στην Ελλάδα.

Στο Δεύτερο Κεφάλαιο περιγράφεται το ιστορικό ίδρυσης του Συνδέσμου, το καταστατικό του, η διοίκηση, η οργάνωση καθώς και τα οικονομικά του.

Στο Τρίτο και Τέταρτο Κεφάλαιο παρουσιάζονται τα οικονομικά κοινωνικά, και περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά του Πεντελικού Όρους το οποίο αποτελεί την περιοχή ευθύνης και δραστηριότητας του Σ.Π.Α.Π

Στο Πέμπτο Κεφάλαιο αναλύονται οι προτάσεις του Σ.Π.Α.Π. για το Πεντελικό που αποτελούν το πρόγραμμα δράσης του και το περιεχόμενο της διαδημοτικής και διακοινοτικής συνεργασίας του Οργανισμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης που το αποτελούν.

Τέλος στο Έκτο Κεφάλαιο γίνεται ένας απολογισμός της δράσης του Σ.Π.Α.Π. και αξιολογούνται οι ενέργειες και τα προγράμματα του.

Για την εκπόνηση της πτυχιακής αυτής εργασίας αξιοποιήθηκαν διάφορες μελέτες που έχει εκπονήσει ο Σ.Π.Α.Π. επίσημα διοικητικά έγγραφα που αφορούν τη σύσταση, και τη λειτουργία του, προϋπολογισμοί και απολογισμοί διαφόρων ετών, γενικό ενημερωτικό υλικό καθώς και δημοσιεύματα των τοπικών εφημερίδων και περιοδικών. Έγινε χρήση επίσης του εκπαιδευτικού υλικού το οποίο διδάχθηκε ο υποφαινόμενος σπουδαστής κατά τη διάρκεια των σπουδών του στο Τ.Ε.Ι. Καλαμάτας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

**ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΔΙΑΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΔΙΑΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

1.1 ΘΕΣΜΟΙ ΔΙΑΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Μετά το τέλος του Β' παγκοσμίου πολέμου, οι αλματώδεις εξελίξεις στο χώρο της επιστήμης και της τεχνολογίας δημιουργούν νέες οικονομικές και κοινωνικές καταστάσεις που με τη σειρά τους επηρεάζουν την οργάνωση του χώρου. Οι νέες χωρικές δομές δεν είναι πλέον συμβατές με τις διοικητικές διαιρέσεις στα διάφορα επίπεδα διοίκησης και προγραμματισμού. Έτσι εμφανίζεται η ανάγκη για αναπροσαρμογή του μεγέθους, του αριθμού και των ορίων των εδαφικών και διοικητικών χώρων, ιδιαίτερα στο επίπεδο των πρωτοβάθμιων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) όπου είναι επιτακτική η ανάγκη διοικητικής και εδαφικής αναδιοργάνωσης.

Στην Ελλάδα, που παρουσιάζει ομοιότητες με τις υπόλοιπες μεσογειακές χώρες, αν και το πρόβλημα παρουσιάζεται οξύτερο, λόγω και της εσωτερικής μετανάστευσης που μεταπολεμικά έλαβε τεράστιες διαστάσεις, καμία αναδιοργάνωση δεν είχε δρομολογηθεί μέχρι το 1980. Πρέπει να σημειωθεί ότι ο κατακερματισμός της ελληνικής αυτοδιοίκησης ήταν και είναι αναλογικά ο μεγαλύτερος στην Ευρώπη. Ο αριθμός των δήμων και των κοινοτήτων στον ελληνικό χώρο παραμένει πρακτικά ο ίδιος από την εποχή της μεταρρύθμισης του Ελευθερίου Βενιζέλου και άρα το μέγεθος τους είναι ιδιαίτερα μικρό. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι οι μισοί σχεδόν από τους σημερινούς δήμους έχουν πληθυσμό κάτω των 5000 κατοίκων ενώ από τις πεντέμισι χιλιάδες περίπου κοινότητες, το 84% έχουν πληθυσμό κάτω των 1000 κατοίκων και το 59% έχουν πληθυσμό κάτω των 500 κατοίκων.

Αυτή η πολυδιάσπαση των Ο.Τ.Α η οποία οφείλεται σε γενικότερους, γεωγραφικούς, ιστορικούς και κοινωνικό-πολιτικό οικονομικούς λόγους, αποτελεί και σήμερα σοβαρό περιοριστικό παράγοντα στην αποτελεσματική άσκηση των αρμοδιοτήτων των Ο.Τ.Α.

Οι σημερινές κοινωνικοοικονομικές συνθήκες και η πολυπλοκότητα των προβλημάτων που αυτές δημιουργούν, διαμορφώνουν μια νέα αντίληψη για το ρόλο που μπορεί να παίξει η τοπική αυτοδιοίκηση στην περιφερειακή ανάπτυξη, στην προώθηση συμμετοχικών διαδικασιών στην λήψη των αποφάσεων και στον εκσυγχρονισμό του κράτους και των θεσμών. Για το λόγο αυτό έχει δοθεί έμφαση στο ρόλο των τοπικών αρχών και των τοπικών οικονομικών και κοινωνικών φορέων, με κατεύθυνση την ενεργοποίηση της τοπικής κοινωνίας και την στήριξη των τοπικών αναπτυξιακών

πρωτοβουλιών. Η επιλογή αυτή "υποστηρίζεται" ήδη σήμερα από μια σειρά νομοθετημάτων που χρονικά προσδιορίζονται κυρίως στις αρχές της δεκαετίας του 1980. Τα μέχρι σήμερα ετήσια προγράμματα δεν μπορούν να εξασφαλίσουν την ορθολογική παρέμβαση των Ο.Τ.Α σε τοπικό επίπεδο και επίσης δεν μπορούν να πείσουν την κεντρική διοίκηση για την αναγκαιότητα διεύρυνσης των χρηματοδοτικών πόρων. Οι θεσμικές παρεμβάσεις και χρηματοδοτήσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι ένας ακόμη ουσιώδης παράγων που επιβάλλει μεσομακροπρόθεσμο σχεδιασμό. Οι κατευθύνσεις αυτές προϋποθέτουν τη συγκρότηση οργανισμών Τοπική Αυτοδιοίκησης βιώσιμων και ικανών (από άποψη μεγέθους, οικονομικών πόρων και έμπυχου δυναμικού) να ανταποκριθούν στις συνεχώς αυξημένες αρμοδιότητές τους. Αναζητείται λοιπόν το "κρίσιμο όριο μεγέθους" του νέου Ο.Τ.Α. που θα προέλθει από την ομαδοποίηση των μικρών δήμων και κοινοτήτων.

Επειδή όμως το πρόγραμμα "Ιωάννης Καποδίστριας" για τις συνενώσεις Δήμων και Κοινοτήτων δεν αφορά την Αττική αλλά κυρίως την Περιφέρεια της Ελλάδας, διαφαίνεται ότι οι διάφοροι φορείς διαδημοτικής και διακοινοτικής συνεργασίας θα αποτελέσουν το κύριο "εργαλείο" των Ο.Τ.Α για την αντιμετώπιση των υπερτοπικών προβλημάτων της Αττικής.

Έτσι μέχρι να ολοκληρωθεί η εδαφική και διοικητική μεταρρύθμιση της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι δυνατή η συνεργασία των πρωτοβάθμιων οργανισμών τοπικής Αυτοδιοίκησης μεταξύ τους. Αυτή η συνεργασία αποτελεί και το πρώτο βήμα για την συνένωση των δήμων και των κοινοτήτων, που μέσα από την εμπειρία της συνεργασίας μεταξύ τους θα προωθηθεί η τοπική ανάπτυξη¹. Οι επικρατέστερες μορφές διαδημοτικής και διακοινοτικής συνεργασίας στην Ελλάδα είναι:

- Οι Κοινές Υπηρεσίες
- Οι Σύνδεσμοι Ο.Τ.Α
- Οι Αναπτυξιακοί Σύνδεσμοι.
- Οι Διαδημοτικές Επιχειρήσεις.
- Οι Προγραμματικές Συμβάσεις
- Τα Συμβούλια Περιοχής

---

¹ Γκώνης Γεώργιος. ΔΟΜΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ Ο.Τ.Α. Σημειώσεις Μαθήματος. Γαργαλιάνοι. Μάρτιος 1996 σελ 64. και. Θελερίτη Μαρία. Περιφερειακή Διοίκηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση. Σημειώσεις Μαθήματος. Καλαμάτα. 1995. σελ 20.

1.2 ΚΟΙΝΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Κοινές Υπηρεσίες μπορούν να συσταθούν από δύο ή περισσότερους Ο.Τ.Α για την πρόσληψη προσωπικού και για την από κοινού αντιμετώπιση αναγκών όπως:

- Ανάγκες σε εξειδικευμένο προσωπικό (τεχνικοί, γεωπόνοι, δικηγόροι, περιβαλλοντολόγοι, συγκοινωνιολόγοι, σχεδιαστές κλπ) και
- ανάγκες σε προσωπικό καθαριότητας, ύδρευσης, υδρονομής. Επίσης, ένας Ο.Τ.Α μπορεί να θέσει στη διάθεση του άλλου μέσα και υπηρεσίες για την άσκηση των αρμοδιοτήτων του (κοινά απορριμματοφόρα-μηχανήματα οδοποιίας κλπ.)

1.3 ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ Ο.Τ.Α

Οι Σύνδεσμοι Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) και τους αποτελούν δήμοι και κοινότητες οι οποίοι με δική τους πρωτοβουλία αποφασίζουν να συνεργαστούν για την πραγματοποίηση κοινών στόχων. Οι κοινοί στόχοι μπορούν να αφορούν, την κοινή εκτέλεση και συντήρηση έργων, την προμήθεια μηχανημάτων και υλικών για την παροχή υπηρεσιών που ανήκουν στις αρμοδιότητες τους, καθώς και το σχεδιασμό και την κατάρτιση προγραμμάτων και μεθόδων για την ανάπτυξη του ευρύτερου χώρου τους. Μέχρι σήμερα έχουν συσταθεί αρκετοί Σύνδεσμοι Ο.Τ.Α. όπως:

- 198 Σύνδεσμοι Ύδρευσης
- 13 Σύνδεσμοι Άρδευσης
- 15 Σύνδεσμοι Ύδρευσης- Άρδευσης
- 27 Σύνδεσμοι Αποκομιδής και Διάθεσης Απορριμμάτων
- 30 Σύνδεσμοι πολλαπλού σκοπού σε τομείς:
  - * ύδρευσης-άρδευσης -αποκομιδής και διάθεσης απορριμμάτων.
  - * Εκτέλεσης -συντήρησης εγγειοβελτιωτικών έργων.
  - * Προμήθειας μηχανημάτων και υλικών για την κατασκευή έργων τοπικού ενδιαφέροντος.
  - * Διαχείρισης και λειτουργίας νεκροταφείων και εκτέλεσης έργων γεωργικής και τουριστικής ανάπτυξης.

1.3.1 ΣΥΣΤΑΣΗ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ

Για την σύσταση του Συνδέσμου απαιτούνται:

- Ενιαίο κείμενο που το συντάσσουν οι συμμετέχοντες Ο.Τ.Α στο οποίο αναφέρονται οι κοινής αποδοχής στόχοι και τα μέσα που θα επιτρέψουν την πραγματοποίησή τους.
- Απόφαση κάθε δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου των συμμετεχόντων Ο.Τ.Α που λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία των συμβούλων που παρευρίσκονται στην συγκεκριμένη συνεδρίαση. Η απόφαση των συμβουλίων περιέχει το σκοπό για τον οποίο ιδρύεται ο σύνδεσμος, τη χρονική διάρκεια και την έδρα του καθώς και τις εισφορές που πρέπει να καταβάλει κάθε χρόνο ο κάθε δήμος ή κάθε κοινότητα.
- Έκδοση σχετικής πράξης του Περιφερειακού Διευθυντή που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Με την ίδια πράξη σε περίπτωση που υπάρχει διαφωνία ανάμεσα στα συμβούλια, ορίζεται και η έδρα του συνδέσμου.

Με απόφαση του Περιφερειακού Διευθυντή μπορεί να γίνει υποχρεωτική για ένα δήμο ή για μία κοινότητα η συμμετοχή σε σύνδεσμο του ίδιου νομού, που έχει συσταθεί εφόσον συντρέχουν όλες οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

1. Αν στο σύνδεσμο μετέχει το ένα τρίτο (1/3) τουλάχιστον των δήμων και των κοινοτήτων του νομού.
2. Αν αποφασίσει τη συμμετοχή το διοικητικό συμβούλιο του συνδέσμου με την απόλυτη πλειοψηφία των μελών του στο σύνολο τους και
3. Αν οι ανάγκες των κατοίκων δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν διαφορετικά.

Τα δημοτικά ή κοινοτικά συμβούλια των Ο.Τ.Α -μελών μπορούν με απόφαση τους (με απόλυτη πλειοψηφία) να διευρύνουν τους σκοπούς του συνδέσμου, να παρατείνουν τη διάρκεια του, να αυξήσουν τις εισφορές και να μεταφέρουν την έδρα τους. Και αυτές οι περιπτώσεις υπάγονται σε έλεγχο νομιμότητας από τον Περιφερειακό Διευθυντή, ο οποίος εκδίδει και σχετική απόφαση που δημοσιεύεται στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως.²

Η συμμετοχή νέου δήμου ή κοινότητας σε υφιστάμενο σύνδεσμο ή η αποχώρηση από αυτό μέλους του επιτρέπεται αν το αποφασίσει το συμβούλιο του ενδιαφερόμενου δήμου ή της ενδιαφερόμενης κοινότητας και αποδεχθεί την απόφαση το διοικητικό συμβούλιο του συνδέσμου με απόφασή του που

λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία του συνολικού αριθμού των μελών του. Αν το διοικητικό συμβούλιο του συνδέσμου αρνείται αδικαιολόγητα, με οποιοδήποτε τρόπο, να αποδεχθεί τη συμμετοχή στο σύνδεσμο ενός δήμου ή μιας κοινότητας, η συμμετοχή αποφασίζεται από τον Περιφερειακό Διευθυντή αν οι ανάγκες των κατοίκων δεν μπορούν να αντιμετωπισθούν διαφορετικά και δεν παρεμποδίζεται η εκπλήρωση του σκοπού του συνδέσμου. Αν το διοικητικό συμβούλιο του συνδέσμου αρνείται αδικαιολόγητα με οποιονδήποτε τρόπο να αποδεχθεί την αποχώρηση από το σύνδεσμο ενός δήμου ή μιας κοινότητας, η αποχώρηση αποφασίζεται από τον Περιφερειακό Διευθυντή αν αυτή δεν βλάπτει τα συμφέροντα των κατοίκων του Δήμου ή της Κοινότητας που αποχωρεί και δεν παρεμποδίζει την περαιτέρω λειτουργία του συνδέσμου και την εκπλήρωση του σκοπού για τον οποίο έχει συσταθεί.

Για την σύσταση συνδέσμου δήμων ή κοινοτήτων ή δήμων και κοινοτήτων που υπάγονται στην περιφέρεια περισσότερων όμορων νομών για την συμμετοχή ή αποχώρηση μέλους από το σύνδεσμο αυτό, για τη διεύρυνση των σκοπών, την παράταση της διάρκειας, την αύξηση των εισφορών των μελών του συνδέσμου προς αυτόν και τον καθορισμό ή τη μεταφορά της έδρας του συνδέσμου εκδίδεται πράξη του Περιφερειακού Διευθυντή, στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται η έδρα του συνδέσμου, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Την εποπτεία του συνδέσμου αυτού ασκεί ο Περιφερειακός Διευθυντής, στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται η έδρα του.

Για την σύσταση συνδέσμου δήμων ή κοινοτήτων ή δήμων και κοινοτήτων που έχουν κοινά ενδιαφέροντα και που υπάγονται στην περιφέρεια περισσότερων μη όμορων νομών, για τη συμμετοχή ή αποχώρηση μέλους από το σύνδεσμο αυτόν, για διεύρυνση των σκοπών ή για την παράταση της διάρκειας του συνδέσμου αυτού, για τον καθορισμό ή τη μεταφορά της έδρας του και για την αύξηση της εισφοράς των μελών του προς αυτόν, εκδίδεται απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών.

Την εποπτεία του συνδέσμου αυτού ασκεί ο Περιφερειακός Διευθυντής στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται η έδρα του.

---

² Θελερίτη Μαρία, Περιφερειακή Διοίκηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση, Σημειώσεις Μαθήματος, Καλαμάτα 1995, σελ 21-22.

1.3.2. ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ

Ο σύνδεσμος διοικείται από το διοικητικό συμβούλιο, την εκτελεστική επιτροπή και τον πρόεδρο του.

Το διοικητικό συμβούλιο συγκροτείται από αιρετούς αντιπροσώπους του κάθε δήμου ή της κάθε κοινότητας που υποδεικνύονται από τα δημοτικά και κοινοτικά συμβούλια τους, ανάλογα με τον πληθυσμό τους, με βάση τον πληθυσμό του μικρότερου δήμου ή της μικρότερης κοινότητας, που εκπροσωπείται με έναν αντιπρόσωπο. Ο αριθμός των αντιπροσώπων του καθενός από τους λοιπούς δήμους και κοινότητες, που μετέχουν στο σύνδεσμο, βρίσκεται με τη διαίρεση του πληθυσμού του δια του πληθυσμού του μικρότερου από αυτούς.

Αν τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου του συνδέσμου, σύμφωνα με τον υπολογισμό της προηγούμενης παραγράφου είναι περισσότερα από είκοσι πέντε, κάθε δημοτικό και κοινοτικό συμβούλιο εκλέγει αντιπροσώπους για το διοικητικό συμβούλιο του συνδέσμου ως εξής: Συμβούλια έως επτά μελών εκλέγουν έναν αντιπρόσωπο το καθένα, έως έντεκα δύο, έως δεκαπέντε τρία, έως δεκαεννέα τέσσερα, έως είκοσι πέντε πέντε, και τα υπόλοιπα έξι αντιπροσώπους το καθένα.

Αν, με τον υπολογισμό που προβλέπει η προηγούμενη παράγραφος, ο αριθμός των μελών του διοικητικού συμβουλίου υπερβαίνει τα εβδομήντα πέντε, κάθε δημοτικό ή κοινοτικό συμβούλιο εκλέγει αντιπροσώπους για το διοικητικό συμβούλιο του συνδέσμου ως εξής: Τα συμβούλια έως δεκαεννέα μελών, από έναν αντιπρόσωπο, και τα υπόλοιπα από δύο αντιπροσώπους το καθένα.

Σε συνδέσμους δύο έως και τεσσάρων δήμων ή κοινοτήτων, αν ο αριθμός των αντιπροσώπων, είναι μεγαλύτερος από είκοσι πέντε ή μικρότερος από πέντε, το διοικητικό συμβούλιο συγκροτείται σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 3. Αν τυχόν, και κατά τον υπολογισμό που προβλέπουν οι διατάξεις της παραγρ. 3. ο αριθμός των αντιπροσώπων είναι μικρότερος από πέντε, το διοικητικό συμβούλιο του συνδέσμου συγκροτείται πάλι από πέντε αντιπροσώπους. Για να συμπληρωθούν οι κενές θέσεις ορίζεται από ένας αντιπρόσωπος των δήμων που έχουν μεγαλύτερο πληθυσμό κατά σειρά. Σε συνδέσμους δύο δήμων ή κοινοτήτων, αν δεν συμπληρώνεται ο αριθμός πέντε αντιπροσώπων ούτε με τον υπολογισμό αυτόν, το συμβούλιο του

συνδέσμου συγκροτείται από δύο αντιπροσώπους του δήμου ή της κοινότητας που έχει το μικρότερο πληθυσμό και από τρεις αντιπροσώπους του δήμου ή της κοινότητας που έχει το μεγαλύτερο πληθυσμό.

Για όλη τη διάρκεια της δημοτικής ή κοινοτικής περιόδου, τα δημοτικά ή κοινοτικά συμβούλια εκλέγουν ως αντιπροσώπους τους στο διοικητικό συμβούλιο του συνδέσμου μέλη τους ή το δήμαρχο. Η εκλογή γίνεται μέσα σ' ένα μήνα από την εγκατάσταση των δημοτικών ή κοινοτικών αρχών.

Το διοικητικό συμβούλιο συγκαλείται στην έδρα του συνδέσμου, μέσα σε δέκα μέρες από την εκλογή των αντιπροσώπων, ύστερα από πρόσκληση του αντιπροσώπου του δήμου ή της κοινότητας της έδρας του συνδέσμου και, αν υπάρχουν περισσότεροι αντιπρόσωποι του δημοτικού ή κοινοτικού συμβούλου που έλαβε τις περισσότερες ψήφους και σε περίπτωση ισοψηφίας εκείνου που είναι γραμμένος πρώτος κατά σειρά στην απόφαση του δικαστηρίου. Στην ίδια συνεδρίαση το συμβούλιο εκλέγει από τα μέλη του τον πρόεδρο και τον αντιπρόεδρο του και τα μέλη της εκτελεστικής επιτροπής για διετή θητεία. Αν κανένας από τους αντιπροσώπους της έδρας του συνδέσμου δεν συγκαλέσει το διοικητικό συμβούλιο μέσα στην παραπάνω προθεσμία, η πρόσκληση γίνεται από τον αντιπρόσωπο του δήμου ή κοινότητας μέλους του συνδέσμου που έχει το μεγαλύτερο πληθυσμό και, αν συμπίπτει με την έδρα του συνδέσμου, η πρόσκληση γίνεται από τον αντιπρόσωπο του δήμου ή της κοινότητας που έχει μεγαλύτερο πληθυσμό μετά από αυτόν της έδρας. Στη συνεδρίαση προεδρεύει αυτός που συγκάλεσε το διοικητικό συμβούλιο του συνδέσμου. Η απαρτία υπολογίζεται με βάση το συνολικό αριθμό των μελών.

Η εκτελεστική επιτροπή αποτελείται από τον πρόεδρο του συμβουλίου του συνδέσμου, ως πρόεδρο, τον αντιπρόεδρο και ένα μέλος, σε συμβούλια έως είκοσι πέντε μελών, τρία μέλη σε συμβούλια από είκοσι έξι έως πενήντα μελών και πέντε μέλη σε πολυμελέστερα συμβούλια. Στις τριμελείς εκτελεστικές επιτροπές, εκλέγεται και ένα αναπληρωματικό μέλος. Η εκλογή των μελών της εκτελεστικής επιτροπής γίνεται κάθε δύο χρόνια, και η θητεία τους λήγει με την εγκατάσταση των νέων μελών της.

1.3.3. ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ

Σύμφωνα με το άρθρο 208 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα το διοικητικό συμβούλιο του συνδέσμου που έχει μέχρι έντεκα μέλη έχει τις αρμοδιότητες του κοινοτικού συμβουλίου και ο πρόεδρος του τις αρμοδιότητες του προέδρου της κοινότητας. Οι σχετικές διατάξεις που αφορούν τις κοινότητες εφαρμόζονται αναλόγως ως προς τη διοίκηση του συνδέσμου. Η εκτελεστική επιτροπή έχει τις αρμοδιότητες του συμβουλίου, τις οποίες και της αναθέτει το ίδιο το συμβούλιο.

Το διοικητικό συμβούλιο του συνδέσμου που έχει περισσότερα από έντεκα μέλη έχει τις αρμοδιότητες του δημοτικού συμβουλίου και ο πρόεδρος του τις αρμοδιότητες του δημάρχου και του προέδρου του δημοτικού συμβουλίου. Οι σχετικές διατάξεις που αφορούν τους δήμους εφαρμόζονται αναλόγως ως προς τη διοίκηση του συνδέσμου.

Η εκτελεστική επιτροπή έχει τις αρμοδιότητες της δημοτικής επιτροπής και όσες αρμοδιότητες της αναθέτει το ίδιο το συμβούλιο.

Επιτρέπεται η αναγκαστική απαλλοτρίωση αστικών ή αγροτικών ακινήτων ή η σύσταση δουλείας σε βάρος τους, υπέρ συνδέσμων δήμων και κοινοτήτων για δημόσια ωφέλεια. Οι διατάξεις που αφορούν την απαλλοτρίωση υπέρ δήμων και κοινοτήτων εφαρμόζονται ανάλογα.

Οι διατάξεις που ρυθμίζουν τη λειτουργία του κοινοτικού ή του δημοτικού συμβουλίου και της δημοτικής επιτροπής εφαρμόζονται ανάλογα και για τα συλλογικά όργανα των συνδέσμων.

Για την απευθείας ανάθεση ή εκτέλεση έργου, εργασίας ή μεταφοράς ή τη διενέργεια προμήθειας από τον πρόεδρο του συνδέσμου που έχει αρμοδιότητες προέδρου κοινότητας ή από τον πρόεδρο συνδέσμου που έχει τις αρμοδιότητες δημάρχου, εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 267 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα. Για τον πρόεδρο συνδέσμου που έχει αρμοδιότητες Δημάρχου εφαρμόζονται τα χρηματικά όρια που ισχύουν για τους λοιπούς Δήμους.

Ο πρόεδρος του συνδέσμου μπορεί με απόφαση του, η οποία δημοσιεύεται στον ειδικό χώρο των ανακοινώσεων του συνδέσμου, να μεταβιβάζει αρμοδιότητές του στον αντιπρόεδρο.

Το διοικητικό συμβούλιο του συνδέσμου Ο.Τ.Α., που υπάγεται σε περισσότερους νομούς μπορεί να συνεδριάζει και στην έδρα οποιουδήποτε Ο.Τ.Α. μέλους, αν αυτό το αποφασίσει το διοικητικό συμβούλιο του συνδέσμου με την απόλυτη πλειοψηφία του συνόλου των μελών του. Αυτό ισχύει και για τις συνεδριάσεις της εκτελεστικής επιτροπής.

1.3.4 ΠΟΡΟΙ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ.

Οι Πόροι του συνδέσμου είναι: α) οι πρόσοδοι από την περιουσία του, β) οι ετήσιες εισφορές των δήμων και κοινοτήτων, γ) δωρεές, επιχορηγήσεις και εισφορές που παρέχει το δημόσιο ή άλλα φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή οργανισμοί και δ) οι πρόσοδοι από τους φόρους, τα τέλη και τα δικαιώματα που επιβάλλονται υπέρ του συνδέσμου.

Σε περίπτωση μη καταβολής των εισφορών από τα μέλη του συνδέσμου, αυτές παρακρατούνται από τους κεντρικούς αυτοτελείς πόρους με απόφαση του Υπουργού των Εσωτερικών, η οποία εκδίδεται μετά από πρόταση του διοικητικού συμβουλίου του συνδέσμου και αποδίδονται σ' αυτόν. Κατά τον ίδιο τρόπο παρακρατούνται και οι οφειλές των μελών προς το σύνδεσμο, που προέρχονται από κατανάλωση νερού, περισυλλογή, αποκομιδή και διαχείριση απορριμμάτων, ως και από άλλες υπηρεσίες ανταποδοτικού χαρακτήρα που παρέχει ο σύνδεσμος στα μέλη του και προβλέπονται από το σκοπό σύστασης αυτού.

Τέλος, ένας σύνδεσμος έχει τη δυνατότητα να συμμετέχει σε προγραμματικές συμβάσεις μαζί με Ο.Τ.Α και φορείς του δημοσίου τομέα. Μπορεί έτσι να συντονίζει το έργο του με άλλους τοπικούς φορείς και να εξασφαλίζει πόρους³

1.3.5 ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ

Το προσωπικό του Συνδέσμου διέπεται από τις διατάξεις των Νόμων 1735/1987 (άρθρα 5 και 11) και 1188 /1981 (άρθρο 1), όπως τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα. Ειδικότερα ένας Σύνδεσμος μπορεί να προσλάβει προσωπικό ως εξής:

---

³Ε.Ε.Τ.Α.Α. Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας. Αθήνα 1995 σελ 153-158

α. Με την διαδικασία που ορίζει ο Ν. 1735/1987⁴, προσωπικό μόνιμο, διαβαθμισμένο, εφόσον έχει καταρτίσει κανονισμό εσωτερικής υπηρεσίας, υπάρχει η σχετική απόφαση του Νομάρχη (Περιφερειακό Διευθυντή) και ο Σύνδεσμος τα δύο τελευταία οικονομικά έτη, έχει πραγματοποιήσει ως μέσο όρο τακτικών εσόδων, ποσό διπλάσιο αυτού που απαιτείται για την κάλυψη του βασικού μισθού με το χρονοδιάγραμμα του καταληκτικού βαθμού των προτεινόμενων θέσεων. Η κατάρτιση των πινάκων κατάταξης των υποψήφιων στην περίπτωση αυτή γίνεται από τον Υπουργό Προεδρίας της Κυβέρνησης. Ένας Σύνδεσμος μπορεί επίσης να προσλάβει και αδιαβάθμητο προσωπικό με την ίδια διαδικασία αλλά στην περίπτωση αυτή γίνεται σε Νομαρχιακό επίπεδο.

β. Με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου ή αορίστου χρόνου, για την κάλυψη πρόσκαιρων, εποχιακών ή περιοδικών αναγκών (Ν 993/79) και άρθρο 11 Ν 1476/1984, καθώς και για την κάλυψη απρόβλεπτων ή επειγουσών αναγκών. Για τις πρόσκαιρες ανάγκες ο χρόνος απασχόλησης δεν μπορεί να υπερβαίνει τον ένα χρόνο ενώ για τις εποχιακές ανάγκες ο χρόνος απασχόλησης δεν μπορεί να υπερβαίνει τους πέντε μήνες ή τα εκατό ημερομίσθια. Τέλος για τις απρόβλεπτες και επείγουσες ανάγκες, ο χρόνος απασχόλησης του προσωπικού δεν μπορεί να υπερβαίνει τους οκτώ μήνες.

γ. Με σύμβαση έργου (μίσθωση έργου), μετά από έκδοση κοινής απόφασης των Υπουργού Προεδρίας και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού. Για την πρόσληψη προσωπικού δεν χρειάζεται να ακολουθηθεί η διαδικασία προγραμματισμού, εφόσον οι ανάγκες σε προσωπικό δεν είναι δυνατό να προγραμματισθούν δύο μήνες πριν τη χρονολογία που επιβάλλεται να γίνουν. Στην περίπτωση αυτή η πρόσληψη γίνεται με επιλογή ύστερα από σχετική απόφαση του Περιφερειακού Διευθυντή. Η διάρκεια απασχόλησης δεν μπορεί να υπερβαίνει τους τέσσερις μήνες ή τα 90 ημερομίσθια.

Επίσης ένας σύνδεσμος μπορεί να προσλάβει ειδικό επιστημονικό προσωπικό, βοηθητικό προσωπικό και προσωπικό καθαριότητας καθώς και προσωπικό για κατεπείγουσες υπηρεσιακές ανάγκες. Η πρόσληψη προσωπικού στα πλαίσια εκτέλεσης έργων με αυτεπιστασία γίνεται μόνο σε περίπτωση μη επάρκειας του υπάρχοντος προσωπικού.

Τέλος επιτρέπεται, σύμφωνα με τα άρθρα 64 και 66 του Ν. 1416/1984 απόσπαση προσωπικού από το δημόσιο τομέα για την αντιμετώπιση

---

⁴ Η διαδικασία που ορίζει ο Νόμος 1735/1987 αφορά τον προγραμματισμό προσλήψεων προσωπικού

πρόσκαιρων ή εποχιακών αναγκών του Συνδέσμου. Αυτό συμβαίνει για χρονικό διάστημα μέχρι δύο χρόνια, με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και του αρμόδιου κατά περίπτωση Υπουργού, ύστερα από σύμφωνη γνώμη του αρμόδιου διοικητικού συμβουλίου. Για έκτακτες υπηρεσιακές ανάγκες ενός έτους η απόσπαση προσωπικού από το δημόσιο μπορεί να παραταθεί άλλον ένα χρόνο.

1.3.6. ΕΞΟΔΑ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΚΙΝΗΣΗΣ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ.

Σύμφωνα με το άρθρο 209 (άρθρο 193 Π.Δ. 323/1989) του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα, ο πρόεδρος του συνδέσμου εισπράττει έξοδα παράστασης, που καθορίζονται από το διοικητικό συμβούλιο του συνδέσμου, εφόσον ο σύνδεσμος εκτελεί έργα ή παρέχει τις υπηρεσίες για τις οποίες έχει συσταθεί. Έξοδα παράστασης εισπράττει και ο αντιπρόεδρος του συνδέσμου, αν οι δήμοι και οι κοινότητες που τον απαρτίζουν έχουν συνολικό πληθυσμό τουλάχιστο δέκα χιλιάδες κατοίκους. Τα έξοδα αυτά ανέρχονται στο μισό των εξόδων του προέδρου του συνδέσμου. Τα έξοδα καθορίζονται ανάλογα με την οικονομική κατάσταση του συνδέσμου και την έκταση της δραστηριότητάς του. Ως πληθυσμός του συνδέσμου λαμβάνεται το σύνολο του πληθυσμού των Ο.Τ.Α μελών του συνδέσμου.

Για τις μετακινήσεις, που πραγματοποιούν ο πρόεδρος και τα λοιπά μέλη του διοικητικού συμβουλίου έξω από την έδρα τους για την εκτέλεση υπηρεσίας μπορούν να καταβάλλονται οδοιπορικά έξοδα και ημερήσια αποζημίωση, που καθορίζονται με απόφαση του διοικητικού συμβουλίου του συνδέσμου.

Τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου και της εκτελεστικής επιτροπής του συνδέσμου, εκτός από τον πρόεδρο, τα οποία μετέχουν στις συνεδριάσεις των συλλογικών αυτών οργάνων δικαιούνται αποζημίωση για κάθε συνεδρίαση και για τρεις το πολύ συνεδριάσεις το μήνα για το καθένα από τα συλλογικά αυτά όργανα.

1.3.7 ΔΙΑΛΥΣΗ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ

Η διάλυση ενός Συνδέσμου πραγματοποιείται με τις διατάξεις του Άρθρου 211 (Άρθρο 195 Π.Δ. 323/1989-Άρθρο 2 παρ. 16 και Άρθρο 5 παρ. 15 Ν2307/1995)του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα. Σύμφωνα λοιπόν με το άρθρο αυτό ο σύνδεσμος διαλύεται με απόφαση του διοικητικού συμβουλίου του, που λαμβάνεται με πλειοψηφία των δύο τρίτων του συνολικού αριθμού των μελών του: α) όταν έχει εκπληρωθεί ο σκοπός του ή β) όταν λήξει το χρονικό διάστημα για το οποίο έχει συσταθεί.

Διαλύεται επίσης αν τα δύο τρίτα των δημοτικών ή κοινοτικών συμβουλίων των δήμων και των κοινοτήτων που μετέχουν στο σύνδεσμο, αποφασίσουν τη διάλυση, επειδή διαπιστώνεται αδυναμία για την εκπλήρωση του σκοπού του. Ο Περιφερειακός Διευθυντής εκδίδει τη σχετική απόφαση, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Ο Σύνδεσμος διαλύεται κι αν για οποιοδήποτε λόγο δεν έχουν συγκροτηθεί τα όργανά του για διάστημα περισσότερο από δύο χρόνια.

Ο Περιφερειακός Διευθυντής διαπιστώνει τα παραπάνω και εκδίδει σχετική πράξη για τη διάλυση του συνδέσμου. Τυχόν επιχορήγηση του συνδέσμου που διαλύεται για ρύθμιση υποχρεώσεων του, παρέχεται στον Περιφερειακό Διευθυντή, ο οποίος προβαίνει στην εξόφληση των υποχρεώσεων αυτού.

Με την ίδια πράξη ρυθμίζονται, κατ' εξαίρεση της παραγράφου 3 του άρθρου 211, τα θέματα τα σχετικά με την κατανομή του ενεργητικού και των υποχρεώσεων του συνδέσμου που διαλύεται καθώς και κάθε άλλη έννομη σχέση ανάλογα με το ύψος της ετήσιας εισφοράς κάθε δήμου ή κοινότητας που συμμετέχει.

Τα θέματα τα σχετικά με την κατανομή του ενεργητικού και των υποχρεώσεων ενός συνδέσμου που διαλύεται, καθώς και κάθε άλλη έννομη σχέση του ρυθμίζονται με απόφαση του διοικητικού συμβουλίου, ανάλογα με το ύψος της ετήσιας εισφοράς κάθε δήμου ή κοινότητας που συμμετέχει.

1.4. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ

Με το Νόμο 1416/1984 προβλέπεται μια νέα μορφή Συνδέσμων "οι Αναπτυξιακοί Σύνδεσμοι". Ο παραπάνω Νόμος θέτει ως απαραίτητη προϋπόθεση για τη σύσταση Αναπτυξιακών Συνδέσμων τη συνεργασία Δήμων και Κοινοτήτων που βρίσκονται στην ίδια γεωγραφική ενότητα, σε αντίθεση με τη σύσταση των Συνδέσμων όπου προβλέπεται η συνεργασία

αντίθεση με τη σύσταση των Συνδέσμων όπου προβλέπεται η συνεργασία μεταξύ Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης που ανήκουν σε οποιαδήποτε γεωγραφική ενότητα.

Ειδικότερα: Σε κάθε Νομό με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Εσωτερικών και Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος που εκδίδεται με σύμφωνη γνώμη του Νομαρχιακού Συμβουλίου προσδιορίζονται για αναπτυξιακούς σκοπούς, γεωγραφικές ενότητες (περιοχές) με βάση τις γεωοικονομικές, κοινωνικές και συγκοινωνιακές συνθήκες. Αναπτυξιακούς Συνδέσμους μπορούν να συνιστούν μόνο οι Δήμοι και οι Κοινότητες που βρίσκονται στην ίδια γεωγραφική Ενότητα.

Για την σύσταση Αναπτυξιακού Συνδέσμου απαιτείται απόφαση των Δημοτικών -Κοινοτικών Συμβουλίων, απόφαση του Περιφερειακού Διευθυντή και δημοσίευση της απόφασης του στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

Τα δημοτικά και κοινοτικά συμβούλια λαμβάνουν αποφάσεις με την απόλυτη πλειοψηφία του συνόλου των μελών τους, στις οποίες πρέπει να περιλαμβάνονται ο σκοπός, η χρονική διάρκεια, η έδρα και οι εισφορές των μελών του Αναπτυξιακού Συνδέσμου. Με απόφαση του συμβουλίου του Συνδέσμου μπορεί να συμπεριληφθεί και οποιοδήποτε άλλο στοιχείο θεωρηθεί αναγκαίο κατά τη γνώμη των μελών του, που εξυπηρετεί το Σύνδεσμο.

Κατά την διάρκεια της λειτουργίας του Αναπτυξιακού Συνδέσμου μπορεί να τροποποιηθεί ο σκοπός, η έδρα και η διάρκεια λειτουργίας του με σχετικές αποφάσεις των Δημοτικών και Κοινοτικών συμβουλίων. Οι αποφάσεις των συμβουλίων υποβάλλονται στον Περιφερειακό Διευθυντή, ο οποίος εκδίδει σχετική απόφαση που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης.

Ο Αναπτυξιακός Σύνδεσμος διοικείται από το διοικητικό συμβούλιο, την Εκτελεστική Επιτροπή και τον πρόεδρο του.

Το Διοικητικό Συμβούλιο συγκροτείται από αιρετούς αντιπρόσωπους του κάθε Δήμου ή της κάθε Κοινότητας, που υποδεικνύονται από τα δημοτικά και κοινοτικά συμβούλια ανάλογα με τον πληθυσμό τους. Ο αριθμός των μελών του διοικητικού συμβουλίου δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερος των 75 και μικρότερος των 5. Τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου ορίζονται με πληθυσμιακά κριτήρια.

Σε Αναπτυξιακούς Συνδέσμους δύο Δήμων ή Κοινοτήτων, αν δεν συμπληρώνεται ο αριθμός πέντε αντιπροσώπων, το συμβούλιο του

Συνδέσμου συγκροτείται από δύο αντιπροσώπους του δήμου ή της κοινότητας που έχει το μικρότερο πληθυσμό και από τρεις αντιπροσώπους του δήμου ή της κοινότητας που έχει το μεγαλύτερο πληθυσμό. Αντιπρόσωποι στο διοικητικό συμβούλιο είναι μόνο οι δημοτικοί ή κοινοτικοί σύμβουλοι, ο πρόεδρος της κοινότητας ή ο Δήμαρχος. Η θητεία τους στο διοικητικό συμβούλιο του αναπτυξιακού συνδέσμου ακολουθεί τη θητεία της δημοτικής και κοινοτικής περιόδου και λήγει με την εγκατάσταση του νέου διοικητικού συμβουλίου. Το διοικητικό συμβούλιο του Αναπτυξιακού Συνδέσμου που έχει μέχρι έντεκα μέλη έχει τις αρμοδιότητες του Κοινοτικού Συμβουλίου, ενώ αν έχει πάνω από έντεκα μέλη έχει τις αρμοδιότητες του Δημοτικού Συμβουλίου.

Η εκτελεστική επιτροπή αποτελείται από τρία, πέντε ή επτά μέλη, ανάλογα με τον αριθμό των μελών του διοικητικού συμβουλίου. Πρόεδρος της είναι ο πρόεδρος του συμβουλίου του Συνδέσμου ενώ μέλος είναι και ο αντιπρόεδρος του συμβουλίου του Αναπτυξιακού συνδέσμου. Στις τριμελείς εκτελεστικές επιτροπές εκλέγεται και ένα αναπληρωματικό μέλος. Η εκλογή των μελών της εκτελεστικής επιτροπής γίνεται κάθε δύο χρόνια, από το διοικητικό συμβούλιο του Συνδέσμου και η θητεία τους λήγει με την εγκατάσταση των νέων μελών.

Η εκτελεστική επιτροπή που έχει μέχρι έντεκα μέλη έχει τις αρμοδιότητες που της αναθέτει με απόφαση του το διοικητικό συμβούλιο ενώ αν έχει περισσότερα από έντεκα μέλη έχει τις αρμοδιότητες της Δημαρχιακής Επιτροπής και όποιες αρμοδιότητες μεταβιβάσει σε αυτή το διοικητικό συμβούλιο.

Ο πρόεδρος και ο αντιπρόεδρος του Αναπτυξιακού Συνδέσμου εκλέγονται από το διοικητικό συμβούλιο για διετή θητεία. Ο πρόεδρος έχει τις αρμοδιότητες του προέδρου της Κοινότητας αν το διοικητικό συμβούλιο έχει μέχρι έντεκα μέλη ενώ αν το διοικητικό συμβούλιο του Αναπτυξιακού Συνδέσμου έχει περισσότερα από έντεκα μέλη, ο πρόεδρος έχει τις αρμοδιότητες του Δημάρχου και του προέδρου του δημοτικού συμβουλίου. Ο πρόεδρος του αναπτυξιακού Συνδέσμου μπορεί με απόφαση του, η οποία δημοσιεύεται στον ειδικό χώρο των ανακοινώσεων του Συνδέσμου να μεταβιβάζει αρμοδιότητές του στον αντιπρόεδρο.

Επιτρέπεται η επιχορήγηση των αναπτυξιακών συνδέσμων από τους φορείς του δημοσίου τομέα για την εκτέλεση έργων, την κάλυψη δαπανών τους και την πληρωμή αποδοχών του προσωπικού τους. Επίσης με απόφαση

του διοικητικού συμβουλίου του αναπτυξιακού Συνδέσμου που λαμβάνεται με απόλυτη πλειοψηφία των μελών του, επιτρέπεται για αναπτυξιακούς σκοπούς η συμμετοχή του συνδέσμου σε επιχειρήσεις των άρθρων 288,289, 290, και 291 παρ1 εδάφιο α και β' του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα. Ως προς τη ρύθμιση της συμμετοχής του αναπτυξιακού συνδέσμου στις επιχειρήσεις αυτές εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις που αφορούν τους οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Οι διατάξεις των άρθρων 206 (πλην της παραγράφου 4) έως 211 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα που αφορούν τη σύσταση, τη διοίκηση τις αρμοδιότητες και λειτουργίες των οργάνων, τους πόρους, τα έξοδα παράστασης και κίνησης και τη διάλυση ενός συνδέσμου και οι διατάξεις του νόμου 1188/1981/ (ΦΕΚ 204/Α') ως και κάθε άλλη που αφορά συνδέσμους Δήμων και Κοινοτήτων, εφαρμόζονται ανάλογα και για τους Αναπτυξιακούς Συνδέσμους.

Αξιόλογη δραστηριότητα αναπτύσσει ο Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας που έχει έδρα τη Θεσσαλονίκη και περιλαμβάνει 20 Δήμους και 23 Κοινότητες. Ο ανωτέρω Σύνδεσμος θεωρείται ως αναπτυξιακός για την εκπόνηση και εκτέλεση προγραμμάτων αναπτυξιακού περιεχομένου και επίσης θεωρείται ως αναπτυξιακός του νομού στον οποίο ανήκει η έδρα του.

1.5 ΔΙΑΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Οι Διαδημοτικές ή Διακοινοτικές Επιχειρήσεις προβλέπονται από το νόμο 1416/84. Δύο ή περισσότεροι δήμοι και κοινότητες μπορούν να συνιστούν κοινές δημοτικές ή κοινοτικές επιχειρήσεις και να συμμετέχουν σε υφιστάμενες δημοτικές και κοινοτικές επιχειρήσεις. Η σύσταση ή η συμμετοχή σε μία τέτοια επιχείρηση γίνεται ύστερα από πλήρη οικονομοτεχνική μελέτη με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου, που λαμβάνεται με απόλυτη πλειοψηφία του συνόλου των μελών του και πράξη του Περιφερειακού Διευθυντή που δημοσιεύεται στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Στις αποφάσεις των δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων, για την σύσταση δημοτικής ή κοινοτικής επιχείρησης αναφέρονται η επωνυμία, ο σκοπός, η διάρκεια και η έδρα της επιχείρησης, η διοίκηση, το κεφάλαιο, οι πόροι, τα σχετικά με την διάλυση και εκκαθάριση της επιχείρησης καθώς και

τα περιουσιακά στοιχεία που εισφέρει κάθε Δήμος ή Κοινότητα και το ποσοστό της συμμετοχής του στο κεφάλαιο της επιχείρησης. Οι επιχειρήσεις είναι Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.) και διοικούνται από το διοικητικό συμβούλιο στο οποίο εκπροσωπούνται οι Δήμοι και οι Κοινότητες που συμμετέχουν καθώς και οι εκπρόσωποι των εργαζομένων. Μέλη του διοικητικού συμβουλίου της επιχείρησης είναι δήμαρχοι, πρόεδροι κοινοτήτων, δημοτικοί και κοινοτικοί σύμβουλοι, κάτοικοι και δημότες των δήμων και των κοινοτήτων που συμμετέχουν. Στο διοικητικό συμβούλιο συμμετέχει και εκπρόσωπος των εργαζομένων της επιχείρησης, αν αυτή απασχολεί περισσότερους από είκοσι εργαζόμενους. Ο πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου ορίζεται από τον δήμο ή την κοινότητα με το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής, εκτός εάν προβλέπεται διαφορετικά στις αποφάσεις των δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων με τις οποίες συνίσταται η επιχείρηση. Αντιπρόεδρος εκλέγεται από το διοικητικό συμβούλιο ένα από τα μέλη του. Η αποχώρηση δήμου ή κοινότητας από επιχείρηση ή η συμμετοχή νέου μέλους σε αυτήν γίνεται με αποφάσεις του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου του και με αποφάσεις των δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων δήμων και κοινοτήτων που συμμετέχουν στην επιχείρηση και έχουν αθροιστικά ποσοστό συμμετοχής στο κεφάλαιό της περισσότερο από 50% και απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών. Σε Δήμο ή Κοινότητα που αποχωρεί καταβάλλεται από την επιχείρηση μόνο το ποσοστό του αρχικού κεφαλαίου και τα περιουσιακά στοιχεία που εισέφερε. Ο Δήμος ή η Κοινότητα αυτή δεν έχει κανένα άλλο δικαίωμα στο υπόλοιπο κεφάλαιο και τα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης. Το ποσοστό συμμετοχής νέου μέλους υπολογίζεται πάντοτε πάνω στο αρχικό κεφάλαιο της Επιχείρησης⁵. Με τις αποφάσεις των δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων για τη σύσταση επιχείρησης μπορεί να συσταθεί διαδημοτικό και διακοινοτικό όργανο από αιρετούς εκπροσώπους των δήμων και κοινοτήτων που συμμετέχουν, αναλογικά με το ποσοστό συμμετοχής κάθε οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης στο κεφάλαιο της Επιχείρησης. Το όργανο αυτό ασκεί τις αρμοδιότητες των δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων που προβλέπονται από τις διατάξεις των άρθρων 277 έως 285 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα. Και αποφασίζει: α) για την αποδοχή της αποχώρησης ή την συμμετοχή Δήμου ή Κοινότητας στην επιχείρηση β) για τη διάλυση της

---

⁵Βλέπε Κώδικας Νομικού Βήματος 1984 Άρθρο 5, παρ5-6 σελ 755

επιχείρησης, ορίζει εκκαθαριστές και εγκρίνει τους λογαριασμούς της εκκαθάρισης και γ) αποφασίζει για όσα άλλα θέματα του αναθέτουν το δημοτικά και κοινοτικά συμβούλια με τις αποφάσεις σύστασης της διαδημοτικής ή διακοινοτικής επιχείρησης⁶.

Οι Διαδημοτικές και Διακοινοτικές επιχειρήσεις έχουν νομική, διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια από τους δήμους ή τις κοινότητες που συμμετέχουν σε αυτές. Η σκοπιμότητα της σύστασης τους αναφέρεται στην επιχειρηματική δραστηριότητα και στην εκμετάλλευση τοπικών, παραγωγικών πόρων (ορυχείων, ενέργειας κλπ.) Οι διαδημοτικές και διακοινοτικές επιχειρήσεις διέπονται από τις γενικές διατάξεις των άρθρων 277 έως 285 και από τις ακόλουθες ειδικές διατάξεις του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα και αφορούν τη σύσταση, τη διοίκηση, τις αρμοδιότητες των οργάνων, τη διαχείριση των πόρων, την εποπτεία και τη διάλυση τους.

Ορισμένες διαδημοτικές επιχειρήσεις που έχουν συσταθεί μέχρι σήμερα είναι οι εξής:

- Η "Διαδημοτική Επιχείρηση Καθαριότητας και Προστασίας Περιβάλλοντος Κεφαλλονιάς", από τους Δήμους Αργοστολίου, Ληξουρίου και 43 Κοινότητες του νησιού.
- "Η Διαδημοτική Επιχείρηση Αδρανών Υλικών νήσου Κω", από τους Δήμους Κω, και 5 κοινότητες του νησιού.
- Η "Διαδημοτική Επιχείρηση Μαρμάρων Βέροιας και Καλαμαριάς στο νομό Ημαθίας"⁷

1.6 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ

Σύμφωνα με το άρθρο 35 (άρθρο 28 Π.Δ.323/1989-Άρθρο 1 παρ 20 Ν. 2307/1995) του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα, για τη μελέτη και εκτέλεση έργων ή προγραμμάτων ανάπτυξης μιας περιοχής και για την παροχή υπηρεσιών οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης, μπορούν να συνάπτουν προγραμματικές συμβάσεις με φορείς του δημοσίου τομέα της παρ. 6 του άρθρου 1 του Ν.1256/1982 (ΦΕΚ 65). Στις προγραμματικές συμβάσεις

---

⁶Βλέπε Κώδικας Νομικού Βήματος 1984, άρθρο 5 παρ 9, σελ 765

⁷Ε.Ε.Τ.Α.Α., Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικος, Αθήνα 1995, σελ 159-161, 212-213, Θελερίτη Μαρία, Περιφερειακή Διοίκηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση, Σημειώσεις Μαθήματος Καλαμάτα, 1995, σελ 10-14, 23-34, 32-34.

επιτρέπεται η συμμετοχή και επιχειρήσεων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης.

Στις προγραμματικές συμβάσεις απαραίτητα ορίζονται το έργο, τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των συμβαλλομένων, οι πόροι που θα διατεθούν, τα ποσά χρηματοδότησης και το χρονοδιάγραμμα εκτέλεσης των έργων ή των προγραμμάτων ή παροχής των υπηρεσιών. Στην ίδια σύμβαση ορίζεται και ο συμβαλλόμενος φορέας στον οποίο ανατίθεται ή ο τρίτος στον οποίο μπορεί να ανατεθεί η διαχείριση, εκμετάλλευση και συντήρηση των έργων του προγράμματος μετά την ολοκλήρωσή του.

Για την εκτέλεση των προγραμματικών συμβάσεων οι συμβαλλόμενοι φορείς μπορούν να χρηματοδοτούνται από το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων, το τακτικό προϋπολογισμό και από τους προϋπολογισμούς των φορέων που συμμετέχουν. Είναι δυνατή επίσης η απασχόληση προσωπικού του ενός φορέα σε άλλο. Παραπάνω λεπτομέρειες για την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου αυτού ρυθμίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Εσωτερικών και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού.

Μέχρι σήμερα έχουν υπογραφεί περισσότερες από 200 προγραμματικές συμβάσεις. Ο θεσμός έχει χρησιμοποιηθεί κυρίως για κάθετη συνεργασία μεταξύ Ο.Τ.Α. και κρατικών φορέων, παρά για οριζόντια συνεργασία μεταξύ των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Μια ιδιαίτερα σημαντική προγραμματική σύμβαση είναι η "Προγραμματική Σύμβαση του Αμβρακικού", που αποτελεί την πιο αντιπροσωπευτική μορφή συνεργασίας Ο.Τ.Α. τριών νομών με Κρατικούς φορείς, Τράπεζες, Συνεταιρισμούς και Επιμελητήρια

1.7 ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Σε κάθε νομό συνιστώνται με το νόμο 2218/1994 κατά το άρθρο 102 παρ 3, σύνδεσμοι που η εδαφική τους περιφέρεια προσδιορίζεται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται μια φορά μόνο με πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών και Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων.

Με προεδρικό διάταγμα επίσης ορίζονται η έδρα και η επωνυμία των συνδέσμων αυτών. Της ονομασίας του κάθε συνδέσμου προτάσσονται οι λέξεις " Συμβούλιο Περιοχής" και ακολουθεί το όνομα του συνδέσμου. Για την

έκδοση του διατάγματος αυτού λαμβάνονται υπόψη οι συγκοινωνιακές, πληθυσμιακές και δημογραφικές, γεωγραφικές, οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και οικιστικές συνθήκες.

Τυχόν αναπτυξιακοί σύνδεσμοι που βρίσκονται μέσα στα όρια Συμβουλίου Περιοχής καταργούνται αυτοδικαίως τρεις μήνες μετά την έναρξη λειτουργίας του Συμβουλίου Περιοχής (Εγκατάσταση των οργάνων του) και το Συμβούλιο Περιοχής καθίσταται καθολικός διάδοχος του αναπτυξιακού συνδέσμου. Το προσωπικό του αναπτυξιακού Συνδέσμου καθίστανται προσωπικό του Συμβουλίου Περιοχής.

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης οι οποίοι βρίσκονται μέσα στην περιφέρεια του κάθε Συμβουλίου Περιοχής αποτελούν "αυτοδικαίως" μέλη του χωρίς να απαιτείται απόφαση του δημοτικού /κοινοτικού συμβουλίου για την συμμετοχή τους σε αυτό. Λαμβάνεται όμως, απόφαση από κάθε δημοτικό /κοινοτικό συμβούλιο για την οποία:

- ορίζονται τα μέλη στο διοικητικό συμβούλιο του Συμβουλίου Περιοχής.
- καθορίζεται το ύψος της ετήσιας υποχρεωτικής εισφοράς κάθε ΟΤΑ -μέλους στο

Συμβούλιο Περιοχής και το οποίο προσδιορίζεται σε ποσοστό των εσόδων του προϋπολογισμού κάθε ΟΤΑ -μέλους.

Σκοπός των Συμβουλίων Περιοχής είναι ο σχεδιασμός και προγραμματισμός ανάπτυξης της περιοχής τους, η εκτέλεση έργων, η πραγματοποίηση προμηθειών, η παροχή υπηρεσιών για την κοινή εξυπηρέτηση των Ο.ΤΑ. μελών τους και των κατοίκων της περιοχής.

Για την εκπλήρωση του σκοπού τους τα Συμβούλια Περιοχής ασκούν τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

1. Καταρτίζουν τα μεσοχρόνια και τα ετήσια τοπικά αναπτυξιακά προγράμματα της περιοχής σύμφωνα με το Ν. 1622/1986.
2. Συμμετέχουν στη διαδικασία κατάρτισης των μεσοχρόνιων νομαρχιακών αναπτυξιακών προγραμμάτων με σχετικές προτάσεις.
3. Διαχειρίζονται τις χρηματοδοτήσεις από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και από τους πόρους των Προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που αφορούν την περιοχή τους.
4. Υλοποιούν τον πολεοδομικό σχεδιασμό στα πλαίσια των εγκεκριμένων Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου (Ζ.Ο.Ε) ή των Ειδικών Χωροταξικών Μελετών και τηρούν τα δεδομένα του Κτηματολογίου της περιοχής τους, όπως αυτά

προκύπτουν από το συνολικό σχεδιασμό και την ολοκληρωμένη διαχείριση του Εθνικού Κτηματολογίου.

5. Παρέχουν οργανωτική και διοικητική υποστήριξη στους ΟΤΑ-μέλη τους .

6. Μεριμνούν για την προστασία του περιβάλλοντος σε θέματα διακοινοτικής ή διαδημοτικής σημασίας.

7. Αξιοποιούν τους πλουτοπαραγωγικούς πόρους διακοινοτικής ή διαδημοτικής σημασίας.

Ασκούν όσες άλλες αρμοδιότητες ανατίθενται στο συμβούλιο περιοχής από τους ΟΤΑ -μέλη τους ή από τη νομαρχιακή αυτοδιοίκηση.

Το συμβούλιο περιοχής δεν ασκεί τις αρμοδιότητες με στοιχεία 1,2,3,4 και 5 της παραγράφου αυτής, για την εδαφική περιφέρεια δήμου ή κοινότητας με πληθυσμό μεγαλύτερο από 5.000 κατοίκους, εκτός αν τις αναθέσει με απόφαση του, το συμβούλιο του δήμου ή της κοινότητας αυτής. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις εφαρμογής ειδικών αναπτυξιακών προγραμμάτων, μπορεί, με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Εσωτερικών, να μειωθεί το όριο των 5.000 κατοίκων σε 3.000 κατοίκους και ειδικά για νησιωτικές περιοχές σε 2.000 κατοίκους.

Κάθε Συμβούλιο Περιοχής διοικείται από το Διοικητικό Συμβούλιο, την Εκτελεστική Επιτροπή και τον Πρόεδρο του. Το Διοικητικό Συμβούλιο αποτελείται από αιρετούς εκπροσώπους του κάθε Δήμου και της κάθε κοινότητας που είναι μέλη του, υποδεικνύονται δε από τα δημοτικά και κοινοτικά Συμβούλια.

Ο ορισμός των εκπροσώπων από κάθε ΟΤΑ -μέλος γίνεται με πληθυσμιακά κριτήρια.

Το Διοικητικό Συμβούλιο αποφασίζει για κάθε θέμα σχετικό με τις αρμοδιότητες του Συμβουλίου Περιοχής και ιδίως:

- Για τον ετήσιο προϋπολογισμό και απολογισμό του Συμβουλίου Περιοχής.
- Για την επιβολή τελών ή φόρων και δικαιωμάτων που προβλέπονται από το νόμο.
- Για την αγορά, μίσθωση και εκμίσθωση κινητών ή ακινήτων πραγμάτων του Συμβουλίου Περιοχής.
- Για τη σύναψη δανείων και τους όρους σύναψης.
- Για το πρόγραμμα εκτελεστέων έργων.

Το Διοικητικό Συμβούλιο συγκαλείται στην έδρα του Συμβουλίου Περιοχής μετά από πρόσκληση του Προέδρου του ή του κατά το

νόμο αναπληρωτή του και οι συνεδριάσεις του είναι δημόσιες.
Λαμβάνει τις αποφάσεις του με την απόλυτα πλειοψηφία των παρόντων, εκτός εάν προβλέπεται από τον νόμο αντίθετη διάταξη.

Σε περίπτωση ισοψηφίας, επικρατεί η ψήφος του προέδρου.

Η Εκτελεστική Επιτροπή αποτελείται από :

- Τον Πρόεδρο και τον Αντιπρόεδρο του Συμβουλίου και ένα μέλος, σε συμβούλιο μέχρι είκοσι πέντε (25) μέλη.
- Τον Πρόεδρο, και τον Αντιπρόεδρο και τρία μέλη σε συμβούλια από 26 έως 50 μέλη.
- Τον Αντιπρόεδρο και πέντε μέλη σε πολυμελέστερα συμβούλια.

Η θητεία της είναι διετής και έχει τις αρμοδιότητες της δημορχιακής επιτροπής. Συγκεκριμένα :

- Συντάσσει τον προϋπολογισμό και προελέγχει τον απολογισμό.
- Αποφασίζει για τη διάθεση των πιστώσεων που είναι εγγεγραμμένες στον προϋπολογισμό.
- Συντάσσει τη διακήρυξη, διεξάγει και κατακυρώνει όλες τις δημοπρασίες.
- Ασκεί επίσης, όσες αρμοδιότητες της αναθέτει το Διοικητικό Συμβούλιο.

Δεν μεταβιβάζονται στην εκτελεστική επιτροπή οι αρμοδιότητες που έχουν σχέση με :

- τον κανονισμό των εργασιών του διοικητικού συμβουλίου.
- τον κανονισμό της εκτελεστικής επιτροπής.
- τον οργανισμό Εσωτερικών Υπηρεσιών του Συμβουλίου
- τον ετήσιο προϋπολογισμό και απολογισμό.
- το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων.

Ο Πρόεδρος και Αντιπρόεδρος του Συμβουλίου Περιοχής εκλέγονται για διετή θητεία από το Διοικητικό Συμβούλιο

Ο Πρόεδρος έχει τις αρμοδιότητες του Δημάρχου. Ιδίως :

- Εκπροσωπεί το Συμβούλιο Περιοχής σε κάθε αρχή.
- Εκτελεί τις αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου
- Είναι προϊστάμενος των υπηρεσιών του Συμβουλίου Περιοχής και προϊστάμενος του προσωπικού του
- Διατάζει την είσπραξη εσόδων και υπογράφει χρηματικά εντάλματα.

Σε περίπτωση προφανούς κινδύνου η ζημίας των συμφερόντων του Συμβουλίου Περιοχής, ο Πρόεδρος μπορεί να λάβει μέτρα για θέματα που

ανήκουν στην αρμοδιότητα της εκτελεστικής επιτροπής, οφείλει όμως να υποβάλει χωρίς καθυστέρηση τις ενέργειες του προς έγκριση στην Εκτελεστική Επιτροπή.

Τέλος οι πόροι των Συμβουλίων Περιοχής σύμφωνα με το νόμο είναι:

- Πρόσοδοι από τη περιουσία τους. Ο νόμος αναφέρεται σε έσοδα από την εκμετάλλευση της περιουσίας του νομικού αυτού προσώπου (π.χ. μισθώσεις ακινήτων ή κινητών πραγμάτων) . Ειδικότερα για τα νεοσυστημένα αυτά νομικά πρόσωπα κατά τα πρώτα έτη λειτουργίας τους, θα αποτελέσει περιουσία η περιουσία των συνδέσμων που θα περιέλθει αυτοδικαίως κατά το νόμο στα Συμβούλια.
- Ετήσιες εισφορές των Δήμων και των Κοινοτήτων. Η εισφορά αυτή είναι υποχρεωτική κατά το νόμο και ορίζεται κατά τα ανωτέρω αναφερόμενα.
- Δωρεές, επιχορηγήσεις και εισφορές που παρέχει το δημόσιο ή άλλα νομικά ή φυσικά πρόσωπα και οργανισμοί.
- Πρόσοδοι από τους φόρους, τα τέλη και τα δικαιώματα που επιβάλλονται υπέρ του συμβουλίου περιοχής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

**Ο ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ
ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΤΟΥ
ΠΕΝΤΕΛΙΚΟΥ ΟΡΟΥΣ (Σ.Π.Α.Π.)**

2.1 ΣΥΣΤΑΣΗ Σ.Π.Α.Π

Το ενδιαφέρον των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την προστασία του Πεντελικού Όρους και η ταυτόχρονη αδυναμία τους, να παρέμβουν συστηματικά στον τομέα αυτό οδήγησαν στη συνειδητοποίηση της ανάγκης για συλλογική δράση των τοπικών φορέων.

Οι προσπάθειες σύστασης ενός Συνδέσμου με σκοπό την προστασία και ανάπτυξη του Πεντελικού Όρους, ξεκίνησαν αρχικά από τις κοινότητες της Πεντέλης και της Νέας Πεντέλης και βρήκαν ανταπόκριση σε όλους σχεδόν τους Δήμους και τις Κοινότητες που βρίσκονται κοντά στο Πεντελικό Όρος.

Στο πλαίσιο αυτό το 1991, σύμφωνα με τις δυνατότητες που παρέχει το Θεσμικό πλαίσιο (τις διατάξεις των άρθρων 190 έως 195 του Π.Δ. 329/89 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα). Δήμοι και Κοινότητες της ευρύτερης περιοχής, με αποφάσεις των Δημοτικών και Κοινοτικών τους Συμβουλίων, αποφάσισαν την από κοινού σύσταση ενός Συνδέσμου για την προστασία και ανάπλαση του Περιβάλλοντος του Πεντελικού Όρους, με την επωνυμία "Σύνδεσμος για την Προστασία και Ανάπλαση του Περιβάλλοντος του Πεντελικού Όρους (Σ.Π.Α.Π.)" με απόφαση του Νομάρχη Ανατολικής Αττικής 36415/91 που δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 54B/1992.)

Πρόκειται αρχικά για τους Δήμους Κηφισιάς, Νέας Ερυθραίας, Βριλησίων, Μελισσίων, και τις κοινότητες Πεντέλης, Νέας Πεντέλης και Εκάλης. Αργότερα, με τροποποίηση της 36415/91 απόφασης της Νομαρχίας Ανατολικής Αττικής⁸ προστέθηκαν στους παραπάνω Δήμους του Συνδέσμου και οι παρακάτω: Ο Δήμος Αμαρουσίου και ο Δήμος Αγίου Στεφάνου το 1994 και ο Δήμος Χαλανδρίου το 1996. Στις κοινότητες προστέθηκαν η Κοινότητα Διονύσου το 1992 και η Κοινότητα Δροσιάς το 1994.

Σήμερα ο Σ.Π.Α.Π συσπειρώνει ένα σύνολο 12 οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Η χρονική διάρκεια του "Συνδέσμου Προστασίας και

---

⁸Με την 21α/1996 απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Σ.Π.Α.Π τροποποιήθηκε το άρθρο 1 της 36415/1991 απόφασης της Νομαρχιακής Ανατολικής Αττικής ως εξής:

1. Σύστησε με Σύνδεσμο Δήμων και Κοινοτήτων του άρθρου 206 του Π.Δ/τος 410/95 στο Νομό Αττικής με την επωνυμία ΙΣύνδεσμος για την προστασία και ανάπλαση του Περιβάλλοντος του Πεντελικού (Σ.Π.Α.Π)Ι, αποτελούμενο από τους Δήμους Κηφισιάς, Νέας Ερυθραίας, Βριλησίων, Μελισσίων Αμαρουσίου, Χαλανδρίου, Αγίου Στεφάνου και τις Κοινότητες Πεντέλης, Νέας Πεντέλης, Δροσιάς, Εκάλης και Διονύσου. Κατά τα λοιπά ισχύει ως έχει η 36415/1991 απόφαση της Νομαρχίας Ανατολικής Αττικής.

Ανάπλασης του Περιβάλλοντος του Πεντελικού Όρους" ορίστηκε στα 50 χρόνια. Ως έδρα του Σ.Π.Α.Π επιλέχθηκε η περιοχή της Νέας Πεντέλης.

2.2 ΣΤΟΧΟΙ Σ.Π.Α.Π

Οι στόχοι του Σ.Π.Α.Π. σχετίζονται άμεσα με την κατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος στο Πεντελικό Όρος και αφορούν σε γενικές γραμμές την οικολογική ανασυγκρότηση του δασικού χώρου, την αποκατάσταση των ανενεργών λατομείων⁹ και τον γενικότερο έλεγχο των χρήσεων γης στο βουνό. Ειδικότερα σαν στόχοι του Σ.Π.Α.Π. κατά τη συστατική του πράξη τέθηκαν:

α) Η αντιπυρική προστασία με εξασφάλιση της αναγκαίας υποδομής και ο συντονισμός μεταξύ των Ο.Τ.Α. μελών του Συνδέσμου.

β) Η προστασία και ανάπτυξη του δασικού οικοσυστήματος του Πεντελικού Όρους με την εφαρμογή προγραμμάτων αναδάσωσης, καθαρισμού και αποκατάστασης του περιβάλλοντος στους χώρους των ανενεργών λατομείων

γ) Ο έλεγχος των χρήσεων γης, η κατάρτιση κτηματολογίου και η γενικότερη προσπάθεια για την επίλυση των ιδιοκτησιακών προβλημάτων (Μονή Πεντέλης, καταπατήσεις, αυθαίρετα κλπ).

δ) Η προστασία από τη ρύπανση (μπάζα, απορρίμματα) και γενικότερα η παρέμβαση για την αποτροπή νέων καταστροφών στο βουνό. ε) Η εκπόνηση μελετών, ο προγραμματισμός και η εκτέλεση έργων διαδημοτικής συνεργασίας για την ανάδειξη της περιβαλλοντικής, ιστορικής, κοινωνικής, πολιτιστικής και αναπτυξιακής σημασίας του βουνού και της αναβάθμισης του Πολεοδομικού ιστού της περιοχής του Συνδέσμου.

στ) Η επιστημονικοτεχνική υποστήριξη των 12 Ο.Τ.Α. που μετέχουν στο Σύνδεσμο για την καταγραφή, την ιεράρχηση των προβλημάτων και των αναγκών, την αξιολόγηση των αναγκαίων έργων και τον προγραμματισμό υλοποίησής τους

ζ) Η υποστήριξη για την ανάληψη αναπτυξιακών πρωτοβουλιών διαδημοτικού χαρακτήρα.

---

⁹Τα άνεργα λατομεία είναι λατομεία που έχουν τεθεί εκτός λειτουργίας και χαρακτηρίζονται ως Ιαργούντα ή λατομεία. Τα λατομεία αυτά δεν είχαν ως αποκλειστικό αντικείμενο μόνο την εξόρυξη μαρμάρου αλλά και την εξόρυξη αδρανών υλικών. Σήμερα η ιδιοκτησιακή κατάσταση των αργούντων λατομείων βρίσκεται υπό αμφισβήτηση.

Τα γραφεία του Σ.Π.Α.Π. στην Πλ. Ηρώων Πολυτεχνείου στην Ν. Πεντέλη

η) Η ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση των κατοίκων της περιοχής σε θέματα που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος και η ανάπτυξη συνεργασίας με όλους τους φορείς της περιοχής του Συνδέσμου.

θ) Η αξιοποίηση όλων των θεσμικών και χρηματοδοτικών δυνατοτήτων σε εθνικό, κοινοτικό και διεθνές επίπεδο για την οικολογική προστασία και ανάπτυξη της περιοχής, και για την εξασφάλιση της απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής για την επιτυχή παρέμβαση του Συνδέσμου.

2.3 ΔΙΟΙΚΗΣΗ Σ.Π.Α.Π

Ο Σύνδεσμος για την Προστασία και Ανάπλαση του Περιβάλλοντος του Πεντελικού όρους (Σ.Π.Α.Π) διοικείται σύμφωνα με το άρθρο 207 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (Άρθρο 19 Π.Δ. 323/1989) από το Διοικητικό Συμβούλιο την εκτελεστική Επιτροπή και τον πρόεδρό του.

Το Διοικητικό Συμβούλιο συγκροτείται από αιρετούς αντιπροσώπους του κάθε Δήμου και της κάθε Κοινότητας που υποδεικνύονται από τα δημοτικά και κοινοτικά τους συμβούλια. Ο αριθμός των αντιπροσώπων εξαρτάται από τον πληθυσμό του εκάστοτε δήμου ή κοινότητας που συμμετέχει στο Σύνδεσμο.

Για όλη τη διάρκεια της δημοτικής ή κοινοτικής περιόδου τα δημοτικά και κοινοτικά συμβούλια εκλέγουν ως αντιπροσώπους στο διοικητικό του Σ.Π.Α.Π μέλη τους ή το Δήμαρχο. Η εκλογή γίνεται μέσα σε ένα μήνα από την εγκατάσταση των δημοτικών και κοινοτικών αρχών.

Η θητεία των αντιπροσώπων λήγει πάντοτε με την εγκατάσταση του νέου διοικητικού συμβουλίου του Συνδέσμου. Αν κάποιος Δήμος ή Κοινότητα δεν ορίσει αντιπροσώπους στο διοικητικό συμβούλιο του Συνδέσμου, ώσπου να γίνει η εκλογή μετέχει ο δήμαρχος ή ο πρόεδρος της κοινότητας.

Το διοικητικό συμβούλιο το Σ.Π.Α.Π συγκαλείται και συνεδριάζει στην έδρα του Συνδέσμου στην κοινότητα Νέας Πεντέλης μέσα σε δέκα μέρες από την εκλογή των αντιπροσώπων και ύστερα από πρόσκληση του αντιπρόσωπου της κοινότητας Νέας Πεντέλης που έλαβε τις περισσότερες ψήφους στις εκλογές.

Στην ίδια συνεδρίαση το συμβούλιο εκλέγει από τα μέλη του τον πρόεδρο, τον αντιπρόεδρο και τα μέλη της εκτελεστικής Επιτροπής για διετή θητεία. Στη

συγκεκριμένη συνεδρίαση προεδρεύει εκείνος ο οποίος συγκάλεσε το διοικητικό συμβούλιο.

Η εκτελεστική επιτροπή αποτελείται από τον πρόεδρο του συμβουλίου του Συνδέσμου ως πρόεδρο τον αντιπρόεδρο και ένα μέλος σε συμβούλια έως 25 μελών, τρία μέλη σε συμβούλια από 26 έως 50 μελών και πέντε μέλη σε πολυμελέστερα συμβούλια. Σήμερα η εκτελεστική Επιτροπή του Σ.Π.Α.Π αποτελείται από τρία μέλη.

Οι πρώτες εκλογές στο Σ.Π.Α.Π για την ανάδειξη του προέδρου, του αντιπροέδρου και των μελών της εκτελεστικής επιτροπής, έγιναν στις 5 Μαΐου του 1992 ημέρα Τρίτη στην έδρα του Σ.Π.Α.Π στην Νέα Πεντέλη.

Σύμφωνα με την τότε εκλεγμένη εφορευτική επιτροπή από τους 21 εγγεγραμμένους εκλογείς αντιπροσώπους, ήταν παρόντες και ψήφισαν 20. Μετά την καταμέτρηση και καταγραφή των ψήφων ανακοινώθηκε το αποτέλεσμα των εκλογών Πρώτος πρόεδρος του Σ.Π.Α.Π εξελέγη ο Κος Κοσοβίτσας Κων/νος, αντιπρόσωπος της Κοινότητας Νέας Πεντέλης. Αντιπρόεδρος εξελέγη ο Κος Πετρούτσος Αριστείδης αντιπρόσωπος του Δήμου Κηφισιάς.

Μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής ο Κος Στραβοσκιάδης Εμμανουήλ αντιπρόσωπος της Κοινότητας Πεντέλης. Αναπληρωματικό μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής εξελέγη ο Κος Παπασπηλίου Κων/νος, αντιπρόσωπος του Δήμου Βριλησίων.

Η εκτελεστική επιτροπή του Σ.Π.Α.Π το 1992 είχε μόνο ένα μέλος γιατί ο αριθμός του διοικητικού συμβουλίου του Συνδέσμου- όπως προαναφέρθηκε- είχε σύνολο 21 αιρετούς αντιπροσώπους. Συγκεκριμένα στο πρώτο διοικητικό συμβούλιο του Σ.Π.Α.Π συμμετείχαν:

Ο Δήμος Κηφισιάς με 5 αντιπροσώπους.

Ο Δήμος Μελισσίων με 3 αντιπροσώπους.

Ο Δήμος Βριλησίων με 3 αντιπροσώπους.

Ο Δήμος Νέας Ερυθραίας με 4 αντιπροσώπους.

Και οι κοινότητες Πεντέλης, Νέας Πεντέλης, Εκάλης με δύο αντιπροσώπους η καθεμία τους.

Ιστορικά κατά την πρώτη συνεδρίαση του διοικητικού συμβουλίου του Σ.Π.Α.Π αναπτύχθηκαν από διάφορους ομιλητές, ορισμένοι πρωταρχικοί στόχοι και προτάσεις, απαραίτητες για τη λειτουργία του Συνδέσμου όπως:

α) Η επίτευξη της ένταξης του Σ.Π.Α.Π στο πρόγραμμα LIFE της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

β) Η προβολή των σκοπών του Σ.Π.Α.Π προς διάφορους φορείς όπως την Ιερά Μονή Πεντέλης, το Νομόρχη Ανατολικής Αττικής, τις Αστυνομικές Αρχές, την Τοπική κοινωνία, τον Τοπικό τύπο.

γ) Η οικονομική στήριξη του Συνδέσμου.

δ) Η Στελέχωση του Συνδέσμου από ικανά μέλη.

ε) Ενεργοποίηση όλων των τοπικών φορέων και προσέλκυση υποστηρικτών.

στ) Προσπάθειες για τη θέσπιση νέων νόμων για την προστασία του Πεντελικού όρους.

ζ) Ανάγκη δημοσιότητας και προβολής του Συνδέσμου στο Πανελλήνιο.

Οι επόμενες εκλογές στον Σ.Π.Α.Π για την ανάδειξη του προέδρου, του αντιπροέδρου και των μελών της εκτελεστικής Επιτροπής έγιναν στο Κοινοτικό Κατάστημα της Νέας Πεντέλης στις 27 Φεβρουαρίου 1995.

Για την εκλογή του προέδρου έγιναν δύο ψηφοφορίες λόγω ισοψηφίας μεταξύ του κ. Κουρμαδιά Εμμανουήλ (Δημοτικός Σύμβουλος Δήμου Κηφισιάς) και του κ. Παπαδόπουλου Νικολάου (Δημάρχου Βριλησσιών) κατά την πρώτη ψηφοφορία. Τελικά πρόεδρος του Σ.Π.Α.Π για την περίοδο 1995-1997 εξελέγη ο Κος Κουρμαδιάς Εμμανουήλ αφού συγκέντρωσε την απόλυτη πλειοψηφία των παρόντων.

Αντιπρόεδρος του Σ.Π.Α.Π για την ίδια περίοδο εξελέγη ο Κος Δημάκης Αθανάσιος (Δημοτικός Σύμβουλος Μελισσιών).

Τα μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής για την περίοδο 95-97 ήταν τρία, λόγω της αύξησης των μελών του διοικητικού συμβουλίου του Σ.Π.Α.Π σε 36 αιρετούς αντιπροσώπους ύστερα από τη συμμετοχή και νέων Δήμων και Κοινοτήτων στο Σύνδεσμο.

Συγκεκριμένα τα μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής της περιόδου '95-97 ήταν τα παρακάτω:

Πουσπουρίκας Κων/νος (Δήμος Αμαρουσίου)

Παπάζη Ευαγγελία (Δήμος Αγίου Στεφάνου)

Τζιγιέρης Γεώργιος (Δήμος Μελισσιών)

Σήμερα το διοικητικό συμβούλιο του Σ.Π.Α.Π αποτελείται από 41 αιρετούς αντιπροσώπους από τους δώδεκα Δήμους και Κοινότητες μέλη του Συνδέσμου.

Αυτή τη στιγμή συμμετέχουν στο Σ.Π.Α.Π:

- 1) Ο Δήμος Χαλανδρίου με 6 αντιπροσώπους στο διοικητικό Συμβούλιο.
- 2) Ο Δήμος Αμαρουσίου με 5 αντιπροσώπους στο διοικητικό Συμβούλιο.
- 3) Ο Δήμος Κηφισιάς με 5 αντιπροσώπους στο διοικητικό Συμβούλιο.
- 4) Ο Δήμος Βριλησσιών με 4 αντιπροσώπους στο διοικητικό Συμβούλιο.
- 5) Ο Δήμος Νέας Ερυθραίας με 4 αντιπροσώπους στο διοικητικό Συμβούλιο.
- 6) Ο Δήμος Μελισσίων με 4 αντιπροσώπους στο διοικητικό Συμβούλιο.
- 7) Ο Δήμος Αγ. Στεφάνου με 3 αντιπροσώπους στο διοικητικό Συμβούλιο.
- 8) Η Κοινότητα Νέας Πεντέλης με 2 αντιπροσώπους στο διοικητικό Συμβούλιο.
- 9) Η Κοινότητα Πεντέλης με 2 αντιπροσώπους στο διοικητικό Συμβούλιο.
- 10) Η Κοινότητα Εκάλης με 2 αντιπροσώπους στο διοικητικό Συμβούλιο.
- 11) Η Κοινότητα Δροσιάς με 2 αντιπροσώπους στο διοικητικό Συμβούλιο.
- 12) Η Κοινότητα Διονύσου με 2 αντιπροσώπους στο διοικητικό Συμβούλιο.

Πρόεδρος του Σ.Π.Α.Π για την περίοδο 1997-1999 εξελέγη ο νυν πρόεδρος Κος Κουρμαδιάς Εμμανουήλ(εκπρόσωπος Δήμου Κηφισιάς) στις εκλογές της 24ης Φεβρουαρίου 1997.

Αντιπρόεδρος ο νυν αντιπρόεδρος Κος Δημάκης Αθανάσιος (εκπρόσωπος Δήμου Μελισσίων).

Την τριμελή εκτελεστική επιτροπή αποτελούν οι κύριοι Ιωαννίδης Κων/νος (εκπρόσωπος Δήμου Βριλησσιών), Μαρκόπουλος Ιωάννης (εκπρόσωπος Κοινότητας Νέας Πεντέλης), Στέφας Αλέξανδρος (εκπρόσωπος Δήμου Αμαρουσίου)¹⁰.

2.4 ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΤΟΥ ΣΠΑΠ

Οι αρμοδιότητες και οι λειτουργίες των οργάνων του Συνδέσμου πηγάζουν από τις παραγράφους του Άρθρου 208 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (Άρθρο 192 Π.Δ. 323/1989).

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Σ.Π.Α.Π έχει τις αρμοδιότητες Δημοτικού Συμβουλίου ενός Δήμου και ο πρόεδρος του έχει τις αρμοδιότητες του Δημάρχου και του προέδρου του Δημοτικού Συμβουλίου.

¹⁰Πρακτικά Εφορευτικής Επιτροπής Αρχαιρεσιών Σ.Π.Α.Π 1997, 1995, 1997.

Η εκτελεστική Επιτροπή του Συνδέσμου έχει τις αρμοδιότητες της Δημορχιακής Επιτροπής ενός δήμου και όσες αρμοδιότητες της αναθέσει το ίδιο το Διοικητικό Συμβούλιο.

Οι διατάξεις που ρυθμίζουν τη λειτουργία του Δημοτικού Συμβουλίου και της Δημορχιακής Επιτροπής εφαρμόζονται ανάλογα και για τα συλλογικά όργανα του Συνδέσμου.

Ο Πρόεδρος του Σ.Π.Α.Π μπορεί με απόφαση του, η οποία δημοσιεύεται στον ειδικό χώρο των ανακοινώσεων του Συνδέσμου να μεταβιβάζει αρμοδιότητες του στον αντιπρόεδρο.

Σύμφωνα με το άρθρο 209 (Άρθρο 193Π.Δ. 323/1989), ο πρόεδρος εισπράττει έξοδα παράστασης, που καθορίζονται από το Διοικητικό Συμβούλιο του Συνδέσμου. Έξοδα παράστασης μπορεί να εισπράξει και ο αντιπρόεδρος. Τα έξοδα αυτά καθορίζονται ανάλογα με την οικονομική κατάσταση του Συνδέσμου και την έκταση της δραστηριότητας του κάθε διετία.

Επίσης καταβάλλονται οδοιπορικά έξοδα και ημερήσια αποζημίωση για τις μετακινήσεις που πραγματοποιούν ο πρόεδρος και τα λοιπά μέλη του διοικητικού συμβουλίου, έξω από την έδρα του Συνδέσμου για την εκτέλεση υπηρεσιών προς όφελος του Συνδέσμου.

2.5 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ Σ.Π.Α.Π.

Σύμφωνα με το καταστατικό σύστασης του Σ.Π.Α.Π. (ΦΕΚ 54β/1992) και σύμφωνα με το άρθρο 210 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα, οι πόροι του Συνδέσμου μπορούν να προέρχονται από:

α) Ετήσια εισφορά κάθε Δήμου ή Κοινότητας μέλους που ορίζεται σε ποσοστό 1% επί τακτικών εσόδων του προηγούμενου έτους

β) Πρόσοδο, από την περιουσία του Συνδέσμου.

γ) Πρόσοδο, από φόρους, τέλη, δικαιώματα που επιβάλλονται υπέρ του Συνδέσμου.

δ) Ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας.

ε) Δωρεές, επιχορηγήσεις και εισφορές από το Δημόσιο, ή άλλους φορείς του δημοσίου τομέα ή από άλλα νομικά και φυσικά πρόσωπα ή από οργανισμούς του εσωτερικού η του εξωτερικού.

στ) Χρηματικούς πόρους που προέρχονται από προγραμματικές συμβάσεις με φορείς του δημοσίου για την κάλυψη δαπανών εκτέλεσης έργων ή κατάρτισης μελετών.

Σύμφωνα με το άρθρο 210 του Δημοτικού και Κοινοτικού κώδικα (Άρθρα 194 Π.Δ. 323/1989 - Άρθρο 27 παράγρ.1 του Νόμου 2130/93) σε περίπτωση μη καταβολής των εισφορών από τα μέλη στο σύνδεσμο, αυτές προβλέπεται να παρακρατούνται από τους κεντρικούς αυτοτελείς πόρους με απόφαση του Υπουργού των Εσωτερικών, η οποία εκδίδεται μετά από πρόταση του διοικητικού συμβουλίου του συνδέσμου και αποδίδονται σε αυτόν.

Κατά τον ίδιο τρόπο προβλέπεται να παρακρατούνται και οι οφειλές των μελών προς το σύνδεσμο, που προέρχονται από κατανάλωση νερού, περισυλλογή, αποκομιδή και διαχείριση απορριμμάτων, όπως και από άλλες υπηρεσίες ανταποδοτικού χαρακτήρα που παρέχει ο σύνδεσμος στα μέλη του και προβλέπονται από το σκοπό της σύστασης του. Ωστόσο όπως διαπιστώνεται οι Ο.Τ.Α μέλη του Σ.Π.Α.Π. δεν είναι κάθε χρόνο συνεπείς στην εισφορά τους προς το σύνδεσμο, με αποτέλεσμα ο σύνδεσμος να μην μπορεί να ανταποκριθεί ικανοποιητικά στους στόχους του.

Στους πίνακες 1 και 2 παρουσιάζεται αναλυτικά η διάρθρωση των εσόδων και των δαπανών του συνδέσμου για τα έτη 1994, 1995, 1996 και 1997. Διευκρινίζεται ότι τα στοιχεία του 1997 είναι προσωρινά και ως εκ τούτου υπάρχει μία αναντιστοιχία μεταξύ του συνόλου των εσόδων και του συνόλου των δαπανών. Το 1994, τα συνολικά έσοδα του Σ.Π.Α.Π. ήταν 60.304.934 δρχ. ποσό που κατά 52,9% (31.901.744 δρχ.) ήταν τακτικά έσοδα και κατά 46,8% (28.244.726 δρχ.) έκτακτα. Το 1995, τα συνολικά έσοδα του συνδέσμου ήταν 34.037.468 δρχ. με τακτικά έσοδα στο 15,5% (5.286.585 δρχ.) και με έκτακτα 83,6% (28.464.342 δρχ.). Το 1996, τα συνολικά έσοδα του Σ.Π.Α.Π. ήταν 30.449.720 δρχ., από τα οποία 6.982.750 δρχ. (23%) τακτικά έσοδα και 23.391.700 δρχ. (76,8%) έκτακτα έσοδα. Το 1997 (τα στοιχεία είναι προσωρινά), το σύνολο εσόδων 25.392.020 δρχ., με 6.270.000 δρχ. (24,7%) τακτικά έσοδα

Τα τακτικά έσοδα αφορούν αποκλειστικά την τακτική οικονομική ενίσχυση από τον κρατικό προϋπολογισμό και τις εισφορές των μελών Ο.Τ.Α. του Συνδέσμου. Τα έκτακτα έσοδα αφορούν κυρίως επιχορηγήσεις, είτε του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. και του Υπουργείου Εσωτερικών, είτε των αρμοδίων οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Αν και τα προαναφερόμενα έτη δεν αποτελούν το σύνολο των οικονομικών στοιχείων του Σ.Π.Α.Π. από τη χρονική περίοδο της σύστασης του (δυστυχώς όμως δεν ήταν διαθέσιμα στοιχεία για περισσότερα έτη), ωστόσο το στοιχείο που παρουσιάζει ενδιαφέρον είναι ότι τα τακτικά έσοδα σε αντιδιαστολή με τα έκτακτα παρουσιάζουν μεγάλη διακύμανση. Όπως φαίνεται και από τα στοιχεία του Πίνακα 1, το 1995, 1996, 1997 αντίστοιχα τα τακτικά έσοδα μειώθηκαν στις 5.286.585 δρχ., 6.982.750 δρχ. και 6.270.000 δρχ με ποσοστό 15,5%, 23%, 24,7% του γενικού συνόλου εσόδων αντίστοιχα, σε σχέση με τα τακτικά έσοδα του 1994, που ήταν 31.901.744 δρχ. με ποσοστό 52,9 του γενικού συνόλου των εσόδων του έτους.

Το γεγονός αυτό σχετίζεται με την μη καταβολή των σχετικών εισφορών από τα μέλη του Συνδέσμου. Η μείωση αυτή των εσόδων ασκεί περιοριστική επίδραση στη δυνατότητα του Σ.Π.Α.Π. να ενισχύει το πρόγραμμα έργων ή έστω και να το διατηρεί σε ένα σταθερό επίπεδο, γεγονός που αποτυπώνεται καθαρά στη διάρθρωση των δαπανών κατά τη διάρκεια αυτών των ετών. Το 1994 το 74% περίπου από τα συνολικά έσοδα των 64.304.934 δρχ. χρηματοδότησε ένα πρόγραμμα παρεμβάσεων με κύριο άξονα την υλοποίηση προγραμμάτων κατάρτισης και την εκπόνηση μελετών. Από την άλλη πλευρά δαπάνες όπως οι αμοιβές προσωπικού (4.688.202 δρχ.) και οι λειτουργικές δαπάνες (1.234.839 δρχ.) απορρόφησαν ένα μικρό μόνο μέρος των εσόδων που δεν ξεπέρασε το 10%.

Το 1995, υπήρξε μεγάλη μείωση των εσόδων σε σχέση με το 1994, έτσι τα έσοδα (34.037.468 δρχ.) χρηματοδότησαν το σεμινάριο Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφόρησης (G.I.S) την κάλυψη των αμοιβών του προσωπικού και τις λειτουργικές δαπάνες που αυξήθηκαν σημαντικά σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά, φτάνοντας αντίστοιχα τα 11.095.402 δρχ. και 3.174.679 δρχ.

Το 1996, υπήρξε επίσης μείωση των εσόδων που μείωσε ακόμη περισσότερο την παρεμβατική δυνατότητα του συνδέσμου. Τα διαχειριζόμενα κονδύλια του Σ.Π.Α.Π. χρηματοδότησαν κυρίως αμοιβές προσωπικού και λειτουργικές δαπάνες σε ποσοστό περίπου 60% (17.811.342 δρχ.) των συνολικών δαπανών του έτους. Το ποσοστό αυτό

είναι μεγαλύτερο από το αντίστοιχο του 1995 (42%) και κατά πολύ μεγαλύτερο από αυτό του 1994 (9,9%).

Φυσικά κάτι τέτοιο δεν υπαγορεύει την ανάγκη περιστολής των λειτουργικών ή οποιονδήποτε άλλων απαραίτητων διαχειριστικών δαπανών, στο βαθμό μάλιστα που αυτές είναι ήδη περιορισμένες στο μέτρο του αναγκαίου. Εξάλλου το μεγαλύτερο μέρος των ποσών αυτών διατίθενται για την κάλυψη των αναγκών της δασοπροστασίας. Φαίνεται όμως επιτακτική η ανάγκη ενίσχυσης των εσόδων του καθώς και η δυνατότητα πρόσβασής του συνδέσμου σε νέες πηγές χρηματοδότησης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΣΟΔΩΝ Σ.Π.Α.Π. (1994-1997)
(ποσά σε δρχ)

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΕΣΟΔΩΝ	ΕΤΟΣ							
	1994	%	1995	%	1996	%	1997*	%
Τακτικά Έσοδα								
Τακτική Ενίσχυση	31.901.744	52.9	5.286.585	15.5	6.982.750	23.0	6.270.000	24.0
<i>Σύνολο Τακτικών Εσόδων</i>	31.901.744	52.9	5.286.585	15.5	6.982.750	23.0	6.270.000	24.0
Έκτακτα Έσοδα								
Επιχορηγήσεις Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε)	27.944.726	46.3	1.000.000	2.9	14.391.700	47.4	8.996.750	35.0
Επιχορηγήσεις Υ.Π.Ε.ΧΩ.ΔΕ - Υπ. Εσωτερικών	300.000	0.5	25.275.000	74.3	9.000.000	29.6	10.000.000	39.0
Επιστροφές χρημάτων	0	0.0	1.289.342	3.8	0	0.0	0	0.0
Δωρεές	0	0.0	900.000	2.7	0	0.0	0	0.0
<i>Σύνολο Έκτακτων Εσόδων</i>	28.244.726	46.8	28.464.342	83.6	23.391.700	76.8	18.996.750	74.0
Χρηματικό υπόλοιπο	158.464	0.3	286.541	0.8	75.270	0.2	125.270	0.5
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ	60.304.934	100	34.037.468	100	30.449.720	100	25.392.020	100

* Προσωρινά στοιχεία
Πηγή: Οικονομικά στοιχεία Σ.Π.Α.Π.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΞΟΔΩΝ Σ.Π.Α.Π. (1994-1997)
(ποσά σε δρχ)

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΑΠΑΝΗΣ	ΕΤΟΣ							
	1994	%	1995	%	1996	%	1997*	%
Αμοιβές προσωπικού	4.688.202	7.8	11.095.402	32.6	12.202.562	40.0	12.490.743	71.0
Λειτουργικές δαπάνες	1.234.839	2.1	3.174.679	9.3	5.608.780	18.4	0	0.0
Συντηρήσεις	1.962.413	3.3	1.900.000	5.6	900.000	2.9	0	0.0
Μελέτες	722.000	1.2	300.000	0.9	3.929.400	12.9	3.000.000	17.0
Προγράμματα Κατάρτισης Ημερίδες- Εκδηλώσεις	44.251.111	73.4	16.274.690	47.9	6.082.465	20.0	0	0.0
Πληρωμές προηγούμενων οικονομικών ετών	1.575.000	2.6	490.697	1.4	800.500	2.6	0	0.0
Αποθεματικό	5.871.369	9.7	802.000	2.4	926.013	3.0	1.978.000	11.0
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΞΟΔΩΝ	60.304.934	100	34.037.468	100	30.449.720	100	17.468.743	100

* Προσωρινά στοιχεία
Πηγή: Οικονομικά στοιχεία Σ.Π.Α.Π.

2.6 ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ Σ.Π.Α.Π

Το προσωπικό του Σ.Π.Α.Π όπως άλλωστε και όλων των Συνδέσμων διέπεται από τις διατάξεις των Νόμων 1735/1987(άρθρα 5 και 11) και 1188/1981 (άρθρο 1), όπως τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα.

Ειδικότερα οι δυνατότητες πρόσληψης προσωπικού από τους Συνδέσμους σύμφωνα με τις ρυθμίσεις των παραπάνω Νόμων είναι οι εξής:

α) Οι Σύνδεσμοι μπορούν να προσλάβουν με τη διαδικασία που ορίζει ο Νόμος 1735/1987, προσωπικό μόνιμο, διαβαθμισμένο εφ' όσον έχουν καταρτίσει κανονισμό εσωτερικής υπηρεσίας, υπάρχει σχετική απόφαση του Νομάρχη, και ο Σύνδεσμος τα δύο τελευταία οικονομικά έτη, έχει πραγματοποιήσει ως μέσο όρο τακτικών εσόδων, ποσό διπλάσιο αυτού που απαιτείται για την κάλυψη του βασικού μισθού με το χρονοδιάγραμμα του καταληκτικού βαθμού των προτεινόμενων θέσεων.

Η κατάρτιση των πινάκων κατάταξης των υποψηφίων στην περίπτωση αυτή γίνεται από τον Υπουργό Προεδρίας της Κυβέρνησης. Οι Σύνδεσμοι μπορούν επίσης να προσλάβουν και αδιαβάθμητο προσωπικό με την ίδια διαδικασία, αλλά η κατάρτιση των πινάκων στην περίπτωση αυτή γίνεται σε Νομαρχιακό επίπεδο.

β) Πρόσληψη προσωπικού με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου ή αορίστου χρόνου που επιτρέπεται για την κάλυψη πρόσκαιρων, εποχιακών ή περιοδικών αναγκών καθώς και για την κάλυψη απρόβλεπτων ή επείγουσών αναγκών.

Για τις πρόσκαιρες ανάγκες ο χρόνος απασχόλησης δεν μπορεί να υπερβαίνει τον ένα χρόνο. Για τις εποχιακές ανάγκες ο χρόνος απασχόλησης δεν μπορεί να υπερβαίνει τους 5 μήνες ή τα 100 ημερομίσθια. Για τις απρόβλεπτες και επείγουσες ανάγκες, ο χρόνος απασχόλησης δεν μπορεί να υπερβαίνει τους 8 μήνες.

γ) Πρόσληψη ειδικού επιστημονικού προσωπικού.

δ) Πρόσληψη βοηθητικού προσωπικού και προσωπικού καθαριότητας.

ε) Πρόσληψη προσωπικού στα πλαίσια εκτέλεσης έργων με αυτεπιστασία, σε περίπτωση μη επάρκειας του υπάρχοντος προσωπικού.

στ) Πρόσληψη προσωπικού για κατεπείγουσες υπηρεσιακές ανάγκες.

ζ) Πρόσληψη με σύμβαση έργου (μίσθωση έργου), μετά από έκδοση κοινής απόφασης των Υπουργών Προεδρίας και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού.

Για την πρόσληψη προσωπικού δεν χρειάζεται να ακολουθηθεί η διαδικασία προγραμματισμού, εφόσον οι ανάγκες σε προσωπικό δεν είναι δυνατό να προγραμματισθούν δύο μήνες πριν τη χρονολογία που επιβάλλεται να γίνουν.

Στην περίπτωση αυτή η πρόσληψη γίνεται με επιλογή ύστερα από σχετική απόφαση του Νομάρχη. Η διάρκεια της απασχόλησης δεν μπορεί να υπερβαίνει τους 4 μήνες ή τα 90 ημερομίσθια.

η) Επιτρέπεται ακόμη, η απόσπαση προσωπικού από το δημόσιο τομέα για την αντιμετώπιση πρόσκαιρων ή εποχιακών αναγκών για χρονικό διάστημα μέχρι δύο χρόνια με κοινή απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών και του αρμόδιου κατά περίπτωση Υπουργού ύστερα από σύμφωνη γνώση του αρμόδιου διοικητικού συμβουλίου ή για έκτακτες υπηρεσιακές ανάγκες μέχρι ένα χρόνο, που μπορεί να παραταθεί άλλον ένα χρόνο.

Το προσωπικό που απασχολεί αυτή τη στιγμή ο Σύνδεσμος για την Προστασία και Ανάπλαση του Περιβάλλοντος του Πεντελικού έχει προσληφθεί με συμβάσεις εργασίας εκ των οποίων τρεις είναι ετησίως ανανεώσιμες και αφορούν σε:

- 1 Δασολόγο.
- 1 Γραμματέα και
- 1 υπάλληλο κέντρο επικοινωνιών.

Οι υπόλοιπες προσλήψεις γίνονται κατά τη διάρκεια της θερινής περιόδου, προκειμένου να καλυφθούν οι αυξημένες ανάγκες δασοπροστασίας, με εποχιακές συμβάσεις.

Το 2ο εξάμηνο του 1995 πραγματοποιήθηκε η πρόσληψη τεσσάρων εποχιακών υπαλλήλων το μήνα Ιούλιο για την δασοπυρόσβεση(1 Διοικητικός, 2 οδηγοί, 1 δασοπυροσβέστης). Το πρώτο εξάμηνο του 1996 έγινε η πρόσληψη έξη εποχιακών υπαλλήλων Δασοπυρόσβεσης (έξη δασοπυροσβέστες) τον Ιούνιο.

Ενώ τον Ιούλιο του 1996 προσλήφθηκαν ακόμη 3 εποχιακοί υπάλληλοι, (1 διοικητικός, 2 δασοπυροσβέστες) για την αντιμετώπιση πυρκαγιών.

2.7 ΔΙΑΛΥΣΗ Σ.Π.Α.Π

Όπως προαναφέρθηκε στην αρχή του δευτέρου κεφαλαίου η χρονική διάρκεια του Σ.Π.Α.Π ορίστηκε στα 50 έτη. Ωστόσο ο Σύνδεσμος μπορεί να διαλυθεί και νωρίτερα με βάση τις παραγράφους του άρθρου 211 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα. Σύμφωνα λοιπόν με το άρθρο 211 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα:

1) Ο Σύνδεσμος διαλύεται με απόφαση του διοικητικού του συμβουλίου, που λαμβάνεται με πλειοψηφία των δύο τρίτων του συνολικού αριθμού των μελών του: α) όταν έχει εκπληρωθεί ο σκοπός του ή β) όταν λήξει το χρονικό διάστημα για το οποίο έχει συσταθεί.

2) Ο Σύνδεσμος διαλύεται επίσης αν τα δύο τρίτα των δημοτικών ή κοινοτικών συμβουλίων των δήμων και των κοινοτήτων που μετέχουν στο Σύνδεσμο, αποφασίσουν τη διάλυση του, επειδή διαπιστώνεται αδυναμία για την εκπλήρωση του σκοπού του. Ο Περιφερειακός Διευθυντής εκδίδει τη σχετική απόφαση, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Ο Σύνδεσμος διαλύεται και εάν για οποιονδήποτε λόγο δεν έχουν συγκροτηθεί τα όργανα του για διάστημα περισσότερο από δύο χρόνια. Ο Περιφερειακός Διευθυντής διαπιστώνει τα ανωτέρω και εκδίδει σχετική πράξη για τη διάλυση του Συνδέσμου. Τυχόν επιχορήγηση του Συνδέσμου που διαλύεται για ρύθμιση υποχρεώσεων του, παρέχεται στον Περιφερειακό Διευθυντή ο οποίος προβαίνει στην εξόφληση των υποχρεώσεων αυτού. Με την ίδια πράξη ρυθμίζονται, κατ' εξαίρεση της παραγράφου 3, τα θέματα τα σχετικά με την κατανομή του ενεργητικού και των υποχρεώσεων του Συνδέσμου που διαλύεται καθώς και κάθε άλλη έννομη σχέση ανάλογα με το ύψος της ετήσιας εισφοράς κάθε Δήμου και κάθε Κοινότητας που συμμετέχει.

3) Τα θέματα τα σχετικά με την κατανομή του ενεργητικού και των υποχρεώσεων του Συνδέσμου που διαλύεται, καθώς και κάθε άλλη έννομη σχέση του ρυθμίζονται με απόφαση του διοικητικού συμβουλίου, ανάλογα με το ύψος της ετήσιας εισφοράς κάθε δήμου ή κοινότητας που συμμετέχει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

**ΠΕΝΤΕΛΙΚΟ ΟΡΟΣ - ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ
ΤΗΣ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ Σ.Π.Α.Π.**

ΛΑΓΓΙΝΕΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

ΚΛΙΜΑΚΑ: 1: 200.000

3.1 ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ -ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΠΕΝΤΕΛΙΚΟΥ ΟΡΟΥΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΤΤΙΚΗΣ

Ο Ορεινός Όγκος της Πεντέλης αποτελεί έναν από τους 4 ορεινούς όγκους ως εξής: από ΒΑ Πεντέλη ή Πεντελικό όρος (1109 μ) από Α-ΝΑ Υμηττός ή Τρελός (1026μ), από Β. Πάρνηθα (1413μ), από Δ-ΝΔ Αιγάλεω -Ποικίλο (453μ). Ο βασικός πυρήνας του ορεινού όγκου της Πεντέλης περιλαμβάνει τις εκτός σχεδίου περιοχές των Δήμων και Κοινοτήτων, Κηφισιάς, Νέας Ερυθραίας, Εκάλης, Νέας Πεντέλης, Πεντέλης, Νέας Μάκρης, Διονύσου, Δροσιάς σε υψόμετρο ανώτερο των 200μ.

Ως ευρύτερη περιοχή του όρους οριοθετείται το σύνολο της διοικητικής περιφέρειας των παραπάνω Δήμων και Κοινοτήτων το οποίο περιλαμβάνει τις οικιστικές περιοχές της ενότητας που έχουν ενταχθεί στο εγκεκριμένο σχέδιο πόλης ή έχουν προγραμματιστεί για πολεοδόμηση και οι οποίες αναπτύσσονται στις δυτικές υπώρειες του Πεντελικού όρους. Επίσης και τμήματα που δεν υπάγονται στο περίγραμμα του κύριου ορεινού όγκου και τα οποία περιέχουν διάσπαρτη εκτός σχεδίου δόμηση όπως: βοσκότοπους, καλλιεργούμενες εκτάσεις, αγραναπαύσεις και χέρσα εδάφη.

Το Πεντελικό όρος όπως προαναφέρθηκε περιβάλλει από ΒΑ το Αθηναϊκό Λεκανοπέδιο και μέσω του "αυχένα" Μπογιατίου (350μ) χωρίζεται από τον ορεινό όγκο της Πάρνηθας.

Η θεσμοθετημένη ζώνη προστασίας του Πεντελικού (ΦΕΚ 755/Δ/ 1988, περί "Καθορισμού ζωνών προστασίας του Όρους Πεντέλη, χρήσεων και όρων δόμησης αυτών") εκτείνεται πρόσθετα προς βορρά και αφορά σε σύνολο έκτασης 128.840 στρεμμάτων, από τα οποία 68.560 στρέμματα που είναι δάση και 4590 στρέμματα δασικών εκτάσεων.

Η ορεινή περιοχή της Πεντέλης ιστορικά αποτέλεσε τόπο κυριαρχίας των στοιχείων της φύσης (πευκοδάσος, θαμνώνες, βοσκότοποι, τοπία σημαντικού φυσικού κάλλους και θέσεις θέας, κοιτάσματα μαρμαροφορίας σπάνιας ποιότητας και αισθητικής) αλλά και χώρο ιστορικής φυσιογνωμίας για την περιοχή της Αθήνας, λόγω της πλειάδας των αρχαιολογικών και ιστορικών μνημείων που διαθέτει. Διαθέτει επίσης αρκετές πηγές μικρής αλλά μόνιμης παροχής νερού, ενώ από τις πλαγιές του όρους αρχίζουν σημαντικά ρέματα απορροής των ομβρίων υδάτων που συμβάλλουν στη διαμόρφωση χώρων

πρασίνου και φυσικούς αγωγούς αερίων μαζών μέσα στον πυκνοδομημένο οικιστικό χώρο.

Οι υπώρειες του Πεντελικού όρους και της Πάρνηθας με τον ενδιάμεσο "αυχένα" του Αγίου Στεφάνου λειτούργησαν διαχρονικά ως υποδοχέας απορρόφησης των αστικών πιέσεων σε παραθεριστική κατοικία αρχικά και μεταγενέστερα με τη σταδιακή μετατροπή της Πρωτεύουσας σε μητροπολιτική περιοχή διεθνούς ακτινοβολίας- ως τόπος έλξης μικρασιατών προσφύγων αρχικά και εκτεταμένης εσωτερικής μετανάστευσης από την περιφέρεια της χώρας αργότερα. Εξελίχθηκαν δε σε πολεοδομικό ιστό μόνιμης κατοίκησης με προασιακό χαρακτήρα.

Τα οικιστικά μέτωπα των 8 Ο.Τ.Α. αγκαλιάζουν από δυσμάς τον ορεινό όγκο και συνιστούν πολεοδομική συνέχεια της ευρείας βορειοανατολικής ζώνης περιοχών κατοικίας που οριοθετείται γεωμορφολογικά μεταξύ Πάρνηθας και Πεντέλης, καθώς και του βορείου τμήματος του ορεινού όγκου του Υμηττού.

Από άποψη χωροταξικών δομικών χαρακτηριστικών η ζώνη αυτή ορίζεται προς δυσμάς από τον Κηφισό ποταμό και τμήματα του νοητού άξονα που στοιχειοθετείται από τη Λεωφόρο Συγγρού, την κεντρική περιοχή της Αθήνας, τη λοφοσειρά των Τουρκοβουνίων και τη μεγάλη βιομηχανική ζώνη Αχαρνών -Λυκόβρυσης- Μεταμόρφωσης -Κηφισιάς, (που διαιρεί το Λεκανοπέδιο σε ανατολικό και δυτικό).

Προς ΝΔ από τον ενδιάμεσο οδικό δακτύλιο και προς ανατολάς από τη Λεωφόρο Μεσογείων μέχρι και το Σταυρό Αγίας Παρασκευής. Στο άμεσο μέλλον η κατασκευή της Ελεύθερης Λεωφόρου Σταυρού- Ελευσίνας -Σπάτων που ολοκληρώνει τον εξωτερικό δακτυλιακό άξονα παράκαμψης του Πολεοδομικού Συγκροτήματος Πρωτεύουσας(Π.Σ.Π), θα υποδιαιρέσει τη ΒΑ οικιστική ζώνη σε δύο εμφανώς διακεκριμένες υποενότητες, βόρεια και νότια.

Στη βόρεια υποζώνη ο αστικός ιστός των 8 Ο.Τ.Α θα αυξήσει τη σημαντικότητα του βάρους του στη χωροταξική διάρθρωση του οικιστικού δικτύου του Λεκανοπεδίου, δεδομένου ότι εντάσσεται στον καίριο αναπτυξιακό άξονα Βορρά -Νότου της χώρας και συγκροτεί τη βόρεια είσοδο-πύλη προς το Π.Σ.Π.

Η μεταλλαγή των υπωρειών του Πεντελικού όρους με αιχμή τον οικισμό εφέδρων, το Ντράφι, το Ν. Βουτσά, την Καλλιτεχνούπολη κλπ. σε ζώνες κατοικίας, συντελέστηκε με ταυτόχρονη απομείωση των δασών και των

δασικών εκτάσεων που αποτέλεσαν την ευκαιρία των νέων οικιστών που αναζητούσαν νόμιμες ή αυθαίρετες "ευκαιρίες" προκαλώντας ανυπολόγιστες συνέπειες στο Αττικό οικοσύστημα

3.2 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ ΠΕΝΤΕΛΙΚΟΥ ΟΡΟΥΣ.

Μορφολογικά ο ευρύτερος χώρος του Πεντελικού όρους έχει ογκώδη κυκλική διάπλαση με αποστρογγυλωμένες κορυφές και χαμηλές κοιλάδες ιδίως στο βόρειο τμήμα του. Παρατηρώντας το Πεντελικό όρος από την Αθήνα, φαίνεται σαν τεράστια πυραμίδα με μήκος 16 χλμ. περίπου, που ξεκινάει βορειοδυτικά από τους οικισμούς Καστρί, Εκάλη και καταλήγει με λοφώδες προεκτάσεις στο Πικέρμι και τη Ραφήνα προς τα νοτιοανατολικά. Το πλάτος είναι δύσκολο να προσδιοριστεί γιατί οι λοφίσκοι εκτείνονται σε διάφορες διευθύνσεις.

Οι κορυφές του κυρίου κορμού αρχίζοντας από δυτικά-βορειοδυτικά είναι: Η κορυφή Καστρί (υψομ. 501 μέτρα), ο Αγ. Παντελεήμων (876μ ύψος) και βαθμιαία φτάνει στην υψηλότερη κορυφή Πυργάρι (υψομ. 1109 μέτρα). Ακολουθούν κατά σειρά ανατολικά νοτιοανατολικά οι κορυφές- συνεχώς χαμηλότερες Μπύριζα (896μ), και η δίδυμη Μεγάλη Μαυρονόρα (781μ), απολήγοντας ανατολικά στην κορυφή Βραχάκι (494μ), και νότια στη Μικρή Μαυρονόρα(572μ).

Βορείως του κύριου ορεινού όγκου αναπτύσσονται χαμηλότεροι σχηματισμοί με κυριότερους το Διονυσοβούνι (Σταματοβούνι) με υψόμετρο 651μ. στα δυτικά και το Αγριλίκι με 558μ. υψόμετρο στα ανατολικά. Κάτω από την απότομη βόρεια πλευρά του όρους σχηματίζονται οι κοιλάδες του Διονύσου και της Ραπεντόσας.

Σε όλη την περιοχή υπάρχει πυκνή θαμνώδης βλάστηση ενώ τα δάση από πεύκα είναι συνήθως αραιά και εμφανίζονται πυκνά μόνο τοπικά. Η βλάστηση είναι φτωχή στις βραχώδεις από μάρμαρα περιοχές. Στο μικρού πάχους εδαφικό κάλυμμα (30-40 εκατ) πάνω από τον ασβεστολιθικό και λίγο μεγαλύτερο (50 εκατ) πάνω από το σχιστόλιθο αναπτύσσεται πυκνή θαμνώδης βλάστηση.

3.2.1. ΧΛΩΡΙΔΑ

Το Πεντελικό όρος είναι ένα επίμηκες όρος με μία διακριτή κορυφογραμμή που τη χωρίζει στην βόρεια περισσότερο υγρή και ψυχρή πλευρά και στη νότια ξερή και θερμή. Όμως στο ανατολικό τμήμα της εμφανίζεται πεπλατυσμένη και εκεί παρουσιάζεται η πλέον ενδιαφέρουσα βλάστηση από άποψη ειδών και φυτοκοινωνιών.

Η πιο πλήρης καταγραφή των φυτοκοινωνιών περιλαμβάνεται στη μελέτη "Αποκατάσταση του τοπίου και δημιουργία δάσους αναψυχής στο όρος Πεντελικό"¹¹. Σ' αυτή παρουσιάζονται σε τρεις κατηγορίες, τα κύρια είδη φυτών του ορεινού όγκου, η κοινή βλάστηση των ρεμάτων καθώς και τα περισσότερα φρυγανώδη είδη. Συνολικά περιλαμβάνει 165 είδη και εκτιμάται ότι είναι τα περισσότερα που εμφανίζονται στο Πεντελικό όρος.

Τα κύρια είδη φυτών προήλθαν από τη διάσπαση και καταστροφή της πρωτογενούς φυσικής βλάστησης, που συνέβη λόγω των συχνών πυρκαγιών, της έντονης βοσκής και των υλοτόμων. Γι' αυτό τα είδη που συνθέτουν τις φυτοκοινωνίες είναι χαρακτηριστικά πυρόφυτα.¹²

Δασικές εκτάσεις που έχουν μορφή θαμνώνα έχουν δημιουργηθεί στις επιφάνειες που κάηκαν στις μεγάλες φωτιές του 1981,1982,1987. Το είδος που κυριαρχεί στο δάσος αλλά και στις δασικές εκτάσεις είναι η χαλέπιος πεύκη, ενώ σε λίγες θέσεις έχουμε την ανάπτυξη πυκνών θαμνώνων με σκληρόφυλλα, πλατύφυλλα. Εκτάσεις χωρίς βλάστηση είναι μερικές κορυφές, όμως οι πιο σημαντικές είναι αυτές που καταλαμβάνουν τα εγκαταλειμμένα λατομεία.

Η απουσία της ελάτης αποδίδεται στις ανθρώπινες επεμβάσεις (βλ. λατομεία) και στον αυξημένο αριθμό των βιολογικά ξερών ημερών που παρατηρείται στη περίοδο του καλοκαιριού

---

¹¹ Η μελέτη "Αποκατάσταση του τοπίου και δημιουργία δάσους αναψυχής στο όρος Πεντελικό" έγινε από ομάδα δασολόγων του Υπουργείου Γεωργίας το 1983 στην Αθήνα. Στοιχεία της μελέτης αυτής χρησιμοποιήθηκαν από τη μελετητική ομάδα του Σ.Π.Α.Π για την εκπόνηση του Τοπικού Αναπτυξιακού Προγράμματος(Τ.Α.Π) του Πεντελικού Όρους.

¹²Πρόκειται για φυτά που η οικολογία τους είναι προσαρμοσμένη σε εκτάσεις κατεστραμμένες κυρίως από πυρκαγιές.

3.2.2 ΠΑΝΙΔΑ

Η Πανίδα που ζει στον ορεινό όγκο της Πεντέλης δεν είναι πλούσια σε είδη, όμως είναι αρκετά ενδιαφέρουσα γιατί αφορά πουλιά και ζώα που βρίσκονται δίπλα στην πόλη, κοντά στον άνθρωπο. Μεγάλη καταστροφή για την πανίδα επέφεραν οι μεγάλες φωτιές των ετών 1981, 1982 και 1995 που έκαψαν σχεδόν όλη την Πεντέλη. Σ' αυτές κήκαν είδη της άγριας πανίδας των θηλαστικών, χάθηκαν τόποι που τα ζώα και τα πουλιά έβρισκαν στην τροφή τους και καταστράφηκαν χώροι απόκρυψής τους. Ορισμένα είδη που επέζησαν, αναγκάστηκαν να μετακομίσουν σε άλλους ασφαλέστερους τόπους. Από τα θηλαστικά το πιο συχνά απαντώμενο είναι η αλεπού, η οποία ορισμένες φορές κινείται και την ημέρα πολύ κοντά σε οικισμούς. Σε μικρούς πληθυσμούς στο βουνό υπάρχουν λαγοί, σκίουροι, νυφίτσες και σκαντζόχοιροι.

Σημαντικό ρόλο στη διάσωση και την αναπαραγωγή της πανίδας μπορεί να διαδραματίσει το καταφύγιο άγριων ζώων της Ραπεντόσας, που περιλαμβάνει όλη την έκταση του δημοσίου δάσους Ραπεντόσας.

Όμως αρνητικό στοιχείο στην υπάρχουσα κατάσταση είναι η απουσία μελέτης διαχείρισης του δάσους και του καταφυγίου, που θα έδινε την εικόνα της πανίδας σήμερα με καταγραφές, μέτρα διαχείρισης και προστασίας.

3.2.3 ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΚΑ ΝΕΡΑ: ΡΕΜΑΤΑ-ΠΗΓΕΣ

Στο Πεντελικό όρος διαγράφεται ένα έντονο και ενδιαφέρον υδρογραφικό δίκτυο που περιλαμβάνει σημαντικό αριθμό ρεμάτων απορροής των ομβρίων κυρίως υδάτων. Ωστόσο κανένα από τα ρέματα που υπάρχουν στο Πεντελικό όρος δεν υπάρχει νερό κατά τη Θερινή περίοδο.

Τα κυριότερα ρέματα του Πεντελικού Όρους είναι τ' ακόλουθα:

- α) Στη βόρεια πλευρά το ρέμα Κιμπιτούγιος.
- β) Στη δυτική πλευρά τα ρέματα της Εκάλης και οι χείμαρροι Κοκκιναρά και Ξενίας.
- γ) Στη Νότια πλευρά του Όρους ο χείμαρρος Σαπφούς, οι τρεις κλάδοι του ρέματος Χαλανδρίου και το ρέμα Καλισσίων.
- δ) Στη Ανατολική πλευρά του Πεντελικού Όρους υπάρχει ένα δίκτυο μικρών ρεμάτων που εκβάλουν στη θαλάσσια περιοχή της Νέας Μάκρης.

Τα ρέματα αυτά αν και δέχονται έντονες πιέσεις (υγρά απόβλητα, μπάζα, κατασκευή νέων κατοικιών), ωστόσο αποτελούν πολύ σημαντικά στοιχεία του δασικού οικισμένου χώρου, ενώ σε πολλές περιπτώσεις έχουν διατηρήσει “πράσινη ζώνη” που σώθηκε από τις πυρκαγιές. Ωστόσο διαπιστώνονται έντονα φαινόμενα διάβρωσης που οφείλονται στη μεγάλη απορροή ως συνέπεια των καταστροφικών πυρκαγιών.

Σημαντικές για την ποικιλότητα του τοπίου αλλά και την επιβίωση της πανίδας είναι και οι αρκετές πηγές του Πεντελικού Όρους, που παρά τη μικρή παροχή τους

είναι συνεχούς ροής. Οι κυριότερες θέσεις πηγών είναι οι εξής: Σωληνάρι (υψόμετρο 660μ), Άγιος Λουκάς (υψόμετρο 664μ), Προφήτης Ηλίας (υψόμετρο 578μ), Αη -Γιάννης(υψόμετρο 450μ).

Τη σημαντικότερη βλάβη υπέστησαν οι πηγές από την ανόρυξη γεωτρήσεων που σε αρκετές περιπτώσεις είχε ως συνέπεια την εξαφάνιση τους. Σε ορισμένα σημεία η ύπαρξη πηγών συνοδεύεται από λιθόκτιστες δεξαμενές αποθήκευσης που χρονολογούνται από τα τέλη του περασμένου αιώνα. Σήμερα αποτελούν πόρο για τις δραστηριότητες αναψυχής και αποτελούν βασικό στοιχείο για την οργάνωση αντίστοιχων εξυπηρετήσεων.

Πρέπει να σημειωθεί ότι στο Πεντελικό όρος υπάρχουν και υπόγειοι αγωγοί μεταφοράς νερού από διάφορα παλιά έργα. Τέτοιοι αγωγοί εντοπίστηκαν στην κοιλάδα των Καλισσιών και στα Βόρεια της Ραπεντόσας. Τα έργα αυτά εξακολουθούν να βρίσκονται σε λειτουργία ακόμα και σήμερα.

Τα ρέματα προστατεύονται από το Νόμο 1650/86 άρθρο 1, παρ. 3 που αφορά την προστασία των επιφανειακών και υπογείων νερών και το Νόμο 2052/92 (ΦΕΚ 94/Β/1992) που στο άρθρο 6 προβλέπεται ότι με απόφαση του Υπουργού ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης χαρακτηρίζονται ως ρέματα ρυάκια και χείμαρροι που βρίσκονται εντός του νομού Αττικής¹³ και προστατεύονται ως ιδιαίτερου περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος στοιχεία.

Τέλος η προστασία των ρεμάτων από τη δόμηση διευρύνονται με τον κτιριακό κανονισμό του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ (3046/304/30.3.2.89).

---

¹³Ο καθορισμός της οριογραμμής τους γίνεται σύμφωνα με προεδρικό Διάταγμα όπως προβλέπεται από το Ν. 880/1979.

3.3 ΜΝΗΜΕΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ.

Το Πεντελικό είναι ένα βουνό ήπιας μορφολογίας, που το σχετικά ήπιο κλίμα και η εύκολη πρόσβαση του αποτελούν ευνοϊκές προϋποθέσεις για τις ανθρώπινες δραστηριότητες. Έτσι το βουνό κατοικήθηκε από πολύ παλιά, όπως δείχνουν τα νεολιθικά ευρήματα στο Διόνυσο και τη Ν. Μάκρη.

Από τη νεολιθική εποχή μέχρι τις μέρες μας η κατοίκηση αυτή είναι αδιάκοπη. Οι άνθρωποι αξιοποιούσαν τους άφθονους φυσικούς πόρους που πρόσφερε το βουνό (νερό, ξυλεία, βοσκότοπους, καλλιεργήσιμες εκτάσεις, μάρμαρο, άφθονο κυνήγι) μέχρι λίγες δεκαετίες, ώσπου η εκρηκτική επέκταση της πρωτεύουσας έφθασε μέχρι τους πρόποδες του βουνού καταστρέφοντας αυτούς τους πόρους με τη μετατροπή της πεντελικής γης σε οικόπεδα.

Σ' όλη την έκταση του ορεινού όγκου υπάρχουν θέσεις με εμφανή τα σημάδια της ανθρώπινης δραστηριότητας. Αρχαία και βυζαντινά ερείπια, θεμέλια οικοδομών, ξωκλήσια, μοναστήρια, αρδευτικά έργα, γέφυρες, κ.λπ. Πολύ συχνά στην ίδια θέση συσσωρεύονται ερείπια από διάφορες εποχές, όπως στο Διόνυσο, στα Καλίσια, στην Κηφισιά κ.α. Μεταβυζαντινοί ναοί χτισμένοι στα ερείπια βυζαντινών ναών που με τη σειρά τους χτίστηκαν πάνω σε αρχαία οικοδομήματα.

Οι περισσότεροι είναι του 16ου αιώνα ή νεώτεροι χτισμένοι σε θέσεις παλαιότερων ερειπίων βυζαντινών ή αρχαίων. Μερικοί είναι του 10ου αιώνα. Η επιστημονική έρευνα γι' αυτά τα οικοδομήματα είναι ελλιπής, αποσπασματική ή ανύπαρκτη. Πολλά δημοσιεύματα στηρίζονται περισσότερο σε θρύλους παρά σε στοιχεία. Έτσι το πλούσιο ιστορικό υλικό, που κρύβουν στις τοιχογραφίες τους, στην αρχιτεκτονική τους διαμόρφωση και στο έδαφος που τα περιβάλλει, παραμένει αναξιοποίητο, ενώ θα μπορούσε να φωτίσει μία ακόμα περίοδο της ιστορίας της Αττικής.

Το φαινόμενο αυτό, της έλλειψης δηλαδή επιστημονικής έρευνας και ανασκαφικής δραστηριότητας δεν είναι -ως φαίνεται - ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του Πεντελικού, αλλά επεκτείνεται σε ολόκληρη την Αττική. Το ενδιαφέρον των αρχαιολόγων επικεντρώθηκε στην Ακρόπολη και τη γύρω περιοχή όπου αναπτύχθηκε η Αθήνα, με αποτέλεσμα να παραμεληθεί όλη η υπόλοιπη περιοχή. Σ' αυτό ωστόσο συντέλεσαν και οι περιορισμένοι πόροι των αρχαιολογικών υπηρεσιών και η εκρηκτική ανάπτυξη της πόλης, που

καταπάτησε και οικοδόμησε ανενδοίαστα ολόκληρο το λεκανοπέδιο της Αττικής.

3.3.1. ΑΡΧΑΙΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

A. Τα αρχαία Λατομεία

Τα αρχαία Λατομεία αποτελούνταν από θαλαμοειδείς χώρους που εισέδραν βαθιά μέσα στο Πεντελικό Όρος με επίπεδα και κάθετα μεταξύ τους μέτωπα που έφθαναν σε ύψος μέχρι 30μ . Από τα αρχαία λατομεία εξορύχτηκε πέτρωμα όγκου περισσότερου από 400μ³. Σήμερα κανένα αρχαίο λατομείο δεν σώζεται. Τα περισσότερα καταστράφηκαν μετά το 1950 όταν άρχισε η άναρχη και ευκαιριακή εκμετάλλευσή τους.

B. Το Λατομείο της Σπηλιάς.

Είναι από τα μεγαλύτερα και καλύτερα διατηρημένα αρχαία λατομεία. Η σπηλιά δημιουργήθηκε στο εσωτερικό του πετρώματος από την αποσάθρωση που υπέστησαν οι μαρμάρيني όγκοι από το νερό της βροχής που κατεισδύει μέσω των διακλαδώσεων μέχρι το υδατοστεγές σχιστολιθικό υπόβαθρο. Έχει μήκος 70 μέτρα, πλάτος 40 μέτρα και ύψος 40 μέτρα. Στη δεξιά πλευρά της εισόδου υπάρχουν δύο βυζαντινά εκκλησάκια που κτίστηκαν το 10ο αιώνα.

Γ. Η Οδός Κατανωνής

Πρόκειται για το δρόμο από τον οποίο οι μαρμάρيني ογκόλιθοι φορτωμένοι πάνω σε ξύλινα έλκηθρα ολίσθαιναν από τα λατομεία μέχρι τους πρόποδες του βουνού, στα σύνορα Παλαιάς και Νέας Πεντέλης. Ήταν σχεδόν ευθύγραμμη με συνολικό μήκος, περίπου 3 χιλιόμετρα. Το μεγαλύτερο τμήμα της οδού έχει καταστραφεί είτε από τη διάνοιξη νεώτερων λατομείων είτε από νεώτερους δρόμους. Σήμερα διασώζεται σε καλή κατάσταση το λιθόστρωτο τμήμα της που οδηγούσε στο λατομείο της Σπηλιάς.

Δ. Άντρο των Νυμφών.

Πρόκειται για ένα θάλαμο μήκους 6,5 μέτρων και πλάτους 6,4 μέτρων διαμορφωμένο μέσα στο μάρμαρο. Χρησιμοποιήθηκε ως χώρος λατρείας από τον 5ο αιώνα π.Χ έως τον 2ο αιώνα μ.Χ. όπου είτε από σεισμό είτε από τις εξορυκτικές δραστηριότητες λατομείου που βρίσκεται λίγο ψηλότερα κατακρημνίστηκαν οι βράχοι της εισόδου και έτσι σταματά η λειτουργία του. Αποκαλύφθηκε εκ νέου το 1952 όταν λατόμοι έφθασαν τυχαία στο εσωτερικό του άντρου, το οποίο βρέθηκε στην κατάσταση που το είχαν αφήσει οι αρχαίοι. Το σπήλαιο έπαθε σημαντικές καταστροφές το 1957 από την επέκταση των εργασιών του νεώτερου λατομείου και βανδαλισμούς επισκεπτών.

Ε. Σπήλαιο Ευμενίδων ή Πύρνας.

Βρίσκεται στις όχθες του ρέματος της Πύρνας. Είναι μια αβαθής σπηλιά ύψους 7μ και πλάτους 27μ διαμορφωμένη μέσα στα κροκαλοπαγή ιζήματα της περιοχής. Στα αρχαία χρόνια λατρεύονταν εδώ οι Κηφισσίδες Νύμφες. Ο τόπος ολόγυρα εθεωρείτο ιερός και χρησίμευε για άσυλο. Πριν την οικιστική ανάπτυξη της περιοχής χρησίμευε ως ποιμνιοστάσιο. Σήμερα το σπήλαιο είναι εγκαταλελειμένο στην τύχη του.

ΣΤ. Αδριάνειο Υδραγωγείο

Η κατασκευή του ξεκίνησε το 130 μ.Χ και ολοκληρώθηκε 20 χρόνια αργότερα. Ήταν το δώρο του Ρωμαίου Αυτοκράτορα Αδριανού στην αγαπημένη του πόλη, την Αθήνα, όπου ήταν επίτιμος πολίτης. Το Αδριάνειο είναι ένα από τα μεγαλύτερα έργα της εποχής. Προμήθευε την πόλη με καθαρό, πόσιμο και άφθονο νερό, λύνοντας το πρόβλημα της λειψυδρίας. Συνέχισε να υδροδοτεί και στους νεώτερους χρόνους, παρά τις σημαντικές ζημιές που υπέστη κατά καιρούς στη διάρκεια των 1850 χρόνων της λειτουργίας του.

Μετά την κατασκευή του φράγματος του Μαραθώνα, ο ρόλος του υποβαθμίστηκε με αποτέλεσμα να παραμεληθεί και να αφεθεί στην τύχη του.

Μεγάλο μέρος του καταστράφηκε από την οικοδομική ανάπτυξη της Αθήνας και των Βορειοανατολικών προαστίων της.

Z Αρχαίοι Δήμοι

Οι αρχαίοι δήμοι που υπήρχαν στην ευρύτερη περιοχή του Πεντελικού όρους συνεχίζουν να υπάρχουν και σήμερα όπως: ο αρχαίος Δήμος Ικάριος όπου σήμερα βρίσκεται η κοινότητα Διονύσου, ο αρχαίος Δήμος Εκάλης, όπου σήμερα βρίσκεται η Κοινότητα Εκάλης, ο αρχαίος Δήμος της Πεντέλης, όπου σήμερα βρίσκονται οι Κοινότητες Πεντέλης και Νέας Πεντέλης, ο αρχαίος δήμος Κηφισιάς όπου σήμερα βρίσκεται ο ομώνυμος δήμος.

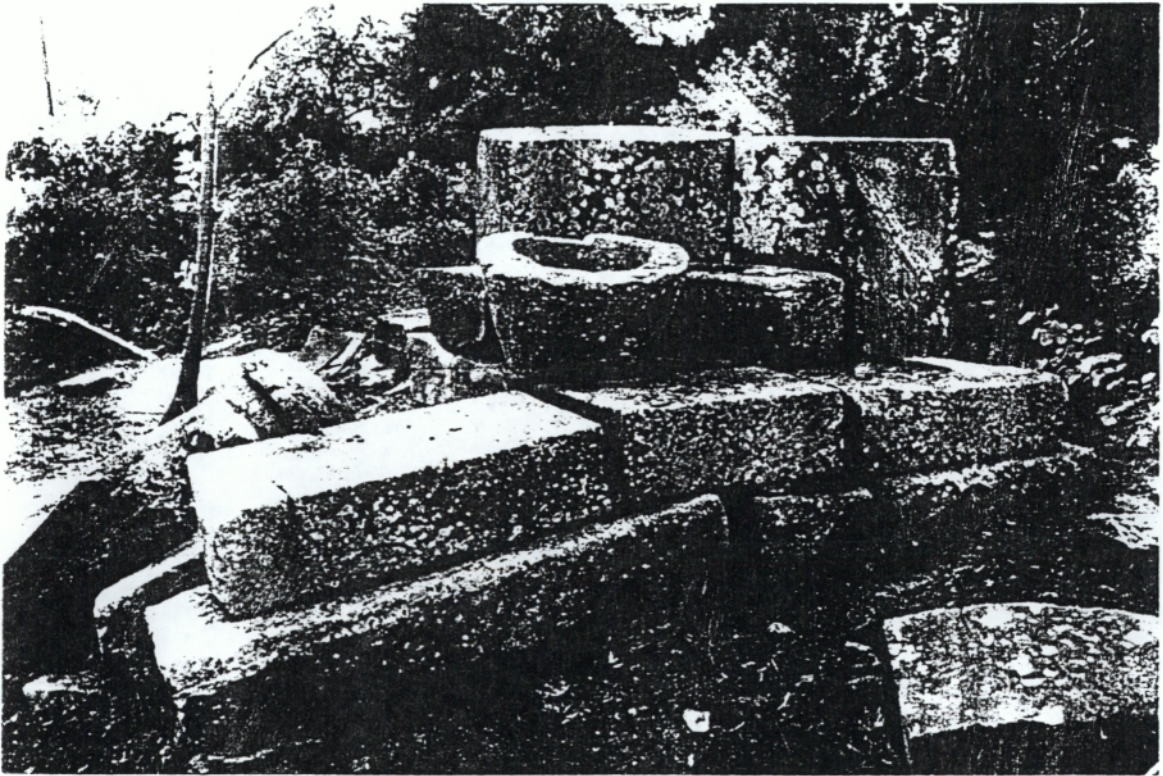
H. Καστράκι

Πρόκειται για αμυντικό οχυρό του 5ου π.Χ. αιώνα, στην περιοχή Εκάλης που επιτηρούσε τη βόρεια είσοδο του λεκανοπεδίου της Αθήνας, μεταξύ Πεντελικού και Πάρνηθας. Από το κάστρο αυτό πήρε την ονομασία "Καστρι" η ομώνυμη περιοχή. Πάνω στα αρχαία ερείπια υπάρχει μικρό λιθόκτιστο εικονοστάσι αφιερωμένο στον Άγιο Φανούριο στη θέση που πιθανόν να υπήρχε παλαιότερα μικρή εκκλησία.

3.3.2 BYZANTINA - METABYZANTINA ΚΑΙ ΝΕΟΤΕΡΑ ΜΝΗΜΕΙΑ.

Εκτός από τα αρχαία μνημεία της Πεντέλης τα οποία περιγράφηκαν παραπάνω υπάρχει πληθώρα από μοναστήρια και πολυάριθμα εκκλησάκια διάσπαρτα στην ευρύτερη περιοχή. Υπάρχουν κτίσματα από το 10ο αιώνα μέχρι τις μέρες μας. Ορισμένα από το βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία του Πεντελικού Όρους είναι τα παρακάτω:

- α) Η Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου Πεντέλης
- β) Ο Άγιος Νικόλαος (τοπ κοιμητήριο της Μονής Πεντέλης).
- γ) Ο Άγιος Σπυρίδων.
- δ) Οι Άγιοι Ταξιάρχες ή Άγιοι Ασώματοι.
- ε) Ο Άγιος Γεώργιος ο Χωστός.
- στ) Η Αγία Τριάδα του Νερού.

Αποψη από τον αρχαιολογικό χώρο Διονύσου

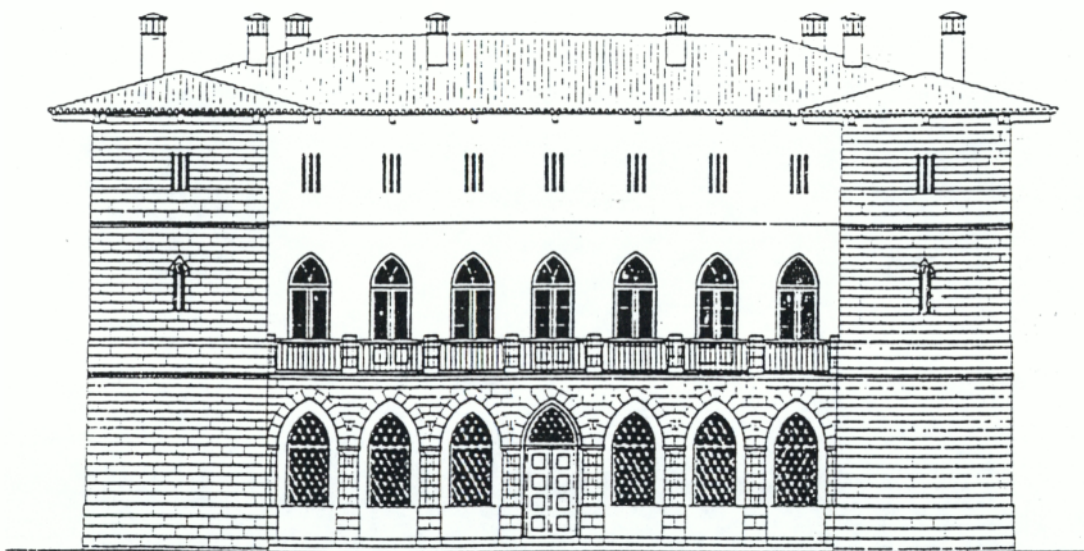
- ζ) Η Φραγκοκκλησιά - Βαγιάτι
- η) Ο Άη -Γιάννης.
- θ) Η Μονή Νταού Πεντέλης- Παντοκράτορα Σωτήρος Χριστού.
- ι) Ο Άγιος Νικόλαος ο Καλισίων.
- ια) Ο Προφήτης Ηλίας.
- ιβ) Το Ασκητήριο του Ευαγγελιστή Λουκά.
- ιγ) Ο Άη -Γιάννης ο Βιδιστής.
- ιδ) Η Μονή Γενεσίου της Θεοτόκου.
- ιε) Η Μονή Αγίου Παντελεήμονα.
- ιζ) Ο Άγιος Πέτρος.

Σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις νεώτερα οικοδομήματα έχουν κτισθεί πάνω σε παλαιότερα κι αυτό γίνεται διαδοχικά μέχρι σήμερα. Η Ιερά Μονή Αγίου Παντελεήμονα για παράδειγμα οικοδομήθηκε στη θέση μικρής εκκλησίας που προϋπήρχε και είχε οικοδομηθεί επί παλαιότερων θεμελίων. Εάν ληφθεί υπ' όψιν ότι οι χριστιανοί συνήθιζαν να κτίζουν εκκλησίες πάνω στα ερείπια αρχαίων μνημείων, το ίδιο μπορεί να έχει συμβεί και στο Πεντελικό Όρος σε ορισμένες, τουλάχιστον περιπτώσεις.

Ωστόσο ενώ υπάρχουν πολυάριθμα κτίσματα αγνοείται η ιστορία τους: ποιοι και πότε τα έχτισαν, για ποιο λόγο και ποια ιστορικά γεγονότα συνδέονται μ' αυτά. Ακόμα και για τη Μονή Πεντέλης, μετά τη καταστροφή των αρχείων και της βιβλιοθήκης της, το 1821, λίγα πράγματα είναι γνωστά.

Πολυάριθμα είναι και τα νεώτερα μνημεία που υπάρχουν στη περιοχή του Πεντελικού Όρους, ιδιαίτερα στο Δήμο Κηφισίας και τις κοινότητες Μελισσίων και Πεντέλης. Είναι κυρίως νεοκλασσικά σπίτια και ξενοδοχεία (Κηφισιά, Κεφαλάρι) , το πρώτο αντλιοστάσιο της ΟΥΛΕΝ (σήμερα ΕΥΔΑΠ) στον Κοκκινάρα με την παρακείμενη δεξαμενή, τα νοσοκομεία των Μελισσίων - Πεντέλης, το καστέλο της Ροδοδάφνης και το κτίριο Touelle (Πυργάκι) στην Παλαιά Πεντέλη, Η Πεντάτοξη μαρμάρινη γέφυρα στην κοινότητα Μελισσίων, ο Αστρονομικός Σταθμός Πεντέλης στα νότια της Μονής Πεντέλης.

Τα μνημεία του Πεντελικού όρους απολαμβάνουν νομικής προστασίας διαφόρων βαθμών. Οι παλαιότερες κηρύξεις δίνουν απλοϊκούς περιγραφικούς ορισμούς της περιοχής που περιλαμβάνουν το όνομα και μια γενική περιγραφή ορίων χωρίς σαφή οριοθέτηση του χώρου, έτσι ώστε συχνά να μην είναι εύκολος ο προσδιορισμός επί χάρτου της προστατευόμενης περιοχής. Τέτοιες είναι οι κηρύξεις του 1930. Αυτές βελτιώθηκαν μετά το 1950 όπου

Η βόρεια όψη του Καστέλλου της Ροδοδάφνης, Κ. Μπίρης, 1960

γίνεται προσπάθεια περιγραφής των ορίων της περιοχής χωρίς και πάλι οριοθέτηση επί χάρτου.

Οι κηρύξεις αυτές με τις ασάφειες που τις συνοδεύουν, επιτρέπουν τη “νομότυπη” παραβίαση και καταπάτηση των προστατευόμενων περιοχών αφού το που φθάνουν τα όρια προστασίας ερμηνεύεται από τους ενδιαφερόμενους ποικιλότροπα, έτσι θεωρούνται ανεπαρκείς.

Ωστόσο υπάρχουν ακόμη αρκετά μνημεία και περιοχές που δεν έχουν κηρυχθεί προστατευτές με οποιοδήποτε τρόπο, όπως για παράδειγμα ο σιδηροδρομικός σταθμός στο Διόνυσο και αρκετά εκκλησάκια. Επίσης διαπιστώνεται ότι η ανθρωπογενής πίεση είναι μεγάλη, τα μνημεία καταστρέφονται (όπως στην Ιερά Μονή Αγίου Παντελεήμονα) ή παραμορφώνονται και χάνουν το μνημειακό χαρακτήρα τους, όπως στη Μονή Γενεσίου της Θεοτόκου. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του αρχαιολογικού χώρου της Σπηλιάς. Αν και απολαμβάνει πλήρους προστασίας, τα εκκλησάκια υφίστανται τις επιδρομές των εκδρομέων των προσκυνητών και των βανδάλων περιπατητών ενώ τα μέτωπα του αρχαίου λατομείου χρησιμοποιούνται ως αναρριχητική διαδρομή.

Στις θετικές περιπτώσεις προστασίας και ανάδειξης ιστορικών μνημείων του Πεντελικού Όρους καταγράφονται οι αναπαλαιώσεις της Μονής Νταου Πεντέλης, του Αγίου Νικολάου Καλισσίων, που γίνονται με την εποπτεία της Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, καθώς και τις συντηρήσεις /αποκαταστάσεις ασκητηρίων (Αγ Λουκάς, Αγ. Ανώματοι, Πρ. Ηλίας) που πραγματοποιούνται με τη συνδρομή εθελοντών και με ή χωρίς τη συνδρομή και επίβλεψη των αρμοδίων εφορειών αρχαιοτήτων.

Τέλος σημειώνεται, ότι σε κανένα μνημείο ή αρχαιολογικό χώρο δεν υπάρχει σήμανση, που να ενημερώνει το κοινό για την ταυτότητα του μνημείου και να προτρέπει τους επισκέπτες να το σεβαστούν.¹⁴

---

¹⁴Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα (Τ.Α.Π) Πεντελικού Όρους σελ 167-196

3.4 ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΒΑΣΗ

Η διάρθρωση της παραγωγικής βάσης στους περισσότερους από τους Δήμους, και τις κοινότητες της ευρύτερης περιοχής του Πεντελικού όρους χαρακτηρίζεται σε μεγάλο βαθμό από την απασχόληση εργατικού δυναμικού σε επαγγελματικές δραστηριότητες που εδρεύουν εκτός της εδαφικής τους περιφέρειας. Το γεγονός αυτό αντανακλά μια έντονη σχέση εξάρτησης από το πολεοδομικό Συγκρότημα της Αθήνας και αφορά περισσότερο την Εκάλη, Πεντέλη, Νέα Πεντέλη, Διόνυσο και Δροσιά. Από το μοντέλο ανάπτυξης των περιοχών αυτών ξεφεύγουν η Κηφισιά και η Νέα Ερυθραία.

Ιδιαίτερα στην Κηφισιά υπάρχει ένα αξιόλογο δίκτυο παραγωγικών δραστηριοτήτων και εξυπηρετήσεων, όχι μόνο τοπικής αλλά και ευρύτερης κλίμακας με κύρια κατεύθυνση τη μεταποίηση, το εμπόριο και την παροχή υπηρεσιών.

Η Νέα Μάκρη παρουσίασε επίσης ένα διαφορετικό τύπο εξέλιξης με κύριο πολεοδομικό και κοινωνικοοικονομικό χαρακτηριστικό τη συνεχή επέκταση της παραθεριστικής κατοικίας και μια τάση μετατροπής της τα τελευταία χρόνια, σε πρώτη κατοικία. Λόγω της απόστασης από το εμπορικό κέντρο της Αθήνας, ανέπτυξε ως ένα βαθμό δικό της εμπορικό κέντρο, ενώ παράλληλα αποτελεί τόπο θαλάσσιας αναψυχής με σημαντική ανάπτυξη του κλάδου εμπορίου - εστιατορίων - ξενοδοχείων, καθώς και μικρή ανάπτυξη της μεταποίησης και του πρωτογενούς τομέα.

Σχετικά με τη χωρική κατανομή των παραγωγικών δραστηριοτήτων παρατηρείται ότι αυτές που παρουσιάζουν ένταση στη περιοχή, εντοπίζονται μακριά από το δασικό πυρήνα (κατά μήκος του άξονα της νέας εθνικής οδού Αθηνών-Λαμίας, σε κεντρικούς άξονες εκτός των οικισμών, τοπικές αγορές κλπ) με εξαίρεση την λατόμευση, την κτηνοτροφία καθώς και τις κατασκηνώσεις στη Πεντέλη, Νέα Πεντέλη, Διόνυσο και Κηφισιά, που αν και εγκαταστάσεις αναψυχής συνιστούν επίσης παραγωγικές δραστηριότητες.

Η λατόμευση και η κτηνοτροφία μαζί με την οικιστική πίεση καταχωρούνται μεταξύ των βασικών παραγόντων υποβάθμισης, αλλοίωσης και σε πολλές περιπτώσεις καταστροφής του φυσικού περιβάλλοντος του βουνού. Η λατόμευση του Πεντελικού μαρμάρου αν και αποτελεί δραστηριότητα με βαρύνουσα οικονομική σημασία ασκήθηκε μακροχρόνια και αλόγιστα με

αποτέλεσμα όχι απλώς την πρόκληση οπτικών αλλοιώσεων αλλά και τη μετατροπή των περιοχών εξόρυξης σε βιολογικά νεκρούς χώρους.

Από την άλλη πλευρά η κτηνοτροφική δραστηριότητα ασκεί πιέσεις, εξαιτίας κυρίως της υπερβοσκής που εκδηλώνεται στην περιοχή της δασικής ζώνης.

3.4.1. ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

(Γεωργία - Κτηνοτροφία- Μελισσοκομία)

Η γεωργική δραστηριότητα τείνει, με ελάχιστες εξαιρέσεις, να εκλείψει ως συνέπεια των συνεχών επεκτάσεων της οικιστικής γης, σε βάρος της γεωργικής, υπό τις ολοένα διευρυνόμενες πιέσεις αστικοποίησης. γεωργικές εκτάσεις στην ευρύτερη περιοχή ανέρχονται σε 4.240 περίπου στρέμματα (στοιχεία 1993) από τα οποία το 90% βρίσκεται στην εδαφική περιφέρεια της Κηφισιάς (2.200 στρμ) και της Νέας Μάκρης (1670 στρμ).

Το μεγαλύτερο μέρος των εκτάσεων και συγκεκριμένα το 70% περίπου της γεωργικής γης της ευρύτερης περιοχής παραμένει ανεκμετάλλευτη (αγρανάπταυση). Ειδικά στην περιοχή της Κηφισιάς και της Νέας Μάκρης, το ποσοστό των ανεκμετάλλεωτων εκτάσεων φτάνει το 77% και 89% αντίστοιχα.

Οι εναπομένουσες καλλιέργειες αφορούν σε:

- Λαχανοκηπευτικά και ανθοκομία (410 στρ), το μεγαλύτερο μέρος των οποίων στην περιοχή της Κηφισιάς (288στρ) .
- Δενδρώδεις καλλιέργειες (302 στρ) κυρίως στην Κηφισιά και στην Νέα Μάκρη.
- Αμπέλια (126 στρ), κυρίως στις περιοχές της Νέας Ερυθραίας (38 στρ) και Πεντέλης (60 στρ).
- 59 στρέμματα αροτριάων καλλιεργειών, τα 40 από τα οποία στην περιοχή της Κηφισιάς και τα 19 στην Περιοχή Πεντέλης.

Από την γεωργική δραστηριότητα ενδιαφέρον παρουσιάζει η καλλιέργεια και η παραγωγή κηπευτικών και ειδικότερα οι θερμοκηπιακές καλλιέργειες λαχανικών και η ανθοκομία. Στην περιοχή της Κηφισιάς καλλιεργούνται 70 στρμ. θερμοκηπίων από τα οποία παρήχθησαν 780 τόνοι λαχανοκομικά (κυρίως ντομάτες).Επίσης κυρίως στην περιοχή της Κηφισιάς ασκείται η ανθοκομία, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, αποκτώντας ιδιαίτερο ενδιαφέρον

για την τοπική ζωή (ετήσια έκθεση λουλουδιών κλπ) και σε μικρότερη έκταση στην περιοχή της Νέας Ερυθραίας και της Νέας Μάκρης.¹⁵

	Θερμοκήπια ανθέων	Φυτώρια καλλωπιστικών φυτών
Κηφισιά	42	39
Ν. Ερυθραία	15	12
Ν. Μάκρη	2	2

Οι εκμεταλλεύσεις δενδρωδών καλλιεργειών είναι περιορισμένες. Στην περιοχή της Νέας Μάκρης καλλιεργούνται κυρίως εσπεριδοειδή και ελιές χωρίς ωστόσο υψηλή παραγωγή καθώς και στην περιοχή της Κηφισιάς, όπου καλλιεργούνται κυρίως ελιές σε μικρότερη κλίμακα. Η παραγωγή αροτριάων καλλιεργειών είναι περιορισμένη και αφορά κατά το μεγαλύτερο μέρος της στην παραγωγή κτηνοτροφικών φυτών κυρίως στις περιοχές Κηφισιάς (20 τόνοι σε 40 στρέμματα), ενώ η καλλιέργεια αμπέλου περιορίζεται στην περιοχή της Νέας Ερυθραίας (38 στρέμματα με ετήσια παραγωγή 23 τόνων το 1993).

Η κτηνοτροφική δραστηριότητα παρουσιάζει μικρή ανάπτυξη, που επικεντρώνεται κυρίως στις περιοχές Κηφισιάς, Πεντέλης και Νέας Μάκρης. Πρόκειται κυρίως για την εκτροφή αιγοπροβάτων ενώ στην περιοχή της Κηφισιάς η δραστηριότητα επεκτείνεται και στην εκτροφή κουνελιών και ενός περιορισμένου αριθμού χοίρων.

Η κτηνοτροφική παραγωγή είναι προσανατολισμένη κυρίως στην παραγωγή κρέατος και γάλακτος και απευθύνεται στην αγορά της Αττικής. Σύμφωνα με τα στοιχεία για το έτος 1993, συνολικά στην ευρύτερη περιοχή μελέτης παρήχθησαν 700 περίπου τόνοι γάλακτος και 130 τόνοι κρέατος, παραγωγή που κατά το μεγαλύτερο μέρος της καλύφθηκε από τις τρεις προαναφερθείσες περιοχές.

Η πτηνοτροφία δεν παρουσιάζει ενδιαφέρον και η πτηνοτροφική παραγωγή είναι ασήμαντη. Η οποία δραστηριότητα επικεντρώνεται κυρίως στην Κηφισιά και την Πεντέλη, ενώ είναι σχεδόν ανύπαρκτη στις υπόλοιπες περιοχές. Η

¹⁵Βλ. Στοιχεία απογραφής γεωργίας- κτηνοτροφίας έτους 1993. (ετήσια γεωργικά στατιστικά δελτία).

μελισσοκομία σε αρκετές περιπτώσεις δεν αποτελεί κύρια απασχόληση αλλά ασκείται συμπληρωματικά, αποφέροντας ένα πρόσθετο εισόδημα. Είναι επιθυμητή καθώς συσπειρώνει μια ομάδα ανθρώπων που έχουν ένα πρόσθετο συμφέρον από την προστασία και βιώσιμη ανάπτυξη του δάσους.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του 1993 στην ευρύτερη περιοχή του Πεντελικού όρους και συγκεκριμένα στις περιοχές Κηφισιάς, Νέας Μάκρης, Πεντέλης, Νέας Ερυθραίας και Δροσιάς, είναι εγκατεστημένες 1250 κυψέλες εγχώριων παραγωγών, με υψηλότερη συγκέντρωση στις τρεις πρώτες. Η παραγωγή μελιού καθ' όλη τη διάρκεια του 1993 έφτασε τους 12 τόνους ενώ του κεριού το 120 κιλά - ποσότητες που κατά το μεγαλύτερο μέρος του παρήχθησαν από τους παραγωγούς της Κηφισιάς.

3.4.2. ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

(βιομηχανία - βιοτεχνία)

Η μεταποιητική δραστηριότητα είναι συγκεντρωμένη στην περιοχή της Κηφισιάς και σε μικρότερο βαθμό της Νέας Ερυθραίας, κυρίως κατά μήκος του Εθνικού Οδικού άξονα Αθηνών-Λαμίας, ενώ μικρή δραστηριότητα παρατηρείται και στην Νέα Μάκρη.

Σύμφωνα με στοιχεία της τελευταίας απογραφής καταστημάτων και μέσης ετήσιας απασχόλησης, στην Κηφισιά λειτουργούν 230 περίπου μεταποιητικές μονάδες που απασχολούν περί τα 3.780 άτομα, το 45% δηλαδή της μέσης ετήσιας απασχόλησης που απορροφά το σύνολο των εγκατεστημένων στην περιοχή του Δήμου Επιχειρήσεων. Το μέσο μέγεθος των μονάδων είναι αρκετά υψηλό φτάνοντας τους 17 απασχολούμενους ανά επιχείρηση, ενώ η διάρθρωση της όλης δραστηριότητας χαρακτηρίζεται από την κυριάρχηση των κλάδων ποτών και χημικής βιομηχανίας καθώς και τη δυναμική παρουσία αρκετών ακόμη κλάδων με είδη διατροφής, υφαντικές βιομηχανίες, είδη υποδήσεως και ενδυμασίας, προϊόντα ελαστικού και πλαστικού, προϊόντα μετάλλου ηλεκτρικές μηχανές και συσκευές, εκτυπώσεις- εκδόσεις.

Στην περιοχή της Νέας Ερυθραίας λειτουργούν συνολικά 93 μεταποιητικές μονάδες με συνολική μέση ετήσια απασχόληση περί τα 760 άτομα. Το μέσο μέγεθος των επιχειρήσεων είναι μικρότερο απ' αυτό της Κηφισιάς,

κυμαινόμενο περί τα 8 άτομα. Μεταξύ των δυναμικότερων κλάδων, είναι ο κλάδος χημικής βιομηχανίας, υφαντουργίας και ειδών διατροφής.

Στην περίπτωση της Νέας Μάκρης η ανάπτυξη της όλη δραστηριότητας διαφοροποιείται ως προς τη δομή, με κύριο χαρακτηριστικό τη λειτουργία μονάδων μικρού κυρίως μεγέθους, με το χαρακτήρα τη μικρής οικογενειακής επιχείρησης ή βιοτεχνικού εργαστηρίου, τοπικής κυρίως εμβέλειας. Ο αριθμός των λειτουργούντων μονάδων φτάνει τις 90, ενώ η συνολική απασχόληση που απορροφούν φτάνει περίπου το 160 άτομα.

Στις υπόλοιπες περιοχές η δραστηριότητα μπορεί να θεωρηθεί ανύπαρκτη (εξαιρούνται οι μονάδες εξόρυξης και επεξεργασίας μαρμάρου του Διονύσου, για τις οποίες αναφορά γίνεται παρακάτω.) Οι κατά περίπτωση λειτουργούσες μονάδες είναι μικρού μεγέθους (μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις με 2 έως 4 κατά μέσο όρο απασχολούμενους), ενώ ο αριθμός τους είναι περιορισμένος.

3.4.2.1 ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΜΑΡΜΑΡΟΥ - ΛΑΤΟΜΕΙΑ ΣΤΟ ΠΕΝΤΕΛΙΚΟ ΟΡΟΣ

Η Ελλάδα καταλαμβάνει την τρίτη θέση στον κόσμο, μεταξύ των χωρών παραγωγής και εξαγωγής μαρμάρου. Η μεγάλη ποικιλία τύπων και χρωμάτων η ποιότητα και σε αρκετές περιπτώσεις η μοναδικότητα των ιδιοτήτων του ελληνικού μαρμάρου, ήταν ορισμένα από τα πλεονεκτήματα που το καθιέρωσαν στο εξωτερικό. Οι ελληνικές εξαγωγές έχουν σαν κύριο προσανατολισμό τις αγορές των Η.Π.Α, των Αραβικών χωρών, τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (κυρίως Ιταλία και Γερμανία), της Ιαπωνίας.

Σήμερα είναι εκμεταλλεύσιμα πολλά κοιτάσματα και αρκετοί γεωλόγοι τα χαρακτηρίζουν πρακτικώς ανεξάντλητα. Παράγεται ποικιλία διαφορετικών ειδών όπως το λευκό μάρμαρο, που παράγεται και στο Πεντελικό όρος, είναι για τη Ελλάδα το πιο σημαντικό και ορισμένοι "τύποι" του συγκαταλέγονται ανάμεσα στα καλύτερα μάρμαρα του κόσμου.

Στην Ελλάδα σήμερα ο τομέας εξόρυξης αλλά και επεξεργασίας έχει μετατοπιστεί στη Βόρεια Ελλάδα, που έχει αναδειχθεί σε κέντρο εξόρυξης της χώρας, με σημαντικότερο αυτό της Καβάλας - Δράμας - Θάσου.¹⁶

¹⁶Η μαρμαροπαραγωγή της Θάσου διατίθεται σχεδόν εξολοκλήρου για εξαγωγή σε υψηλές τιμές σε διάφορες χώρες του εξωτερικού.

Στην Αττική από την άλλη πλευρά, εντοπίζεται ένα από τα αρχαιότερα κέντρα εξόρυξης, τα αρχαία λατομεία Πεντελικού, όπου παράγεται και σήμερα το φημισμένο Πεντελικό Μάρμαρο. Ωστόσο η παραγωγή έχει συρρικνωθεί, αφού το περισσότερα λατομεία είναι σήμερα ανενεργά (αργούντα λατομεία, λατομεία με άδειες λειτουργίες που τελούν υπό αναστολή)

Ο αριθμός των επιχειρήσεων του κλάδου φτάνει σήμερα τις 4.000 με περισσότερους από 60.000 εργαζόμενους, έχοντας διπλασιαστεί σε σχέση με το 1980 που δεν ξεπερνούσε τις 2.000. Πολλές απ' αυτές τις επιχειρήσεις, κυρίως οι μεγάλες, έχουν καθετοποιήσει την παραγωγή προκειμένου να ανταπεξέλθουν του διεθνούς ανταγωνισμού, ενώ κατά το 90% περίπου έχουν αντικαταστήσει τις παλιές μεθόδους εξόρυξης με σύγχρονες.

Οι μεγάλες επιχειρήσεις έχουν κυρίως εξαγωγικό προσανατολισμό με μικρό ενδιαφέρον για κατάκτηση μεριδίου της εσωτερικής αγοράς, στην οποία απευθύνονται κυρίως οι μικρές που δεν έχουν τη δυνατότητα εξαγωγών.

Το Πεντελικό Όρος έγινε γνωστό στον αρχαίο κόσμο από το φημισμένο λευκό μάρμαρο, που εξορυσσόταν στη νοτιοδυτική πλευρά, σε μια λωρίδα πετρώματος που ξεκινάει από την Αγ. Τριάδα της Παλαιάς Πεντέλης και φτάνει μέχρι την κορυφογραμμή, σε υψόμετρο 1020μ, όπου και το υψηλότερο υφιστάμενο αρχαίο λατομείο. Κατά μήκος αυτής της λωρίδας, που δίνει το γνωστό χιονόλευκο Πεντελικό μάρμαρο, αναπτύχθηκαν τ' αρχαία λατομεία. Το χιονόλευκο αυτό Πεντελικό μάρμαρο ήταν "ο λευκός αττικός λίθος των αρχαίων", και ήταν ονομαστό για την ισομέρεια του ιστού του.

Η εξόρυξη και εκμετάλλευση του άρχισε το 570 π.Χ.¹⁷ Με Πεντελικό μάρμαρο έχουν οικοδομηθεί δεκάδες ναοί και κτίρια σ' όλο τον Ελλαδικό χώρο (στην Αττική, ο Παρθενώνας, το Ερέχθειο, τα Προπύλαια της Ακρόπολης, το Θησείο, ο ναός του Ολυμπίου Διός κ.α, στη Γορτυνία, στους Δελφούς, στην Ολυμπία) ακόμα και στη Ρώμη (Καπιτώλιο). Στους νεώτερους χρόνους κατασκευάστηκαν από Πεντελικό μάρμαρο η Βαλλάνειος Βιβλιοθήκη, η Ακαδημία Αθηνών κ.α.

Η εξόρυξη των νεώτερων χρόνων αρχίζει ξανά το 1836, επί βασιλείας Όθωνος για την οικοδόμηση του βασιλικού ανακτόρου. Μετά το 1950 αρχίζει η άναρχη και ευκαιριακή εκμετάλλευση που οδήγησε όχι μόνο στην καταστροφή

---

¹⁷ Η εξόρυξη και η εκμετάλλευση του Πεντελικού μαρμάρου συνεχίστηκε μέχρι και την εποχή των Ρωμάτων και σταμάτησε κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Άρχισε ξανά το 1836 επί βασιλείας Όθωνα

των αρχαίων λατομείων αλλά και στην άθλια εικόνα λεηλασίας και καταστροφής που συνεχίζεται μέχρι σήμερα.

Στην περιοχή του Πεντελικού όρους λειτουργούν σήμερα 3 επιχειρήσεις εξόρυξης και επεξεργασίας μαρμάρου, οι εκμεταλλεύσεις των οποίων βρίσκονται στο βόρειο ανατολικό τμήμα του βουνού, εντός της εδαφικής περιφέρειας του Διονύσου:

- Δ. Τζαφέρης
- Παρθενών Α.Ε.
- Μάρμαρα Διονύσου Α.Ε.Β.Ε

Από αυτές η πρώτη με την επωνυμία Δ. Τζαφέρης, περιορίζει τη δραστηριότητα της στην παραγωγή μαρμαρόσκονης από λατύπες, σε δημόσια έκταση 30 στρεμμάτων στην περιοχή της Ραπεντόσας. Οι απασχολούμενοι φτάνουν τα 12 περίπου άτομα, ενώ η ετήσια παραγωγή μαρμαρόσκονης κυμαίνεται στους 70.000 τόνους.

Οι εκμεταλλεύσεις της Παρθενών Α.Ε. βρίσκονται σε δημόσια έκταση που φτάνει τα 116 συνολικά στρέμματα, στην θέση Μπίλιζα. Η επιχείρηση απασχολεί περίπου 40 άτομα, ενώ οι δραστηριότητες περιλαμβάνουν εξόρυξη μαρμάρου από επιφανειακή εκμετάλλευση, εξόρυξη αδρανών, επεξεργασία μαρμάρου (λειτουργεί ένα σχιστήριο, λειαντήριο) και παραγωγή μαρμαρόσκονης από λατύπες.

Η εταιρεία Μάρμαρα Διονύσου ΑΕΒΕ είναι η μεγαλύτερη και σημαντικότερη εν λειτουργία επιχείρηση, τόσο από άποψη εκμετάλλευσης όσο και απασχολούμενου προσωπικού και κύκλου εργασιών. Είναι εγκατεστημένη σε ιδιόκτητη έκταση (σε αντιδιαστολή με τις δύο προηγούμενες εταιρείες) συνολικής επιφάνειας 2.000 στρεμμάτων, ενώ η λατομική δράση περιορίζεται στα 400 περίπου στρέμματα.

Οι εκμεταλλεύσεις είναι κυρίως επιφανειακές, αλλά έχουν προχωρήσει και σε υπόγεια εξόρυξη η οποία ωστόσο παρουσιάζει αρκετά υψηλότερο κόστος έναντι των πρώτων.

Εκτός της πρωτογενούς εκμετάλλευσης (εξόρυξης), λειτουργούν και τρεις μονάδες επεξεργασίας μαρμάρου, η καθεμία εκ των οποίων εξειδικεύεται στην παραγωγή επεξεργασμένου μαρμάρου και μαρμαρόσκονης. Η συνολική απασχόληση προσωπικού στο συγκεκριμένο λατομείο και στις μονάδες επεξεργασίας φτάνει τα 300 περίπου άτομα ενώ η ετήσια παραγωγή καθαρού

μαρμάρου φτάνει τα 12000 κυβικά μέτρα, εκ των οποίων τα 1500 προέρχονται από την υπόγεια εκμετάλλευση.

Σε όλες τις περιπτώσεις των εκμεταλλεύσεων, η αποληψιμότητα είναι γενικά μικρή κυμαινόμενη μεταξύ 10 με 15%. Ωστόσο η πολύ καλή ποιότητα του Πεντελικού μαρμάρου υπερκαλύπτει το υψηλό κόστος παραγωγής.

Η λιανική τιμή του τελικού προϊόντος στην αγορά, μπορεί να φτάσει τις 30.000 δρχ το τ.μ. (πλάκες πάχους 2 εκατ), τη στιγμή που άλλες ποιότητες πωλούνται στο ποσό των 6.000 δρχ. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι προαναφερόμενες τιμές αφορούν την εσωτερική αγορά. Οι τιμές εξαγωγής διαμορφώνονται σε αρκετά υψηλότερο επίπεδο.

3.4.3 ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

(εμπόριο - υπηρεσίες)

Οι τριτογενείς δραστηριότητες στην ευρύτερη περιοχή του Πεντελικού όρους είναι συγκεντρωμένες κυρίως στην περιοχή της Κηφισιάς και δευτερευόντως στην περιοχή της Νέας Ερυθραίας και της Νέας Μάκρης. Σύμφωνα με στοιχεία του 1988 (τελευταία απογραφή καταστημάτων και μέσης ετήσιας απασχόλησης) στην περιοχή της Κηφισιάς είναι συγκεντρωμένες 980 περίπου επιχειρήσεις του τριτογενούς τομέα, που απασχολούν περίπου 4.460 άτομα. Σε ποσοστιαίους όρους τα μεγέθη αυτά αντιστοιχούν στο 50% των επιχειρήσεων και το 70% της απασχόλησης του τριτογενούς τομέα στην περιοχή του Πεντελικού όρους.

Το μεγαλύτερο μέρος των επιχειρήσεων αυτών είναι καταστήματα λιανικού εμπορίου, χονδρικού εμπορίου, εστιατόρια και συναφείς επιχειρήσεις, ενώ η διάρθρωση του δικτύου παροχής υπηρεσιών χαρακτηρίζεται από την υψηλή συγκέντρωση στους κλάδους των μεταφορών, τραπεζών, λοιπών οικονομικών ιδρυμάτων, διεκπεραιώσεις υποθέσεων και προσωπικών υπηρεσιών.

Στην περιοχή της Νέας Ερυθραίας η ανάπτυξη του τομέα είναι πολύ μικρότερη. Ο συνολικός αριθμός των επιχειρήσεων φτάνει τις 480 περίπου ενώ η απασχόληση που απορροφούν φτάνει περίπου τα 880 άτομα.

Το μεγαλύτερο μέρος των επιχειρήσεων αυτών αφορά σε καταστήματα λιανικού εμπορίου, ενώ παρατηρείται επίσης μία συγκέντρωση στους κλάδους χονδρικού εμπορίου, εστιατορίων και συναφών επιχειρήσεων, τραπεζών, λοιπών οικονομικών ιδρυμάτων και προσωπικών υπηρεσιών.

Στις περιοχές της Εκάλης, της Νέας Πεντέλης, της Πεντέλης, του Διονύσου και της Δροσιάς, η δραστηριότητα είναι πολύ περιορισμένη και αφορά κατά το μεγαλύτερο μέρος της, στη λειτουργία καταστημάτων λιανικού εμπορίου εστιατορίων και συναφών επιχειρήσεων (εξοχικά κέντρα, καφετερίες, ζαχαροπλαστεία κλπ).

Οι περιοχές αυτές παρουσιάζουν έντονη εξάρτηση προς όμορους Ο.Τ.Α με ανεπτυγμένο δίκτυο υποδομών και ειδικότερα:

- οι περιοχές Εκάλης, Δροσιάς και Διονύσου προς τις περιοχές Κηφισιάς και Νέας Ερυθραίας ενώ
- οι περιοχές Πεντέλης και Νέας Πεντέλης προς τις περιοχές Χαλανδρίου και Αμαρουσίου.

Σε ότι αφορά τη διαχρονική εξέλιξη στην ανάπτυξη του τομέα στην ευρύτερη περιοχή διαπιστώνεται μία αυξητική τάση στην περιοχή της Κηφισιάς και της Νέας Ερυθραίας. Ενώ σταθερότητα παρατηρείται στις περιοχές των υπόλοιπων Ο.Τ.Α., όπου η ανάπτυξη είναι ούτως ή άλλως περιορισμένη, με εξαίρεση μία μικρή αυξητική τάση στην περιοχή της Δροσιάς που εκδηλώνεται με άνοδο του αριθμού των επιχειρήσεων και της απασχόλησης σ' αυτές και θεωρείται φυσική ως επακόλουθη της ραγδαίας πληθυσμιακής αύξησης.

Η ευρύτερη περιοχή του Πεντελικού όρους λειτούργησε για πολλά χρόνια ως τόπος παραθερισμού και αναψυχής για την Αττική, ιδίως για τους κατοίκους της Αθήνας, επειδή ήταν μία από τις πλησιέστερες εξοχές στο πολεοδομικό συγκρότημα του κέντρου. Στις περιοχές της Κηφισιάς, Νέας Ερυθραίας, Δροσιάς, Νέας Πεντέλης και Πεντέλης υπήρχαν άλλοτε αρκετές παραθεριστικές κατοικίες ενώ παράλληλα λειτουργούσαν ξενοδοχειακές

μονάδες που στηρίζονταν στον ορεινό παραθερισμό, οι περισσότερες από τις οποίες υπάρχουν και σήμερα.

Η κατάσταση αυτή άρχισε να ανατρέπεται από το 1960 και μετά. Η οικιστική ανάπτυξη των περιοχών αυτών, με τη βαθμιαία επέκταση και τελικά επικράτηση της πρώτης κατοικίας, καθώς η πόλη επεκτεινόταν χωρικά ολοένα και περισσότερο προς τα προάστια, οδήγησε σταδιακά στην ενσωμάτωση τους στον οικιστικό ιστό της Πρωτεύουσας.

Ο προαστιακός χαρακτήρας ήρθε να αντικαταστήσει τον παραθεριστικό ο οποίος μετατοπίστηκε προς πιο απομακρυσμένες περιοχές από το πολεοδομικό συγκρότημα. Σήμερα οι Δήμοι και οι Κοινότητες της ευρύτερης Περιοχής του Πεντελικού Όρους είναι περιοχές πρώτης κατοικίας και μόνο η παράκτια περιοχή της Νέας Μάκρης συνεχίζει να είναι τουριστική και παραθεριστική περιοχή λόγω της απόστασης από το συνεχώς υποβαθμιζόμενο περιβάλλον του πολεοδομικού συγκροτήματος.

Χωρίς λοιπόν να υπολογιστεί η Νέα Μάκρη, οι υπάρχουσες σήμερα ξενοδοχειακές μονάδες, ανέρχονται σε 23, με συνολική δυναμικότητα 720 δωματίων και 1300 κλινών. Το 80% αυτών βρίσκεται στην Κηφισιά (1080 κλίνες σε 15 συνολικά μονάδες) ενώ από τις υπόλοιπες οι 2 στη Νέα Ερυθραία, 4 στη Δροσιά και από μία στην Πεντέλη και τη Νέα Πεντέλη.

3.5 ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΠΕΝΤΕΛΙΚΟΥ ΟΡΟΥΣ

Η πληθυσμιακή εξέλιξη της ευρύτερης περιοχής του Πεντελικού όρους χαρακτηρίζεται από μια συνεχή και με ταχείς ρυθμούς πληθυσμιακή εξάπλωση, καθ' όλη τη διάρκεια της τελευταίας τριακονταετίας, τάση που εμφανίζεται εντονότερη την περίοδο 1971 -1981. Ο συνολικός πληθυσμός της περιοχής ανέρχεται σήμερα σε 82.342 κατοίκους, αριθμός τριπλάσιος σε σχέση με αυτόν του 1961, που δεν ξεπερνούσε τους 28.000 κατοίκους.

Τη δεκαετία 1961-71 μεγαλύτερη αναλογικά πληθυσμιακά αύξηση παρατηρείται στις περιοχές της Νέας Μάκρης (55%), της Δροσιάς (48%), του

Διονύσου (42%) και τις Κηφισιάς (41%), ενώ ακολουθούν οι υπόλοιπες περιοχές με χαμηλότερη αύξηση του πληθυσμού τους. Η περιοχή της Πεντέλης μόνο παρουσιάζει σχετική στασιμότητα, με πληθυσμιακή μεταβολή που κινείται κάτω από το 4%.

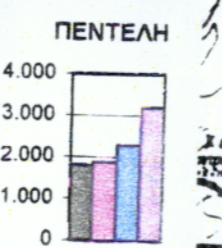
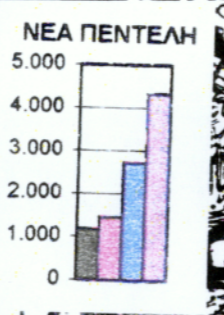
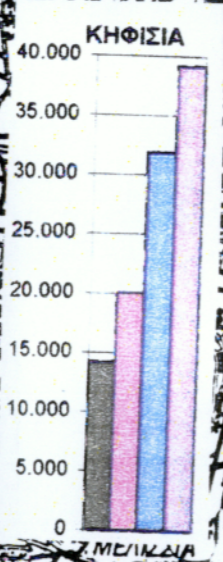
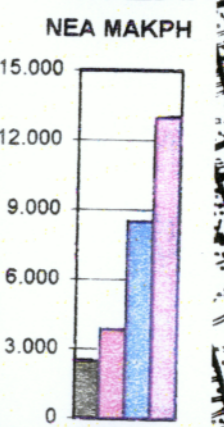
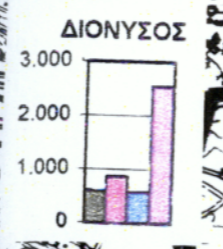
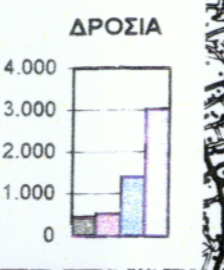
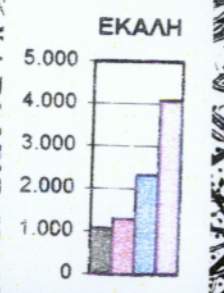
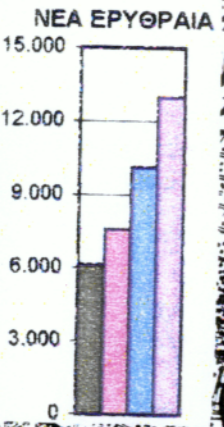
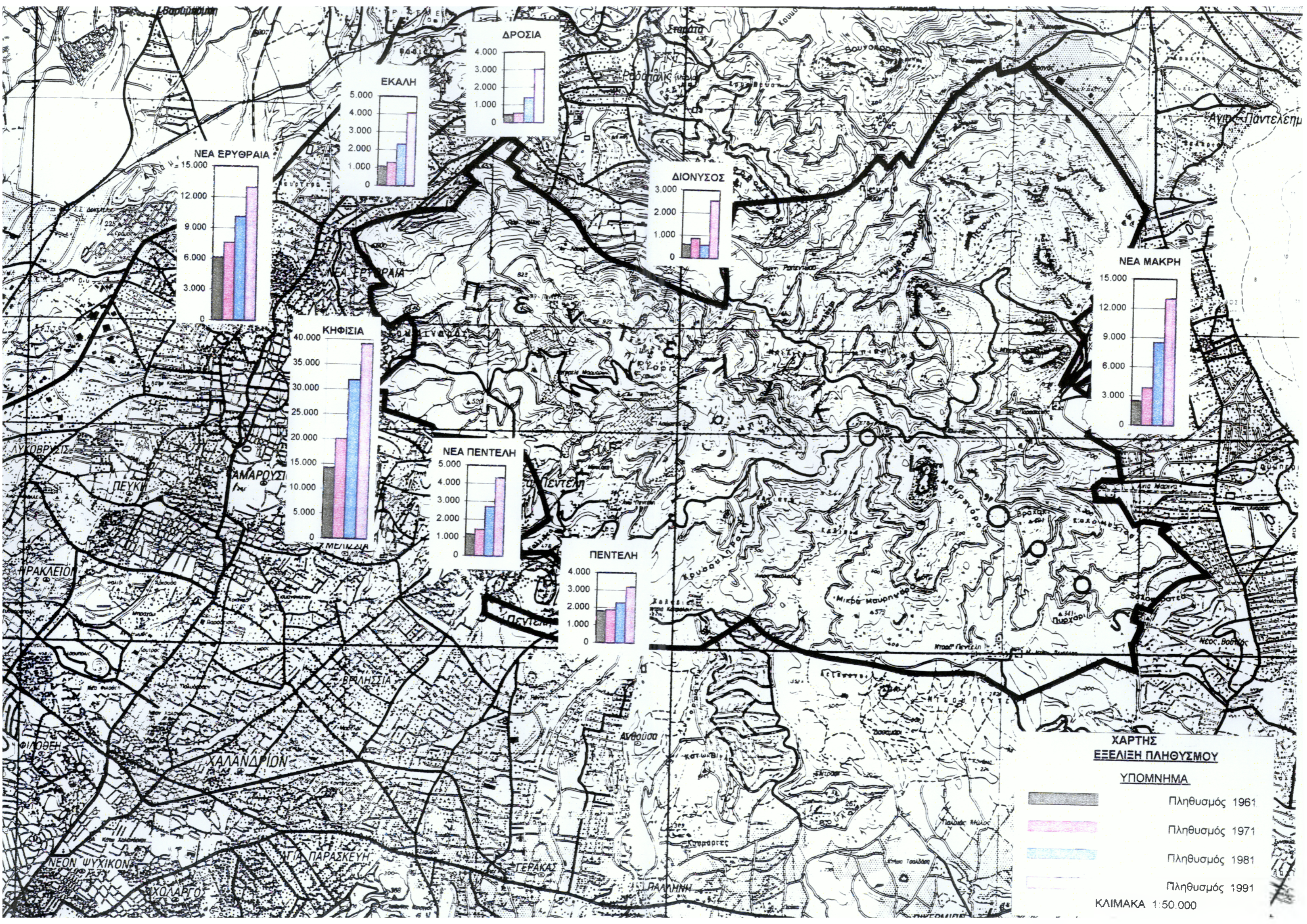
Την δεκαετία 1971-1981, παρατηρείται μια τάση επέκτασης της πόλης προς τα προάστια, μεταξύ των οποίων και τα βορειοανατολικά προάστια γύρω από το Πεντελικό Όρος. Σημειώνεται ότι ο πληθυσμός των Δήμων της περιοχής γύρω από το Πεντελικό αυξάνεται με ρυθμό 59% έναντι του 19% της υπόλοιπης περιφέρειας της Πρωτεύουσας.

Την περίοδο αυτή οι περιοχές της Δροσιάς και της Νέας Μάκρης, παρουσιάζουν και πάλι τη μεγαλύτερη αναλογικά πληθυσμιακή μεταβολή, με ρυθμούς ακόμη υψηλότερους απ' αυτούς της προηγούμενης δεκαετίας (163% και 120% αντιστοίχως). Ακολουθούν οι περιοχές Νέας Πεντέλης (87%), Εκάλης(79%) και Κηφισιάς (59%), ενώ στις περιοχές Νέας Ερυθραίας (33%) και Πεντέλης (22%) οι ρυθμοί αύξησης, αν και είναι αναλογικά οι χαμηλότεροι που παρατηρούνται έχουν αυξηθεί συγκριτικά με την περίοδο 1961-1971.

Τη δεκαετία 1981-1991 ο πληθυσμός στη συγκεκριμένη περιοχή αυξήθηκε με ρυθμό 38% χαμηλότερο από αυτού της προηγούμενης δεκαετίας ιδιαίτερα ωστόσο υψηλό και ανάλογο με αυτόν της περιόδου 1961-1971. Η περιοχή της Δροσιάς εξακολουθεί να παρουσιάζει μια έντονη πληθυσμιακή αύξηση με ρυθμό μεταβολής 116%, ενώ χαρακτηριστική είναι η ραγδαία πληθυσμιακή αύξηση στη γειτονική περιοχή του Διονύσου όπου ο ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού έφτασε το 337%. Στις περιοχές των υπόλοιπων Ο.Τ.Α. η πληθυσμιακή αύξηση κινείται μεταξύ του 23% και 76%.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η συνολική αύξηση στην ευρύτερη περιοχή του Πεντελικού όρους κατά τη διάρκεια της περιόδου 1961-1991 είναι 54.500 άτομα περίπου, (βλέπε πίνακα 3), προκύπτει ότι:

Το ήμισυ σχεδόν (46%) αυτού του ανθρώπινου δυναμικού απορροφήθηκε από την περιοχή της Κηφισιάς που σήμερα έχει φτάσει τους 40.000 περίπου κατοίκους και ένα επίσης σημαντικό τμήμα του οι περιοχές Νέας Μάκρης (19%) και Νέας Ερυθραίας(13%). Οι περιοχές των υπολοίπων Ο.Τ.Α απορροφούν ένα μικρό μέρος του, που κυμαίνεται κατά περίπτωση μεταξύ

ΧΑΡΤΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Πληθυσμός 1961
- Πληθυσμός 1971
- Πληθυσμός 1981
- Πληθυσμός 1991

ΚΛΙΜΑΚΑ 1:50.000

του 3% και 5% (Εκάλη, Νέα Πεντέλη, Δροσιά από 5% η κάθε περιοχή ,Διόνυσος 4% και Πεντέλη 3%)¹⁸

---

¹⁸Στοιχεία απογραφής πληθυσμού -κατοικιών 1991.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ Ο.Τ.Α. ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΕΝΤΕΛΙΚΟΥ ΟΡΟΥΣ

Ο.Τ.Α.	1961	1971	1981	1991
Κηφισιά	14.193	20.082	31.876	39.166
Νέα Ερυθραία	6.134	7.583	10.100	12.993
Εκάλη	1.057	1.292	2.319	4.081
Νέα Πεντέλη	1.187	1.453	2.723	4.332
Πεντέλη	1.794	1.871	2.286	3.197
Νέα Μάκρη	2.488	3.864	8.516	13.009
Διόνυσος	605	861	581	2.538
Δροσιά	440	538	1.403	3.026
Ευρύτερη περιοχή Πεντελικού Όρους	27.898	37.544	59.804	82.342
Περιφέρεια Πρωτεύουσας	1.852.709	2.540.241	3.027.331	3.072.922
Σύνολο χώρας	8.388.553	8.768.641	9.740.417	10.259.900

Πηγή : Ε.Σ.Υ.Ε/Απογραφές πληθυσμού κατοικιών 1961-71

3.5.1 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός στην ευρύτερη περιοχή του Πεντελικού όρους, ανέρχεται σε 31.760 περίπου άτομα, μέγεθος που σε ποσοστιαίους όρους αντιστοιχεί στο 38,6% του συνολικού πληθυσμού της περιοχής. Εστιάζοντας το ενδιαφέρον κατά Δήμο και Κοινότητα, η εικόνα παραμένει η ίδια, με τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό να κυμαίνεται μεταξύ του 37.8% και 39.6% του πληθυσμού κάθε Ο.Τ.Α

Η σύνθεση των οικονομικά ενεργών κατά φύλο χαρακτηρίζεται από τη σαφώς υψηλότερη συμμετοχή των ανδρών έναντι αυτής των γυναικών, τάση που παρατηρείται όχι μόνο στην ευρύτερη περιοχή του Πεντελικού όρους αλλά γενικότερα στην περιφέρεια και σε όλη τη χώρα. Η ποσοστιαία συμμετοχή των ανδρών κυμαίνεται ανάλογα με την κάθε περιοχή αναφοράς μεταξύ του 60% και 69%, ενώ των γυναικών μεταξύ του 31% και 40%.

Η δεκαετία 1981-1991 χαρακτηρίζεται γενικότερα από μία ελαφριά άνοδο του αριθμού των οικονομικά ενεργών, που εκδηλώνεται με μια αυξητική τάση της ποσοστιαίας συμμετοχής τους στο συνολικό πληθυσμό μικρότερη ή μεγαλύτερη αναλόγως της περιοχής αναφοράς.

Η διάρθρωση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού χαρακτηρίζεται τα τελευταία χρόνια από μία τάση μετακίνησης των απασχολούμενων από τον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα στον τριτογενή, φαινόμενο που χωρικά εντοπίζεται εντονότερο στα αστικά κέντρα.

Σύμφωνα με στοιχεία της τελευταίας απογραφής πληθυσμού- κατοικιών (1991). (βλέπε πίνακα 4) Ο πρωτογενής τομέας απορροφά κατά μέσο όρο το 1,3% του πληθυσμού της ευρύτερης περιοχής του Πεντελικού.

Ο δευτερογενής τομέας απορροφά κατά μέσο όρο το 18,5% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της περιοχής. Εστιάζοντας το ενδιαφέρον κατά Ο.Τ.Α το αντίστοιχο ποσοστό παρουσιάζει μεγάλη διακύμανση μεταξύ του 9% και 22% με ακραίες τιμές, τη χαμηλότερη στη περιοχή της Νέας Μάκρης και την υψηλότερη στις Νέες Ερυθραίας.

Η απασχόληση στον τριτογενή τομέα είναι ιδιαίτερα εκτεταμένη, φτάνοντας κατά μέσο όρο το 66.9% ποσοστό υψηλότερο ακόμη και απ' αυτό ολόκληρης της χώρας (48.3%). Αξίζει να σημειωθεί ότι στις περισσότερες περιοχές το τμήμα του οικονομικά ενεργού πληθυσμού που απορροφάται από επαγγελματικές δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών ξεπερνά το 70% αλλά κατέρχεται του επιπέδου αυτού στις περιοχές Νέας Ερυθραίας (65,6%), Κηφισιάς (67,7%) και περισσότερο της Νέας Μάκρης (59%), γεγονός που δρα μειωτικά στο μέσο όρο.

Η εξέλιξη των μεγεθών αυτών κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας (1981-1991) δεν ανατρέπει τις διαμορφωμένες τάσεις που στην ευρύτερη περιοχή του Πεντελικού Όρους και ολόκληρης της χώρας, αντανακλώνται κυρίως στη συρρίκνωση της απασχόλησης στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα και διόγκωση της στον τριτογενή τομέα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΣΥΝΟΛΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΣ	%
Κηφισιά	39.166	14.929	38.1
Νέα Ερυθραία	12.993	5.088	39.2
Εκάλη	4.081	1.599	39.2
Νέα Πεντέλη	4.332	1.629	37.6
Πεντέλη	3.197	1.210	37.8
Νέα Μάκρη	13.009	5.153	39.6
Διόνυσος	2.538	979	38.6
Δροσιά	3.026	1.167	38.6
Ευρύτερη περιοχή μελέτης	82.342	31.754	38.6
Περιφέρεια Πρωτεύουσας	3.072.922	1.186.216	38.6
Σύνολο χώρας	10.259.900	3.886.157	37.9

Πηγή : Ε.Σ.Υ.Ε/ Απογραφή Πληθυσμού - Κατοικιών 1991

3.6 ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

Η σημερινή διάταξη του οδικού δικτύου στην περιοχή του Πεντελικού Όρους είναι αποτέλεσμα της σταδιακής δημιουργίας οικισμών και της ανάγκης σύνδεσης τους κυρίως με το "κέντρο" δηλαδή την Αθήνα. Είναι ένα δίκτυο βασισμένο σε παλαιότερες οδούς και εξυπηρετούσε τις περιορισμένες μετακινήσεις και τον μικρό αριθμό οχημάτων.

Από την εποχή της επέκτασης του αστικού χώρου της Αθήνας προς τα βόρεια, δεν υπάρχει εφαρμογή του οποιουδήποτε σχεδιασμού της μεταφορικής υποδομής στην ευρύτερη περιοχή του Πεντελικού όρους. Αποτέλεσμα αυτού είναι η εντονότατη έως εκρηκτική αύξηση της κυκλοφοριακής φόρτισης στο υφιστάμενο οδικό δίκτυο που θεωρείται αναποτελεσματικό για την εξυπηρέτηση των υφιστάμενων μετακινήσεων και του μεγάλου αριθμού των Ι.Χ. αυτοκινήτων της περιοχής.

Από άποψη χρηστών του οδικού δικτύου, αυτό εξυπηρετεί κυρίως επιβατικές μετακινήσεις. Υπάρχει ωστόσο και οδικό δίκτυο που εξυπηρετεί αποκλειστικά εμπορευματικές μεταφορές και σχετίζεται με τις λατομικές εκμεταλλεύσεις στη βόρεια πλευρά του Πεντελικού όρους. Το αντίστοιχο οδικό δίκτυο στη νότια πλευρά παραμένει σε αχρηστία λόγω της παύσης λειτουργίας των λατομείων.

Ως δίκτυο εμπορευματικών μεταφορών αποκλειστικά, λειτούργησε μέχρι το 1922 η σιδηροδρομική γραμμή Διονύσου- Κηφισιάς για τη μεταφορά ογκομαρμάρων από τα λατομεία προς το λιμάνι του Πειραιά μέσω της σιδηροδρομικής γραμμής Κηφισιάς-Πειραιά με την οποία ήταν συνδεδεμένη. Η ανάπτυξη της μεταφορικής υποδομής αποτελεί αναμφίβολα μία από τις ζωτικές προτεραιότητες, εφόσον από αυτή εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό η ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής του Πεντελικού όρους.

3.6.1. ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

α) Δυτική πλευρά Πεντελικού όρους.

Η δυτική πλευρά του Πεντελικού Όρους παρουσιάζει μεγάλο ρυθμό πληθυσμιακής ανάπτυξης (Κηφισιά, Νέα Ερυθραία, Εκάλη, Δροσιά, Διόνυσος) δεδομένου ότι οι πιέσεις για μετεγκατάσταση από τις κεντρικές περιοχές της Αθήνας με υποβαθμισμένο περιβάλλον, προς τα βόρεια προάστια της πρωτεύουσας είναι μεγάλες.

Οι Δήμοι Κηφισιάς και Νέας Ερυθραίας διασχίζονται κατά ένα μέρος τους από τη Νέα Εθνική Οδό Αθηνών -Λαμίας. Βασικοί οδικού άξονες της περιοχής είναι:

1ος άξονας: Η Λεωφ. Κηφισιάς που διασχίζει το Δήμο Κηφισιάς, η επέκταση της Ελ. Βενιζέλου και η Θησέως που διασχίζει την Κοινότητα Εκάλης.

2ος άξονας: Η οδός Τατοΐου που τέμνει τους Δήμους Κηφισιάς και Νέας Ερυθραίας.

3ος άξονας: Η λεωφόρος Χ. Τρικούπη.

Και οι 3 αυτοί βασικοί οδικοί άξονες παρουσιάζουν έντονα κυκλοφοριακά προβλήματα κυρίως για μετακινήσεις από Βορρά προς Νότο.

β) Νότια πλευρά Πεντελικού όρους.

Οι κινήσεις στη νότια πλευρά του Πεντελικού, με κατεύθυνση βορρά -νότου ακολουθούν κατά βάση τρεις άξονες:

1. τη λεωφόρο Δημοκρατίας-Πεντέλης -Κηφισιάς (Δήμος Μελισσίων).
2. Την Ελ. Βενιζέλου -Πεντέλης (Κοινότητες Πεντέλης & Νέας Πεντέλης)
3. Την οδό Δουκίσσης Πλακεντίας, που συνδέει την Πεντέλη με τη λεωφόρο Μεσογείων στο ύψος του Σταυρού.

Ο πρώτος κλάδος είναι ιδιαίτερα επιβαρημένος, ενώ ο δεύτερος φορτίζεται σημαντικά στο τμήμα του από το ύψος του Δήμου Βριλησίων και νοτιότερα. Ο τρίτος κλάδος παρουσιάζει χαμηλότερα κυκλοφοριακό φόρτο.

γ) Βόρεια Πλευρά Πεντελικού όρους

Οι κινήσεις στη βόρεια πλευρά πραγματοποιούνται μέσω της Λεωφ. Διονύσου (κόμβος Διονύσου-Θησέως/ Νέα Μάκρη) με πλήρη επάρκεια. Το οδόστρωμα του δρόμου είναι 9 μέτρα. Μοναδικό πρόβλημα οι κλίσεις του οδοστρώματος και οι επικίνδυνες στροφές.

δ) Ανατολική πλευρά -Πεντελικού όρους.

Μοναδική βασική διέλευση στην ανατολική πλευρά του Πεντελικού αποτελεί η Λεωφόρος Μαραθώνος, η οποία συνδέει το Μαραθώνα με την Αγία Παρασκευή / Αθήνα με κατεύθυνση βορρά-νότου, διερχόμενη από τον οικιστικό πυρήνα της Νέας Μάκρης. Το οδόστρωμα έχει πλάτος 10 -11 μέτρα¹⁹. Από το βασικό οδικό δίκτυο της περιοχής του Πεντελικού που περιγράφηκε παραπάνω, είναι εξαρτημένο ένα εκτεταμένο δίκτυο δασικών δρόμων, που αποτελείται από παλαιότερες διανοίξεις για την λειτουργία των λατομείων και από νεώτερες που αφορούν τη διευκόλυνση της κίνησης των πυροσβεστικών οχημάτων.

Τέλος, η κυκλοφορία βαρέων οχημάτων, ιδίως σε ορισμένα τμήματα του οδικού δικτύου της περιοχής, αποτελεί έναν πρόσθετο παράγοντα που επιτείνει τα προβλήματά του.

3.7 ΑΝΑΨΥΧΗ

Στην ευρύτερη περιοχή του Πεντελικού όρους οι δυνατότητες υπαίθριας δασικής αναψυχής εξαρτώνται άμεσα από το φυσικό περιβάλλον, ωστόσο παρουσιάζουν στενή σχέση με ορισμένες λειτουργίες και ανθρωπογενείς δραστηριότητες από τις οποίες είναι:

- η βατότητα της περιοχής, που εξαρτάται από την ύπαρξη δασικών δρόμων και μονοπατιών.
- οι εγκαταστάσεις υπαίθριας δασικής αναψυχής (παγκάκια, κιόσκια κλπ.)

---

¹⁹Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα (Τ.Α.Π) Πεντελικού Όρους σελ-157-166

- οι οργανωμένες περιοχές κατασκηνώσεων.
- οι χώροι και οι δυνατότητες άθλησης.
- τα στοιχεία πολιτιστικού ενδιαφέροντος (πολιτιστικά, ιστορικά και άλλα μνημεία) καθώς και θρησκευτικού ενδιαφέροντος (μοναστήρια, εκκλησίες κλπ)

Σήμερα στην περιοχή του Πεντελικού λειτουργούν πέντε κατασκηνώσεις οι οποίες εντάσσονται μεταξύ των προσφερομένων υποδομών οργανωμένης υπαίθριας αναψυχής. Πρόκειται για μια ειδική κατηγορία αναψυχής που απευθύνεται σε ειδικές ομάδες πληθυσμού, οι οποίες εν προκειμένου είναι τα παιδιά 6-16 ετών και τα ηλικιωμένα άτομα άνω των 60 ετών.

Δύο από τις προαναφερόμενες κατασκηνώσεις λειτουργούν στην Πεντέλη, (παιδική εξοχή ΠΙΚΠΑ Πεντέλης και παιδική εξοχή Πεντέλης.) μία στη Νέα Πεντέλη (κατασκήνωση ηλικιωμένων Νέας Πεντέλης), μία στο Διόνυσο (Παιδική εξοχή Ταμείου Υγείας Προσωπικού Εθνικής Τραπέζης) και μία στην Κηφισιά (παιδική εξοχή Ταμείου Υγείας προσωπικού εθνικής Τραπέζης).

Ωστόσο τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μειωμένη ζήτηση και ως εκ τούτου, μη πληρότητα των κατασκηνώσεων, κυρίως αυτών της Πεντέλης και της Νέας Πεντέλης. Η κάμψη της δραστηριότητας σχετίζεται ως ένα βαθμό με την προαστικοποίηση της περιοχής λόγω της οποίας έπαψε να αποτελεί εξοχή. Αυτό είχε σαν συνέπεια αντί αυτής να προτιμώνται άλλες κυρίως παραθαλάσσιες περιοχές (π.χ. κατασκηνώσεις Αγίου Ανδρέα Νέας Μάκρης)

Η υψηλή συγκέντρωση τέτοιων κατασκηνωτικών μονάδων στην περιοχή της Νέας Μάκρης παραπέμπει ως ένα βαθμό και στη μεταβολή προτύπων αναψυχής και παραθερισμού που αξιοποιούν το στοιχείο της Θάλασσας προς το οποίο υπερτερούν.

Τέλος ο ενδεχόμενος κίνδυνος πυρκαγιάς στις δασικές περιοχές και ειδικότερα στην περιοχή του Πεντελικού όρους, που σύμφωνα με τις στατιστικές των τελευταίων ετών έχει πληγεί περισσότερο απ' όλα τα δάση της Αττικής αποτελεί επίσης ένα αντικίνητρο για τους κατασκηνωτές.

Εκτός από τις παραπάνω κατασκευώσεις στην περιοχή του Πεντελικού υπάρχουν και ορισμένοι οργανωμένοι χώροι υπαίθριας αναψυχής. Η πρώτη και μοναδική προσπάθεια οργάνωσης τέτοιων χώρων έγινε από το Υπουργείο Γεωργίας στις αρχές της δεκαετίας του 1980. Το κύριο χαρακτηριστικό είναι ότι όλοι σχεδόν οι χώροι υπαίθριας αναψυχής βρίσκονται κοντά στο κύριο οδικό δίκτυο του βουνού και η πρόσβαση είναι πολύ εύκολη. Αυτοί οι χώροι υπαίθριας αναψυχής στο Πεντελικό όρος είναι οι παρακάτω:

Αγ. Πέτρος Πρόκειται για διαμορφωμένη έκταση 3 στρεμμάτων περίπου που περιελάμβανε τραπεζοκαθίσματα και τουαλέτες. Ωστόσο έχει καταστραφεί πλήρως από την πυρκαγιά του 1995. Ο χώρος βρισκόταν στον περίβολο του Αγίου Πέτρου.

Πύριζα Βρίσκεται στα δυτικά της ομώνυμης κορυφής. Ο χώρος διαθέτει χώρο στάθμευσης αυτοκινήτων και περιλαμβάνει τραπεζοκαθίσματα, κρήνη, στεγασμένο χώρο για καθιστικό, ψησταριές και τουαλέτες. Η περιοχή δεν έχει πληγεί από την πυρκαγιά του 1995.

Πουρνάρα Ο χώρος αυτός περιλαμβάνει τραπεζοκαθίσματα σε έκταση 1 στρέμμα περίπου δίπλα στην ομώνυμη πηγή όπου βρίσκεται και φυλάκιο του δασαρχείου.

Καραούλι ο χώρος αυτός βρίσκεται σε καμένη έκταση από την πυρκαγιά του 1995 και το μόνο που έχει απομείνει είναι μια βρύση.

Καρδιά Ο χώρος περιλαμβάνει κiosk και τραπεζοκαθίσματα διάσπαρτα σε έκταση 8 στρεμμάτων περίπου. Υπάρχουν επίσης τουαλέτες που βρίσκονται σε αχρηστία, ενώ και οι λοιπές εγκαταστάσεις δεν συντηρούνται.

Σε όλους τους παραπάνω χώρους δεν υπάρχει φροντίδα για την λειτουργία τους (καθαριότητα, συντήρηση κλπ) παρά μόνο περιστασιακά.

3.7.1 ΗΜΕΡΗΣΙΟΙ ΕΚΔΡΟΜΕΙΣ - ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ

Αν και η περιοχή του Πεντελικού προσφέρει το κατάλληλο περιβάλλον για υπαίθρια ημερήσια αναψυχή, το μεγαλύτερο μέρος των επισκεπτών και εκδρομών προς την περιοχή αναζητά πιο σύγχρονες μορφές διασκέδασης.

Έτσι μεγάλο μέρος των αθηναίων επισκεπτών εγκλωβίζονται στα εξοχικά κέντρα, εστιατόρια και ζαχαροπλαστεία που λειτουργούν στους γύρω οικισμούς.

Σε πολύ λιγότερες περιπτώσεις ως πόλο έλξης λειτουργούν και άλλοι πόροι της κυρίως ή και ευρύτερης περιοχής του όρους, όπως πολιτιστικά και λοιπά ιστορικά μνημεία, εκδηλώσεις πολιτιστικού ενδιαφέροντος, που αν κι δρουν υποστηρικτικά στην προσέλκυση επισκεπτών, τελικά φαίνεται ότι είναι σπάνιες οι φορές που συνδυάζονται και με έναν περίπατο στο βουνό. Σε μεγάλο βαθμό η κίνηση των επισκεπτών είναι διερχόμενη καθώς οι περισσότεροι εκδρομείς και επισκέπτες κινούνται προς τις ανατολικές και παράκτιες περιοχές μέσω των οδικών αξόνων.

Φυσικά, η ζήτηση καθορίζεται ως ένα βαθμό από την προσφορά και ίσως το γεγονός ότι μέχρι σήμερα δεν υπάρχουν επαρκείς οργανωμένοι χώροι υπαίθριας αναψυχής για τον επισκέπτη. Οι χώροι του Πεντελικού που παρουσιάζουν σήμερα κίνηση επισκεπτών είναι οι χώροι που έχει οργανώσει το Υπ. Γεωργίας καθώς και ορισμένες πεζοπορικές διαδρομές που σχετίζονται με τα εξωκλήσια του βουνού και τα αρχαία λατομεία.

Από όλους αυτούς τους χώρους περισσότερη κίνηση παρατηρείται γύρω από τις μονές Αγ. Παντελεήμονος, Κοιμήσεως Θεοτόκου Νταου Πεντέλης και Γενεσίου Θεοτόκου καθώς και τον Αγ. Πέτρο λόγω της λειτουργίας ζαχαροπλαστείου και εστιατορίου.

Πάντως η προσέλευση σήμερα είναι σχετικά μικρή σε σχέση με τις προηγούμενες δεκαετίες γεγονός που οφείλεται τόσο στο σύγχρονο τρόπο ζωής, αλλά και στη μη προβολή του βουνού ως τόπου δασικής αναψυχής

Οποιαδήποτε όμως νέα προσπάθεια οργάνωσης του Πεντελικού για τη λειτουργία του ως τόπου αναψυχής του πληθυσμού της ευρύτερης - και όχι μόνο - περιοχής, πρέπει να διατηρεί μία καθοριστική σχέση ισορροπίας και να αποτρέπει την περαιτέρω υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος του βουνού και να δρα ενισχυτικά στην προστασία του.

3.8 ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Η επικοινωνία και η πληροφόρηση θεωρείται σήμερα ως ένας από τους βασικούς συντελεστές της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης ενώ η ελευθερία των μέσων ενημέρωσης είναι μια από τις παραμέτρους που προσδιορίζουν το επίπεδο της δημοκρατικής λειτουργίας των θεσμών.

Η ανάπτυξη της επικοινωνίας σε τοπικό επίπεδο συμβάλλει στην πληροφόρηση, ενεργοποίηση και συμμετοχή του πληθυσμού στα κοινά και ως εκ τούτου έχει σημαντική επίδραση στην κοινωνική του οργάνωση.

Σημαντικός επίσης είναι ο ρόλος των τοπικών μέσων μαζικής ενημέρωσης, στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας δεδομένου ότι αντλούν τη θεματολογία τους ως επί το πλείστον από την τοπική ζωή, σε αντίθεση με τα μέσα περιφερειακής ή εθνικής εμβέλειας, που έχουν στραμμένο το ενδιαφέρον τους κυρίως στην κεντρική πολιτική σκηνή και σε γενικότερα κοινωνικά και διεθνή θέματα.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, αυτό που κυρίως ενδιαφέρει, είναι η συμβολή των τοπικών μέσων επικοινωνίας της ευρύτερης περιοχής του Πεντελικού όρους στη συστηματική πληροφόρηση και ενημέρωση των κατοίκων, σε θέματα που αφορούν το όρος.

3.8.1. *ΤΟΠΙΚΗ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ*

Ο ρόλος της τοπικής τηλεόρασης ως μέσου μαζικής επικοινωνίας στη ευρύτερη περιοχή του Πεντελικού όρους θεωρείται ασήμαντος. Σήμερα λειτουργεί ένας τηλεοπτικός σταθμός με έδρα τη Νέα Ερυθραία, ενώ υπήρχε ένας ακόμη στην Κηφισιά που βρίσκεται εκτός λειτουργίας.

Ο σταθμός της Νέας Ερυθραίας ανήκει στην αστική, μη κερδοσκοπική εταιρία "Αρμονία", που εκδίδει και ομώνυμη εφημερίδα και άρχισε να λειτουργεί από το 1989. Η περιοχή εμβέλειας του περιλαμβάνει τη Νέα Ερυθραία και τμήματα της Εκάλης και της Κηφισιάς.

Το περιεχόμενο του προγράμματος του σταθμού είναι προσανατολισμένο κυρίως σε τοπικά θέματα (αστικό και φυσικό περιβάλλον, κοινωνικά θέματα κ.λ.π), ομιλίες, αθλητικές εκδηλώσεις, ντοκιμαντέρ και μουσικές εκπομπές.

3.8.2 ΤΟΠΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ

Στην ευρύτερη περιοχή του Πεντελικού, εκδίδονται και κυκλοφορούν συστηματικά δεκαέξι έντυπα μέσα ενημέρωσης αυτά είναι τα παρακάτω:(Όπως φαίνονται και στον πίνακα 5)

- Κηφισιά
- Ο Τύπος της Κηφισιάς
- Αμπολή
- Στροφύλι
- Αττική Σήμερα
- Αττική
- Κηφισός
- Απόψεις
- Αρμονία
- Τα νέα της Εκάλης
- Η φωνή της Πεντέλης
- Διόνυσος
- Επιλογές
- Τοπικό βήμα
- Γνώμη

- Η φωνή της Ανατολικής Αττικής.

Από αυτά, οκτώ κυκλοφόρησαν μετά το 1990, ενώ τα υπόλοιπα είναι παλαιότερα με κυκλοφορία που ξεκίνησε μέσα στη δεκαετία του 1980 και ένα αρκετά παλιό (Κηφισιά), με πρώτο φύλλο κυκλοφορίας το 1964.

Ο εκδοτικός φορέας είναι στην πλειονότητα των περιπτώσεων ιδιώτης (10 από 16 έντυπα), σε δύο περιπτώσεις, αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία (Απόψεις, Αρμονία) και μόνο τέσσερις από τις εφημερίδες εκδίδονται από τοπικούς φορείς που δραστηριοποιούνται στην περιοχή.

Σε ότι αφορά την ενασχόληση του τοπικού αυτού τύπου, με θέματα που σχετίζονται με το Πεντελικό όρος, διαπιστώνεται ότι αν και δεν λείπουν οι αναφορές στον βουνό, στις περισσότερες περιπτώσεις δεν έχουν το χαρακτήρα της συστηματικής πληροφόρησης. Εξαιρέση αποτελεί η καθημερινή εφημερίδα " Αττική Σήμερα", οι εβδομαδιαίες "Αττική" και "Τύπος της Κηφισιάς", τη δεκαπενθήμερη " Κηφισιά" και τη μηνιαία εφημερίδα " Η φωνή της Πεντέλης", η οποία στο πεδίο αυτό έχει την πιο δραστηρή παρουσία.

Χωρίς να παραγνωρίζεται η συμβολή των λοιπών τοπικών έντυπων μέσωσν επικοινωνίας, στην πληροφόρηση των πολιτών, διαπιστώνεται ότι οι πέντε αυτές εφημερίδες περιλαμβάνουν συστηματικά στην ύλη τους θέματα που σχετίζονται με το Πεντελικό. Οι όποιες αναφορές έχουν κυρίως ως στόχο την ευαισθητοποίηση του πληθυσμού έναντι της γενικότερης υποβάθμισης του βουνού και στην πλειονότητα των περιπτώσεων αφορούν σε κείμενα που έχουν τη μορφή καταγγελίας, καταγραφής κινητοποιήσεων πολιτών κ.λ.π.

Λαμβάνοντας ωστόσο υπόψη τη συνολική γεωγραφική κάλυψη των πέντε προαναφερθέντων εντύπων διαπιστώνεται ότι περιορίζεται στις περιοχές Κηφισιάς, Νέας Ερυθραίας, Πεντέλης και Νέας Πεντέλης, ενώ εκτός της ευρύτερης περιοχής, από τους Ο.Τ.Α. που έχουν ενταχθεί στο Σύνδεσμο για την Προστασία και Ανάπλαση του Περιβάλλοντος του Πεντελικού όρους (Σ.Π.Α.Π), περιλαμβάνει το Μαρούσι και τα Μελίσια.

Συνδυάζοντας το στοιχείο αυτό και με τη μικρή κυκλοφορία των 5000 φύλων στα τρία απ' αυτά τα έντυπα διαπιστώνεται ανεπαρκής πληροφόρηση - με αναφορά πάντα στο μέρος εκείνο της θεματολογίας που εστιάζεται στο

Πεντελικό όρος τουλάχιστον από τα τοπικά μέσα επικοινωνίας για τις περιοχές Εκάλης, Δροσιάς, Διονύσου και Νέας Μάκρης, που έχουν επίσης ενταχθεί στην ευρύτερη περιοχή του Πεντελικού όρους, περιλαμβάνοντας τμήματα του βουνού στη εδαφική τους περιφέρεια.

Πρέπει να τονισθεί ότι το στοιχείο της ανεπαρκούς αυτής ενημέρωσης για ένα μεγάλο μέρος της ευρύτερης περιοχής του Πεντελικού είναι ιδιαίτερα κρίσιμο. Αρκεί να ληφθεί υπόψη ότι η επαρκής πληροφόρηση των κατοίκων αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη συναίνεση, συνεργασία και δραστηριοποίηση τους, στο πλαίσιο της εφαρμογής ενός συλλογικού προγράμματος στην προσπάθεια "διάσωσης" και ανόρθωσης μιας περιοχής που έχει υποστεί μεγάλη υποβάθμιση, όπως είναι το Πεντελικό όρος.²⁰

---

²⁰Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα (Τ.Α.Π) Πεντελικού Όρους σελ 198-203 και 208-209.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5
ΤΟΠΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ : ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

α /α	Τίτλος Εντύπου	Φορέας Ιδιοκτησίας	Έδρα	Γεωγραφική Κάλυψη	Έτος Ίδρυσης	Μέση κυκλοφορία	Τρόπος διανομής	Περιοδικότητα
1	Κηφισιά	Ιδιώτης	Κηφισιά	Κηφισιά,Πεύκη,Νέα Ερυθραία, Μαρούσι, Μελίσσια	1964	5000	ταχυδρομείο	δεκαπενθήμερη
2	Ο Τύπος της Κηφισιάς	Ιδιώτης	Κηφισιά	Κηφισιά,Νέα Ερυθραία	1993	13000	περίπτερα	εβδομαδιαία
3	Αμπολή	Συλ. Προστασίας Κηφισιάς	Κηφισιά	Κηφισιά	1984	3500	ταχυδρομείο	4 τεύχη/έτος
4	Στροφύλη	Επιτροπή Έρευνας Περιβ/ντος	Κηφισιά	Κηφισιά	1994	2500	ταχυδρομείο	4 τεύχη/έτος
5	Αττική	Ιδιώτης	Μαρούσι	Μαρούσι,Μελίσσια, Πεύκη, Κηφισιά,Νέα Ερυθραία	1993	20000	ταχυδρομείο	εβδομαδιαία
6	Αττική σήμερα	Ιδιώτης	Μαρούσι	Μαρούσι,Μελίσσια,Κηφισιά, Πεύκη,Νέα Ερυθραία	1995	5000	περίπτερα	καθημερινή
7	Κηφισσός	Ιδιώτης	Κηφισιά	Κηφισιά,Μαρούσι,Εκάλη, Αγ. Στέφανος, Χαλάνδρι,Πεύκη	1981	6000	ταχυδρομείο	μηνιαία
8	Απόψεις	Αστική μη κερδ/κή εταιρεία	Νέα Ερυθραία	Νέα Ερυθραία,Αγ. Στέφανος, Κηφισιά,Μαρούσι,Εκάλη,Αθήνα	1981	3000	ταχυδρομείο περίπτερα	μηνιαία
9	Αρμονία	Αστική μη κερδ/κή εταιρεία	Νέα Ερυθραία	Κηφισιά,Νέα Ερυθραία, Αθήνα	1989	3000	ταχυδρομείο	μηνιαία
10	Τα νέα της Εκάλης	Εξωρ/κός πολιτ/κός σύλλ/γος Εκάλης	Εκάλη	Εκάλη	1981	1600	πόρτα σε πόρτα	4 τεύχη/έτος
11	Η φωνή της Πεντέλης	Εξωρ/κός Επιμ/κός σύλλ/γος Πεντέλης	Πεντέλη	Πεντέλη,Νέα Πεντέλη, Μαρούσι,Μελίσσια,Βριλήσσια	1984	5000	ταχυδρομείο	μηνιαία
12	Λιόνυσος	Ιδιώτης	Λιόνυσος	Λιόνυσος,Δροσιά,Εκάλη,Ανοιξη,Κηφισιά, Άγιος Στέφανος,Ρέα	1994	1000	ταχυδρομείο	μηνιαία
13	Επιλογές	Ιδιώτης	Δροσιά	Άγιος Στέφανος, Δροσιά, Ανοιξη,Ροδόπολη,Κρυονέρι	1994	8000	πόρτα σε πόρτα	μηνιαία
14	Τοπικό βήμα	Ιδιώτης	Άγιος Στέφανος	ΆγιοςΣτέφανος,Κηφισιά,Εκάλη,Δροσιά,Νέα Ερυθραία,Σταμάτα	1994	20000	πόρτα σε πόρτα	μηνιαία
15	Γνώμη	Ιδιώτης	Νέα Μάκρη	ΝέαΜάκρη,Μαραθώνιας, Ραφήνα	1989	10000	ταχυδρομείο	1 τεύχος/διμήνο
16	Η φωνή της Αττικής	Ιδιώτης	Νέα Μάκρη	ΝέαΜάκρη,Μαραθώνιας, Ραφήνα	1993	10000	ταχυδρομείο περίπτερα	μηνιαία

ΠΗΓΗ : Τοπικός Τύπος περιοχής Πεντελικού Όρους

3.9.1 ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΠΟΥ ΠΑΡΕΜΒΑΙΝΟΥΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ

Οι φορείς του δημοσίου που παρεμβαίνουν στη περιοχή του Πεντελικού όρους είναι αρκετοί και διαχειρίζονται διαφορετικά αντικείμενα.

α) Δ/ση Δασών Ανατολικής Αττικής

Έχει την ευθύνη εφαρμογή της δασικής πολιτικής και της εφαρμογής των νόμων. Κύρια αντικείμενα είναι η δασοπροστασία, η λειτουργία των λατομείων, η γνωμοδότηση για τις επεκτάσεις σχεδίων πόλης και γενικότερα ο έλεγχος και η προστασία του δάσους.

β) Δ/ση Αναδασώσεων Αττικής

Είναι η διεύθυνση που ανήκει στο Υπουργείο Γεωργίας και έχει την ευθύνη των αναδασώσεων. Οι δραστηριότητες της περιλαμβάνουν και τη δημιουργία οργανωμένων χώρων δασικής αναψυχής

γ) Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ

Έχει τη γενική αρμοδιότητα της προστασίας του περιβάλλοντος και είναι ο συντάκτης του Π.Δ.755/88. Οι υπηρεσίες του εγκρίνουν τις μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων και θέτουν περιβαλλοντικούς όρους. Επίσης έχει την ευθύνη καθορισμού χρήσεων γης μέσω των Ζ.Ο.Ε

Δ) Υπουργείο Βιομηχανίας

Χορηγεί τις άδειες λειτουργίας των λατομείων. Οι άδειες επέμβασης χορηγούνται από το Υπουργείο Γεωργίας.

ε) Υπουργείο Πολιτισμού

Έχει την ευθύνη της προστασίας, συντήρησης και ανάδειξης των ιστορικών μνημείων της περιοχής, μέσω των αντίστοιχων Εφορειών Αρχαιοτήτων.

στ) Ε.ΥΔ.ΑΠ.

Έχει την ευθύνη προστασίας των ρεμάτων, τη μελέτη και την εκτέλεση έργων απορροής των ομβρίων.

3.9.2 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ Ο.Τ.Α

Οι δραστηριότητες που αναπτύσσουν οι Ο.Τ.Α σε σχέση με το Πεντελικό όρος επικεντρώνονται στη δασοπροστασία (πυροφύλαξη, δασοπυροσβέσεις, πρόληψη κινδύνου πυρκαγιάς, στελέχωση πυροφυλακίων, κλπ), η οποία γίνεται είτε άτυπα (συνεργασία Ο.Τ.Α. με εθελοντικές ομάδες και συντονισμός τους σε περιπτώσεις ανάγκης), είτε στο πλαίσιο περισσότερο οργανωμένων μορφωμάτων (Δασοπροστασία Πεντέλης, Νέας Πεντέλης, Εκάλης, κλπ).

Στη δραστηριότητα αυτή μπορεί να προστεθεί και η κατασκευή πυροφυλάκιου, με πρωτοβουλία της Κοινότητας Εκάλης, εντός της διοικητικής της περιφέρειας, καθώς και η ανάλογη πρωτοβουλία του Δήμου Νέας Ερυθραίας, σε συνεργασία με το ΣΠΑΠ, η οποία ωστόσο μέχρι τώρα δεν τελεσφόρησε.

Πέρα της συστηματικής ή όχι συμμετοχής τους στην Δασοπροστασία, οι Δήμοι και οι Κοινότητες δεν έχουν υλοποιήσει προγράμματα και έργα άμεσα σχετιζόμενα με το Πεντελικό όρος.

Η αιτία δεν πρέπει να αναζητηθεί σε έλλειψη ενδιαφέροντος. Ως ένα βαθμό, σχετίζεται με τα γενικότερα προβλήματα της διοικητικής οργάνωσης και στελέχωσης των Ο.Τ.Α με προσωπικό, στοιχείο που πρέπει να συσχετισθεί και με τη γενικότερη εξέλιξη της ευρύτερης περιοχής τα τελευταία χρόνια.

Η μεγάλη και ταχύρρυθμη πληθυσμιακή συσσώρευση, η αύξηση του οικιστικού αποθέματος, η μετατροπή της περιοχής δεύτερης, σε περιοχή πρώτης κατοικίας, που σήμανε την αστικοποίηση και ενσωμάτωση της στον οικιστικό ιστό της πρωτεύουσας, προδιέγραψαν και τη σημερινή διοικητική οργάνωση των Ο.Τ.Α.

Αρχικά, οι Δήμοι και οι Κοινότητες ήταν απλούστερα διοικητικά μορφώματα, τα οποία ωστόσο κλήθηκαν να “παρακολουθήσουν” τις εξελίξεις, ανταποκρινόμενοι σε ολοένα διευρυνόμενες απαιτήσεις. Αυτό το γεγονός δημιούργησε την ανάγκη ενίσχυσης με προσωπικό και γενικότερα τη μετεξέλιξη τους σε καλύτερα οργανωμένους φορείς.

Ωστόσο οι Ο.Τ.Α, ακόμη και στη σημερινή τους μορφή, έχουν ν’ αντιμετωπίσουν τη διόγκωση διαχειριστικών αρμοδιοτήτων όπως αποκομιδή απορριμμάτων, καθαρισμός οδών και κοινόχρηστων χώρων, πολεοδομικό σχεδιασμό, πολεοδομικές ρυθμίσεις και παρεμβάσεις, ενίσχυση τεχνικής και

κοινωνικής υποδομής, ως συνέπεια της μεγάλης πληθυσμιακής συσσώρευσης και επέκτασης των οικισμών.

Ως εκ τούτου, οι παρεμβάσεις τους σχετίζονται ως επί το πλείστον με το αστικό περιβάλλον, τομέα που απορροφά το μεγαλύτερο μέρος του απασχολούμενου προσωπικού, αλλά και των διαχειριζόμενων κονδυλίων της τοπικής αυτοδιοίκησης. Αυτό αφήνει μικρά περιθώρια για περαιτέρω δραστηριοποίηση, με συνέπεια αρκετές φορές πρωταρχικά ζητήματα, όπως αυτό του Πεντελικού όρους να έρχονται σε δευτερεύουσα θέση.

Το μεγαλύτερο μέρος του προσωπικού των Δήμων και Κοινοτήτων απασχολείται σε διεκπεραιωτικές λειτουργίες (καθαριότητα, διοικητικές και οικονομικές υπηρεσίες, κ.λ.π) ενώ οι Ο.Τ.Α. δεν είναι στελεχωμένοι με το κατάλληλα ειδικευμένο και επιστημονικό προσωπικό που θα μπορούσε να προωθήσει και συντονίσει περαιτέρω δραστηριότητες του προσωπικού της πυρασφάλειας που κι αυτό είναι εποχιακό (Πεντέλη, Νέα Πεντέλη και Εκάλη).

Από την άλλη πλευρά οι δημοτικές επιχειρήσεις που εδρεύουν στην περιοχή και ειδικότερα αυτές που έχουν αντικείμενο δραστηριότητας που θα μπορούσε να συμπεριλάβει το Πεντελικό όρος ως τομέα παρέμβασης (π.χ. οι τρεις Αναπτυξιακές Επιχειρήσεις) δεν έχουν ακόμα αναπτύξει συστηματική δραστηριότητα έχοντας συσταθεί πρόσφατα (1993 αυτή της Νέας Μάκρη, 1995 της Κηφισιάς και 1996 της Νέας Ερυθραίας) και κατά συνέπεια δεν έχουν προωθήσει κάποια σχετική δραστηριότητα.

Φυσικά η διαχείριση και η προστασία του Πεντελικού όρους δεν είναι υπόθεση μόνο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ενώ είναι σαφής η αδυναμία ενός φορέα επιφορτισμένου και με άλλες διαχειριστικές αρμοδιότητες και υποχρεώσεις όπως είναι οι Δήμοι και οι Κοινότητες να ανταποκριθούν ικανοποιητικά στις ανάγκες προστασίας του όρους.

3.9.3 ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΕΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

Στην ευρύτερη περιοχή μελέτης εδρεύουν και δραστηριοποιούνται 78 τοπικοί σύλλογοι, χωρίς να συμπεριληφθούν οι επαγγελματικές ενώσεις και συνεταιρισμοί.

Οι μισοί περίπου από αυτούς (35 σύλλογοι) εδρεύουν στην Κηφισιά, γεγονός που σχετίζεται και με το μεγάλο πληθυσμιακό δυναμικό της περιοχής, ενώ από τους υπόλοιπους:

- 16 στη Νέα Μάκρη
- 10 στην Νέα Ερυθραία
- 6 στην Δροσιά
- 4 στο Διόνυσο
- από 3 σε κάθε μία από τις περιοχές Πεντέλης και Νέας Πεντέλης και
- 1 στην Εκάλη.

Με κριτήριο το αντικείμενο δραστηριότητάς τους μπορούν να ομαδοποιηθούν σε :

- Αθλητικούς, που προωθούν αγωνιστικό και μαζικό αθλητισμό (21 συνολικά)
- Εξωραϊστικούς, με δραστηριότητα προσανατολισμένη αποκλειστικά στην προστασία και βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος (21 σύλλογοι) και
- Περιβαλλοντικούς, πολιτιστικούς και εξωραϊστικούς - επιμορφωτικούς (36 σύλλογοι,) που συνδυάζουν δραστηριότητες με κατευθυντήριους άξονες:
  - * Πολιτιστικές παρεμβάσεις και εκδηλώσεις
  - * Αστικό περιβάλλον
  - * Φυσικό περιβάλλον
  - * Κοινωνική δραστηριότητα (φιλανθρωπικού τύπου ενέργειες κ.λ.π)

Από αυτούς οι σύλλογοι που έχουν εντάξει το φυσικό περιβάλλον του Πεντελικού στη δραστηριότητα τους, είτε περισσότερο συστηματικά και με πιο δραστική παρουσία (π.χ. σύλλογος Προστασίας Κηφισιάς, Τοπική Εφορία Προσκόπων Κηφισιάς, Εξωραϊστικός - Επιμορφωτικός σύλλογος Πεντέλης,

Πολιτιστικός όμιλος Πεντέλης, Σώμα Ελληνίδων Οδηγών), είτε αποσπασματικά, φτάνουν σε αριθμό τους 16.

Η όποια δραστηριοποίησή τους σε σχέση με το Πεντελικό συνίσταται κυρίως σε παρεμβάσεις που αποσκοπούν στην προστασία και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος του βουνού και έχουν αποτρεπτικό χαρακτήρα έναντι παραγόντων περαιτέρω υποβάθμισης του. Μεταξύ αυτών ξεχωρίζουν:

- εθελοντική συμμετοχή στη δασοπροστασία, κυρίως στη αντιπυρική
- εθελοντική συμμετοχή σε δασοπυροσβέσεις
- έκδοση ενημερωτικών εντύπων για την προστασία του περιβάλλοντος
- εθελοντική συμμετοχή σε δενδροφυτεύσεις / αναδασώσεις
- καταγγελίες και αντιδράσεις έναντι παραγόντων υποβάθμισης, όπως λαθρολατόμευση, εγκατάσταση νοσηλευτικού ιδρύματος αναπήρων (πολυδύναμο κέντρο) σε καμένη και αναδασωτέα δασική έκταση του βουνού κλπ.

Στους συλλόγους αυτούς θα πρέπει να προστεθούν και δύο ακόμη οργανώσεις, που αν και δεν εδρεύουν στην περιοχή δραστηριοποιούνται σε αυτή.

Η μία είναι ο Όμιλος Φίλων του Δάσους (έδρα Κατσιμίδι Πάρνηθας), που συσπειρώνει μια ομάδα εθελοντών, η οποία μεταξύ άλλων συμμετέχει στη δασοπροστασία και σε περιπτώσεις δασοπυρόσβεσης του Πεντελικού, στο πλαίσιο του σχεδίου “Ξενοκράτης”.

Η άλλη, με την επωνυμία “Ρομπέν των Δασών”, είναι οικολογική ομάδα, η οποία από το 1993 συμμετέχει στην προσπάθεια πρόληψης πυρκαγιών στο Πεντελικό, έχει συμμετάσχει σε δασοπυροσβέσεις και συμβάλλει στη δασοπροστασία, με τη στελέχωση ενός πυροφυλακίου.

Οι δραστηριότητες αυτές στο σύνολο τους μπορούν να χαρακτηριστούν αμυντικές και είναι πολύ λίγες οι περιπτώσεις που καλλιεργείται και αναπαράγεται συστηματικά μια διαφορετικού τύπου σχέση με το βουνό.

Μια από αυτές συναντάται στις δραστηριότητες της Τοπικής Εφορίας Προσκόπων Κηφισιάς, που εκτός από αμυντικού χαρακτήρα παρεμβάσεις (δασοπυροπροστασία, συμμετοχή σε δένδροφυτεύσεις κ.λ.π.), περιλαμβάνονται και άλλες, που εντάσσονται σε ένα γενικότερο πλαίσιο, με στόχο την άθληση και άσκηση στη φύση, την εκπαίδευση στη φύση, κλπ. Μεταξύ αυτών ξεχωρίζουν οι εκδρομές, οι κατασκηνώσεις στο βουνό, οι ανιχνευτικές εξορμήσεις, οι πεζοπορίες και η περιβαλλοντική εκπαίδευση, κυρίως στην περιοχή που εκτείνεται νοτιοδυτικά του οικισμού του Διονύσου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

**ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΕΣ
ΤΑΣΕΙΣ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΙΕΣΕΙΣ ΣΤΟ
ΠΕΝΤΕΛΙΚΟ ΟΡΟΣ**

4.1 Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΝΤΕΛΙΚΟΥ ΟΡΟΥΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΥΠΟΛΟΙΠΩΝ ΔΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

Ο ρόλος των δασικών οικοσυστημάτων (Γάρνηθα, Αιγάλεω, Υμητιού, Πεντέλης) που περιβάλλουν το Λεκανοπέδιο αντιμετωπιζόμενος ως οικολογικός φυσικός πόρος, είναι αναντικατάστατος γιατί επεμβαίνουν εξισορροπητικά στις μετεωρολογικές συνθήκες και το κλίμα αμβλύνοντας τις ακραίες θερμοκρασίες του περιβάλλοντος και συγκεκριμένα, μειώνοντάς τις το καλοκαίρι και αυξάνοντάς τις το χειμώνα.

Η απορρόφηση θερμότητας γίνεται από τον περιβάλλοντα χώρο μειώνοντας τη θερμοκρασία του κατά 3-4°C. Το χειμώνα το πράσινο μπορεί να ανεβάσει τη θερμοκρασία του κατά 1-5°C. Επιπλέον τα δάση δημιουργούν ρεύματα αέρα από και προς την πόλη, φιλτράροντας τον αέρα από τη σκόνη και ανανεώνουν την ικανότητα αυτή μετά από κάθε βροχή. Στο Λεκανοπέδιο που παράγονται 17.000 τόνοι αιωρούμενα στερεά σωματίδια σκόνης το χρόνο, η σημασία των παραπάνω δασικών οικοσυστημάτων είναι προφανής.

Μεγάλος είναι επίσης ο ρόλος των δασικών οικοσυστημάτων στην απορρόφηση του μονοξειδίου του άνθρακα, του διοξειδίου του θείου και των διαφόρων ενώσεων του αζώτου. Μειώνουν ακόμα και απορροφούν και τους διάφορους θορύβους. Η ύπαρξη του πράσινου εξασφαλίζει ακόμα την ύπαρξη και λειτουργία του εδάφους, το οποίο είναι ζωντανός βιολογικός οργανισμός, βιολογικό φίλτρο, στοιχείο της διατήρησης της ισορροπίας του φυσικού περιβάλλοντος και ενίσχυσης της αφομοιωτικής του ικανότητας. Όμως τα Δασικά Οικοσυστήματα της χώρας από τους αρχαίους ακόμα χρόνους καταστρέφονται. Διαχρονικά και ιδιαίτερα την τελευταία 20ετία οι καταστροφές των Δασικών Οικοσυστημάτων ιδίως στην Αττική σχετίζονται με το ιδιοκτησιακό πρόβλημα, τη δράση των οικοδομικών συνεταιρισμών και των πόρων γης μέσω χρησιμοποίησης των πυρκαγιών, των εκχερσώσεων και της αυθαίρετης δόμησης.

Η ρύπανση της ατμόσφαιρας στο Λεκανοπέδιο βοηθούμενη από τις μορφολογικές και βιοκλιματικές συνθήκες και με κύριες πηγές εκπομπής ρύπων στη βιομηχανία, τις μεταφορές, τη θέρμανση και το γυμνό από βλάστηση έδαφος, έχει αναδειχθεί ως το βασικό πρόβλημα όχι μόνο περιβαλλοντικής υποβάθμισης και απαξίωσης της ποιότητας ζωής αλλά και

αιτία πρόκλησης σοβαρών προβλημάτων υγείας σε ορισμένα ευπαθή στρώματα του πληθυσμού (ηλικιωμένους με αναπνευστικά και καρδιολογικά προβλήματα σε παιδιά). Τα Δασικά Οικοσυστήματα που περιβάλλουν το Λεκανοπέδιο αναπτυσσόμενα στους ορεινούς όγκους της Πεντέλης, της Πάρνηθας, του Υμηττού και του Αιγάλεω δημιουργούν ένα πέταλο γύρω από το Π.Σ.Π., συμβάλλοντας αποφασιστικά στην οικολογική ισορροπία του οικισμένου χώρου και στην άμβλυση των δυσμενών επιπτώσεων από τις ανθρωπογενείς επιδράσεις στο φυσικό οικοσύστημα με αιχμή τη ρύπανση της ατμόσφαιρας.

Το Πεντελικό όρος εντάσσεται στην Απόφαση του Υπουργού Γεωργίας 108424/13.9.1934, σύμφωνα με την οποία έχει κηρυχθεί αναδασωτέα σχεδόν ολόκληρη η ευρύτερη περιοχή του Λεκανοπεδίου της Αθήνας. Η απόφαση αυτή κατά καιρούς έχει καταπατηθεί επανειλημμένα. Το Πεντελικό διαχρονικά έχει χρησιμοποιηθεί για την παραγωγή δασικών προϊόντων και την εξόρυξη μαρμάρου. Αποτελεί σημαντικό παράγοντα συντήρησης, επαύξεσης και ρύθμισης της κυκλοφορίας υδάτινου πλούτου, παράγει βοσκήσιμη ύλη και συνιστά τόπο ανάπτυξης της άγριας πανίδας. Αποτελεί πρόσθετα χώρο υγιεινής διαβίωσης, άθλησης και ψυχαγωγίας. Γενικά είναι πηγή πολλών αγαθών και ωφελειών για την κάλυψη των ανθρώπινων αναγκών.

Έτσι η κοινωνική και περιβαλλοντική του αξία είναι πολύ μεγαλύτερη από εκείνη που τυχόν εκτιμάται από την παραγωγή ξύλου, ρητίνης, μαρμάρων και των άλλων δασικών προϊόντων ως άθροισμα οικονομικών παραμέτρων.

Το όρος επιδρά και επηρεάζεται ιδιαίτερα από ένα πλέγμα παραγόντων και αναγκών τα οποία συνοπτικά είναι:

1 Οικολογική- περιβαλλοντική επίδραση

- κλίμα
- θερμοκρασία
- αέρας
- ρύπανση
- νερά
- χλωρίδα
- πανίδα
- έδαφος
- φυσική κληρονομιά

2. Ποιότητα ζωής

- συνθήκες ζωής
- αναψυχή
- ορεινός αθλητισμός
- ψυχολογία -αισθητική
- απορρίμματα
- επικοινωνία
- κατοικία
- πολιτισμός
- διατήρηση ιστορικών στοιχείων
- άλλες κοινωνικές ανάγκες

3. Ειδικές Δραστηριότητες

- λατομεία
- βοσκή
- άλλες οχλούσες χρήσεις
- αναδασώσεις
- εθελοντική πυροπροστασία

4.2 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΑΛΛΟΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΞΙΑΣ ΤΟΥ ΠΕΝΤΕΛΙΚΟΥ ΟΡΟΥΣ

Με το ΠΔ 775/88 και την τροποποίηση του 1989, έχουν καθορισθεί σε χρήσεις γης στην περιοχή του Πεντελικού Όρους.

Ωστόσο αυτό ισχύει στη θεωρία, γιατί στην πράξη οι πιέσεις στη περιοχή λειτουργούν αρκετές φορές σε βάρος των προβλεπόμενων χρήσεων²¹.

Το Πεντελικό όρος, διαχρονικά, έχει χρησιμοποιηθεί για κάλυψη οικιστικών αναγκών, βοσκή, λατόμευση και εμφανίζει έντονα τα σημάδια της εγκατάλειψης λόγω της μη ολοκληρωμένης διαχείρισης και προστασίας από την πολιτεία.

Στο παρελθόν έχουν γίνει προσπάθειες για χρήση του ως περιαστικό Δασικό Οικοσύστημα (αναψυχή, πολιτισμός, αθλητισμός, κοινωνικές λειτουργίες), καθώς και προσπάθειες αναδασώσεων από τη Διεύθυνση Αναδασώσεων Αττικής του Υπ. Γεωργίας. Οι προσπάθειες αυτές, λόγω κακών επιλογών της κεντρικής εξουσίας, υποτίμησης της σημασίας και του ρόλου του Πεντελικού όρους και μη εξασφάλισης των αναγκαίων οικονομικών πόρων, δεν έχουν αποτελέσματα που να ανταποκρίνονται στις οξυμένες περιβαλλοντικές ανάγκες συνολικά του Λεκανοπεδίου και ιδιαίτερα της Βόρειας και Ανατολικής Αττικής.

Η σημασία του Πεντελικού όρους για την περιοχή άμεσης επιρροής του και συνολικά τη Μητροπολιτική Περιφέρεια της Αττικής, είναι τεράστια, όπως φαίνεται από τις ευεργετικές ιδιότητες που προαναφέρθηκαν²².

Ωστόσο η επίδραση ορισμένων παραγόντων που βασίζονται κυρίως σε ανθρωπογενείς δραστηριότητες έχουν οδηγήσει σταδιακά στην αλλοίωση και καταστροφή της οικολογικής αξίας του Πεντελικού όρους.

Οι παράγοντες αυτοί έχουν σχέση με: την οικιστική εξάπλωση, τους οικοδομικούς συνεταιρισμούς, την εκκλησιαστική περιουσία, τα λατομεία μαρμάρου, τις πυρκαγιές, και την ανεξέλεγκτη βοσκή.

²¹Σε όλη τη μεταπολεμική περίοδο το Πεντελικό Όρος δέχθηκε ισχυρότατες πιέσεις οι οποίες οδήγησαν σε σημαντική εδαφική συρρίκνωση αλλά και υποβάθμιση του δασικού του οικοσυστήματος.

²²Βλ. Η σημασία του Πεντελικού Όρους και των υπολοίπων δασικών οικοσυστημάτων στην οικολογική Ισορροπία της Αττικής, Κεφάλαιο Τέταρτο, παραγρ. 4.1

4.2.1. ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΕΞΑΠΛΩΣΗ (ΠΙΕΣΕΙΣ - ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΓΗ)

Η πληθυσμιακή εξέλιξη της ευρύτερης περιοχής του Πεντελικού όρους, χαρακτηρίζεται από μία συνεχή πληθυσμιακή αύξηση καθ' όλη τη διάρκεια της τελευταίας τριακονταετίας²³. Βέβαια αυτή η αύξηση του πληθυσμού δεν αποτελεί φαινόμενο μόνο τοπικής σημασίας και δυναμικής, αλλά είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις γενικότερες οικονομικές και δημογραφικές τάσεις και εξελίξεις καθώς και με τα σοβαρά ιστορικά γεγονότα που συνέβησαν στον Ελληνικό χώρο.

Έτσι το μεγάλο μεταναστευτικό ρεύμα, τόσο από το εσωτερικό όσο και από τον Πόντο και τη Μικρά Ασία λόγω διαφόρων ιστορικών γεγονότων, σε συνδυασμό με την μορφή ανάπτυξης της ελληνικής κοινωνίας που χαρακτηρίζονταν από το συγκεντρωτισμό και τη μαζικοποίηση στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας, και κυρίως στο Λεκανοπέδιο της Αττικής, οδήγησαν στην πολύ σημαντική αύξηση της ζήτησης οικιστικής γης. Η ζήτηση αυτή ικανοποιήθηκε σταδιακά γύρω από τους υπάρχοντες μικρούς οικιστικούς πυρήνες του λεκανοπεδίου.

Η συνεχόμενη όμως άνοδος του πληθυσμού και η τεχνολογική εξέλιξη οδήγησε στην ανάγκη εξεύρεσης και νέας γης για εγκατάσταση-εξυπηρέτηση του πληθυσμού του λεκανοπεδίου. Ως μόνη διαθέσιμη γη, υπήρχε αυτή των ορεινών όγκων της Αττικής και κυρίως του Πεντελικού όρους. Δημιουργήθηκαν έτσι ορεινοί οικισμοί, οι οποίοι για να επιβιώσουν χρειάστηκε να εκχερσωθούν μεγάλες δασικές εκτάσεις για τη δημιουργία αγρών και δομήσιμων νόμιμων οικοπέδων για τη στέγαση των πολιτών.

Η αύξηση της ζήτησης γης οδήγησε με τη σειρά της στην ανάπτυξη μιας ευρείας κτηματαγοράς με πολύ μεγάλες κερδοσκοπικές και καιροσκοπικές τάσεις, τα αποτελέσματα των οποίων είναι ορατά. Για την ικανοποίηση μικροοικονομικών συμφερόντων, ορισμένοι δεν διστάζουν να χρησιμοποιούν και άλλα μέσα όπως τις πυρκαγιές, τις παράνομες εκχερνώσεις και την αυθαίρετη δόμηση προκειμένου να αποκομίσουν όσο το δυνατό γίνεται περισσότερα οφέλη.

Για το άμεσο και μακροπρόθεσμο τώρα μέλλον, οι πιέσεις για οικιστική γη φαίνεται ότι θα συνεχιστούν με την ίδια ένταση, κυρίως γιατί η φάση της αποαστικοποίησης των κεντρικών αστικών περιοχών, η οποία τροφοδοτεί τη

²³Βλ. Η Πληθυσμιακή εξέλιξη στην ευρύτερη περιοχή του Πεντελικού Όρους. Κεφάλαιο Τρίτο.

ζήτηση για κατοικία σε περιοχές με αναβαθμισμένο φυσικό και οικιστικό περιβάλλον, εκτιμάται ότι θα συνεχισθεί.

Αν και πρόσφατα έχουν καταγραφεί κάποιες πρώτες προσπάθειες αναζωογόνησης των κεντρικών αστικών περιοχών (αναπλάσεις, προσπάθειες αναβίωσης του ιστορικού κέντρου κλπ), η κύρια τάση για το άμεσο τουλάχιστον μέλλον παραμένει η αποαστικοποίηση του κέντρου και η διάχυση στην περιαστική ενδοχώρα. Η τάση αυτή, θα συνεχίσει να διοχετεύει αστικό πληθυσμό και ειδικότερα τα στρώματα εκείνα που χαρακτηρίζονται από υψηλή κινητικότητα και υψηλά εισοδήματα, στις περιαστικές περιοχές του λεκανοπεδίου, στις οποίες συμπεριλαμβάνεται και το Πεντελικό όρος.

Εκτός πάντως από τη γενικότερη επιβάρυνση της περιοχής του Πεντελικού Όρους, σημαντική επίσης πίεση αναμένεται να ασκηθεί για την εξεύρεση εκτάσεων για κοινόχρηστες και κοινωφελείς λειτουργίες. Επειδή στις νέες οικιστικές περιοχές δεν έχουν προβλεφθεί επαρκείς κοινόχρηστοι και κοινωφελείς χώροι (συνήθης παρενέργεια στις εντάξεις περιοχών αυθαιρέτων), η σταδιακή αύξηση της οικιστικής πυκνότητας θα αναδείξει αναπόφευκτα αυτές τις ελλείψεις (π.χ. σε σχολεία). Οι ελλείψεις αυτές λόγω της άμεσης γειννίασης με το βουνό, αναμένεται να μεταφραστούν σε πιέσεις για γη στη ζώνη επαφής και ουσιαστικά θα συνιστούν πιέσεις για επεκτάσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το νεκροταφείο στην περιοχή Διονύσου.

Οι πιέσεις αυτές αν δεν αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά σε τοπικό ή μητροπολιτικό επίπεδο, από την τοπική και κεντρική διοίκηση είναι σαφές ότι προδιαγράφουν για την περιοχή δύο βασικές εξελίξεις: α) την πύκνωση του υπάρχοντος (θεσμοθετημένου) οικιστικού ιστού των Δήμων και Κοινοτήτων που περιβάλλουν το Πεντελικό και β) νέες απόπειρες επέκτασης της δόμησης -με παράνομο ή νομιμοφανή τρόπο- σε βάρος των γεωργικών και δασικών εκτάσεων που έχουν απομείνει στο Πεντελικό όρος.

4.2.2. ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ

Το Πεντελικό Όρος έχει μεγάλη σχέση με αυτή τη μορφή οργάνωσης, αφού σημαντικοί οικισμοί, ξεκίνησαν σαν Οικοδομικοί Συνεταιρισμοί όπως η Νέα

Πεντέλη, η Πολιτεία, η Εκάλη, η Αιολίδα (Διόνυσος), η Καλλιτεχνούπολη, ο Νέος Βουτσάς, το Ντράφι (ΠΑΝ) και άλλοι μικρότεροι.

Αρχικά στο δάσος της Πεντέλης, έβρισκαν καταφύγιο και γιατρεία οι φυματικοί, είτε νοσηλευόμενοι στα νοσοκομεία που έγιναν στην περιοχή Μελισσίων, Νέας Πεντέλης και Π. Πεντέλης, είτε ατομικά ενοικιάζοντας "δέντρα και τη σκιά τους", από τη Μονή Πεντέλης. Αυτή η σχέση για μερικούς έγινε μόνιμη αφού αγόρασαν δάσος από την Μονή, σύστησαν οικοδομικό συνεταιρισμό και έφτιαξαν τη Νέα Πεντέλη. Μαζί με αυτούς, βρέθηκαν εκεί και λατόμοι που δούλευαν στην εξόρυξη του μαρμάρου, που γινόταν σε λατομεία που μίσθωνε η Μονή.

Εκτός από λατόμους και φυματικούς, σε βορειότερες περιοχές εγκαταστάθηκαν, πάλι μέσα στο δάσος, ο οικοδομικός συνεταιρισμός βουλευτών η " Πολιτεία", καθώς και ο συνεταιρισμός της Εκάλης, αγοράζοντας επίσης το δάσος. Ο συνεταιρισμός της Νέας Αιολίδας (Διόνυσος) κατάφερε να εντάξει το δάσος του σε σχέδιο πόλης, μόνο αφού ιδρύθηκε το στρατόπεδο Ντούνη στο Διόνυσο.

Ο Νέος Βουτσάς χτίστηκε επίσης μέσα σε δάσος το οποίο μάλιστα είχε πρόσφατα καεί, όπως επίσης και ο συνεταιρισμός καλλιτεχνών η "Καλλιτεχνούπολη". Στο Ντράφι ο συνεταιρισμός "ΠΑΝ" ανήκει στους υπαλλήλους του υπουργείου Γεωργίας και κατέστρεψε ένα πανέμορφο δάσος.

Σήμερα υπάρχει μία έντονη πίεση να νομιμοποιηθούν διάφοροι συνεταιρισμοί, που έχουν παράνομες αγορές, παράνομα σχέδια πόλης, ελλείψεις έναντι της σχετικής νομοθεσίας. Οι μεγαλύτερες πιέσεις ασκούνται από τον "Άγιο Σπυρίδωνα" και την "Αναγέννηση" στην περιοχή Εκάλης.

Αποτέλεσμα των πιέσεων των οικοδομικών συνεταιρισμών είναι να προβλέπονται στη νομοθεσία ειδικές διατάξεις, που νομιμοποιούν παρανομίες, ή τις ευνοούν έμμεσα. Μια τέτοια ρύθμιση είναι η εξαίρεση από την αναδάσωση, αν και κήκαν οι εκτάσεις του "Αγίου Σπυρίδωνα".

Είναι χαρακτηριστικό πως για να φτάσουν οι συνεταιρισμοί να παίρνουν άδειες οικοδομής, περνούν από διάφορα στάδια "νομιμοποίησης" και ποτέ δεν γίνεται άμεσα ή με ένα νόμο. Πολύ συχνά χρησιμοποιούν σαν επιχείρημα το άθροισμα των ψήφων που αντιπροσωπεύουν πιέζοντας έτσι τους πολιτικούς.

Τελευταία κρούσματα οικοπεδοποίησης του δάσους, είναι οι δύο απόπειρες της Μονής Πεντέλης να πουλήσει δάση σε ενώσεις προσώπων, αφού η

Οικοδομικοί Συνεταιρισμοί - Καταπατήσεις στο Πεντελικό όρος

σύσταση νέων οικοδομικών συνεταιρισμών στην Αττική απαγορεύεται, στις περιοχές Νταού Πεντέλης και στον Κοκκιναρά.

Στην περιοχή Νταού, η Μονή αποπειράθηκε το 1992, με διάφορα τεχνάσματα να πουλήσει στον Οικοδομικό Συνεταιρισμό Δημοσιογράφων, δάσος 5.000 στρεμμάτων με πρόφαση την "αξιοποίηση" του. Η διαδικασία σκόνταψε στο Συμβούλιο της Επικρατείας, αφού για να γίνει αυτό έπρεπε να αλλάξει το Π.Δ. 755 Δ'88.

Στον Κοκκιναρά το 1996, ο Οργανισμός Διαχείρισης της Εκκλησιαστικής Περιουσίας²⁴ (Ο.Δ.Ε.Π.) προσπάθησε να πουλήσει μέσω δημοπρασίας για "ανάπτυξη", έμμεσα έκταση περίπου 3.000 στρ. αφού την είχε πουλήσει άλλη μία φορά στον Οικοδομικό Συνεταιρισμό "Αργεννον", πριν 30 χρόνια. Παρόλο που το Συμβούλιο της Επικρατείας, στο οποίο κατέφυγε ο ΣΠΑΠ, εξέδωσε διαταγή να μην γίνει η δημοπρασία, ο Ο.Δ.Ε.Π. προχώρησε στην πραγματοποίησή της με άγνωστα ως τώρα αποτελέσματα. Η έκταση αυτή είναι καμένη το 1981, κηρυγμένη αναδασωτέα, παλαιότερα υψηλό δάσος, και ανήκει στη ζώνη υψηλής προστασίας του Π.Δ. 755Δ'88.

Το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ βρίσκεται σήμερα στη διαδικασία διερεύνησης-καταγραφής και αξιολόγησης των υφιστάμενων συνεταιρισμών προκειμένου να χαράξει συνολική πολιτική για το ζήτημα αυτό.

4.2.3. ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ

Άλλος ένας παράγοντας που δυσχεραίνει τις παρεμβατικές δραστηριότητες του Σ.Π.Α.Π. και γενικότερα της τοπικής Αυτοδιοίκησης για τον έλεγχο των χρήσεων στο Πεντελικό Όρος.

Είναι το ιδιοκτησιακό πρόβλημα και πιο συγκεκριμένα η εκκρεμότητα που υπάρχει σχετικά με την εκκλησιαστική περιουσία.

Είναι γνωστό ότι ένα μεγάλο μέρος αγροτολιβαδικών και δασικών εκτάσεων στο Πεντελικό Όρος, ανήκει στις Ιερές Μονές και αποτελεί την Εκκλησιαστική τους περιουσία για πάρα πολλά χρόνια. Η Κεντρική Διοίκηση επιχείρησε να λύσει το ιδιοκτησιακό πρόβλημα θεσπίζοντας δύο νόμους για την παραχώρηση της εκκλησιαστικής περιουσίας στο Ελληνικό Δημόσιο.

Οι Νόμοι 1700 του 1987 (ΦΕΚ 61/Α/6-5-87), περί ρυθμίσεως θεμάτων εκκλησιαστικής περιουσίας και 1811 του 1988 (ΦΕΚ 231/Α/13-10-88), που

αφορούν στην κύρωση σύμβασης παραχώρησης της περιουσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος στο Ελληνικό Δημόσιο, παρέχουν το απαραίτητο θεσμικό πλαίσιο για την οριστική επίλυση του ιδιοκτησιακού προβλήματος στην περιοχή του Πεντελικού Όρους.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 του Νόμου 1700, από την έναρξη της ισχύος του, η διοίκηση, διαχείριση και εκπροσώπηση ολόκληρης της ακίνητης περιουσίας των Ιερών Μονών εμπεριέχεται στον Οργανισμό Διοίκησης της Εκκλησιαστικής Περιουσίας (Ο.Δ.Ε.Π.) Οι όροι και η διαδικασία εκποίησης, εκμίσθωσης, παραχώρησης της χρήσης και γενικότερα αξιοποίησης της περιουσίας αυτής από τον Ο.Δ.Ε.Π. καθορίζονται με Προεδρικό Διάταγμα που εκδίδεται ύστερα από πρόταση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Οικονομικών και Γεωργίας²⁵.

Ως ακίνητη περιουσία κατά την έννοια των διατάξεων του Νόμου αυτού θεωρούνται τα αγροτικά και επιδεχόμενα γεωργική εκμετάλλευση ακίνητα και όσα ακίνητα έχουν ενταχθεί στο σχέδιο πόλης μετά το 1952, τα δάση και οι δασικές εκτάσεις, οι χορτολιβαδικές και αγροτικές γενικά εκτάσεις, καθώς και λατομεία, μεταλλεία και ιχθυοτροφεία.

Οι διατάξεις του Νόμου 1700 περί μεταβίβασης προς το ελληνικό Δημόσιο εξαιρούν ορισμένες εκτάσεις που ύστερα από γνώμη του Ο.Δ.Ε.Π. προσδιορίζονται με αποφάσεις των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Γεωργίας και Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων. Πρόκειται για:

- εκτάσεις προοριζόμενες αποκλειστικά για αυτοκαλλιέργεια από τους μοναχούς
- μια αναγκαία έκταση γύρω από κάθε Μόνη για περιβαλλοντική προστασία
- εκτάσεις που προορίζονται για κατασκηνώσεις και σκοπούς άλλων εκκλησιαστικών ιδρυμάτων.

---

²⁴ Βλ. Εκκλησιαστική Περιουσία, Κεφάλαιο Τέταρτο παραγρ. 4.2.3 περί Οργανισμού Διαχείρισης της Εκκλησιαστικής Περιουσίας

²⁵ Το ίδιο άρθρο του Νόμου 1700/87 προβλέπει ότι σε προθεσμία έξι μηνών από την έναρξη του Νόμου αυτού, ο Ο.Δ.Ε.Π. μπορεί να μεταβιβάσει με σύμβαση στο Ελληνικό Δημόσιο την κυριότητα της ακίνητης εκκλησιαστικής περιουσίας. Η σύμβαση αυτή υπογράφεται μεταξύ του Ο.Δ.Ε.Π. ως εκπροσώπου των Ιερών Μονών και των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Γεωργίας και Οικονομικών, ως εκπροσώπων του Ελληνικού Δημοσίου.

Ο Νόμος 1811/88 περιλαμβάνει την κύρωση της σύμβασης που τελικά υπογράφηκε, σε εκτέλεση των διατάξεων του Νόμου 1711 του 1987. Έτσι οι Ιερές Μονές δεσμεύονται στη σύμβαση (μεταξύ των οποίων και οι Ιερές Μονές Πεντέλης, Πετράκη, Αγίου Παντελεήμονα Ραπεντόσας και Ευαγγελισμού Θεοτόκου Νέας Μάκρης, που βρίσκονται στην περιοχή του Πεντελικού Όρους) να παραχωρούν σύμφωνα με τις διατάξεις της, την αγροτική και δασική τους περιουσία συμβατικά στο δημόσιο.

Οι όροι της παραχώρησης αυτής προβλέπουν το δικαίωμα παρακράτησης από τις Μονές των ακόλουθων εκτάσεων:

- έκταση περιβαλλοντικής προστασίας σε ακτίνα 200 μέτρων γύρω από κάθε Μονή.
- έκταση ίση προς 10% των παραχωρούμενων εκτάσεων με σκοπό την αυτοκαλλιέργεια από τις Μονές, στην οποία οι καλλιεργούμενες γαίες δεν μπορεί να υπερβαίνουν τα 200 στρέμματα.
- έκταση ίση προς 10% των παραχωρούμενων δασολιβαδικών εκτάσεων η οποία δε θα υπερβαίνει μικά τα 500 στρέμματα.
- έκταση 4 στρεμμάτων γύρω από τα μετόχια των Ιερών Μονών και τους μοναστηριακούς ναούς.
- έκταση ίση προς το 20% των παραχωρούμενων εκτάσεων που είναι τουριστικά αξιοποιημένες, όπως αυτές ορίζονται από το Δημόσιο και την οποία οι μονές έχουν δικαίωμα να αξιοποιήσουν.
- έκταση προς το 40% των παραχωρούμενων ακινήτων που έχουν ενταχθεί στο σχέδιο πόλης μετά το 1952 και δυνατότητα αξιοποίησής τους από τη Μονή.

Επίσης παραμένουν στην ιδιοκτησία των Ιερών Μονών εκτάσεις με νόμιμους τίτλους, ενώ πηγές που υδρεύουν Μονές και βρίσκονται σε παραχωρούμενες εκτάσεις, θα συνεχίζουν να τις εξυπηρετούν. Προς υλοποίηση των παραπάνω η σύμβαση προβλέπει τη σύσταση ειδικής επιτροπής. Κάθε τέτοια επιτροπή συγκροτείται κατά νομό, με απόφαση του Νομάρχη.

Αποτελείται από έναν Πρωτοδίκη του Διοικητικού Πρωτοδικείου της δικαστικής περιφέρειας στην οποία βρίσκονται τα προς διαχωρισμό κτήματα, από το προϊστάμενο της κατά τόπο γεωργικής ή δασικής υπηρεσίας των νομών με τους νόμιμους αναπληρωτές τους, από έναν τοπογράφο του Υπουργείου Γεωργίας με τον αναπληρωτή του, από έναν εκπρόσωπο της

οικείας Ιεράς Μονής και από έναν εκπρόσωπο της Ιεράς Μητροπόλεως στην οποία ανήκει η Μονή με τους αναπληρωτές τους.

Ωστόσο παρά τα όσα προβλέπει το θεσμικό πλαίσιο, το ιδιοκτησιακό ζήτημα στο Πεντελικό Όρος παραμένει, με ότι συνεπάγεται κάτι τέτοιο για τις δυνατότητες παρέμβασης, αποκατάστασης και προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος του βουνού. Το 1989 με την υπ' αριθμ 2164/14-3-89 απόφαση του αρμόδιου Νομάρχη Ανατολικής Αττικής, σε εφαρμογή του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου, συγκροτήθηκε η επιτροπή που ορίζει η σύμβαση και η οποία είναι όρος, προκειμένου να εκκινηθεί οποιαδήποτε διαδικασία παραχώρησης στο Ελληνικό Δημόσιο. Ωστόσο καμιά διαδικασία δεν προχώρησε από τότε με εξαίρεση δύο συνεδριάσεις της Επιτροπής και κανένα πρακτικό απόφασης δεν υπογράφηκε για να εκκινηθούν οι διαδικασίες στην περιοχή του Πεντελικού Όρους.

Η διαίωσιση της μη αντιμετώπισης και επίλυσης του ιδιοκτησιακού προβλήματος του Πεντελικού Όρους σε συνάρτηση με την έλλειψη δασικού κτηματολογίου και τη μη οριστικοποίησή του όπου έχει γίνει κτηματογράφηση έχουν συντελέσει και θα οδηγήσουν στην παραπέρα όξυνση της υποβάθμισης, της αλόγιστης χρήσης και της ληστρικής εκμετάλλευσης του ορεινού όγκου ιδιαίτερα στα όρια με τα εγκεκριμένα σχέδια πόλης και στις εκτάσεις που διεκδικούνται από οικοδομικούς συνεταιρισμούς. Το ιδιοκτησιακό πρόβλημα θα λειτουργήσει αρνητικά σε κάθε σχεδιασμό ανάπτυξης, οικολογικής αναβάθμισης, προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος και κάλυψης των κοινωνικών αναγκών των κατοίκων της περιοχής.

4.2.4. ΛΑΤΟΜΕΙΑ ΜΑΡΜΑΡΟΥ

Ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες υποβάθμισης του πυρήνα του Πεντελικού Όρους είναι τα λατομεία μαρμάρου. Όπως προαναφέρθηκε το πεντελικό μάρμαρο συγκαταλέγεται στα καλύτερα λευκά μάρμαρα παγκοσμίως και η εξόρυξη στα νεώτερα χρόνια υπήρξε εντατική. Η μέχρι στιγμής όμως εκμετάλλευση του έγινε με τρόπο που προκάλεσε δυσανάλογα μεγάλες καταστροφές και αλλοιώσεις στο τοπίο, ειδικά από τις παράνομες εκμεταλλεύσεις που υπήρξαν αρκετά συχνές.

Η μέθοδος εξόρυξης που χρησιμοποιείται μέχρι σήμερα, ήταν επιφανειακή με χρήση εκρηκτικών υλών σε μεγάλα μέτωπα. Ενώ σπάνια υπήρξαν προσπάθειες έως τώρα αποκατάστασης του τοπίου.

Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι ουσιαστικά μια εικόνα καταστροφής, κατά μήκος σχεδόν όλου τον άξονα μαρμαροφορίας (από ΝΔ προς ΒΑ), με μεγάλα ανοικτά μέτωπα ανενεργών κυρίως λατομείων που έχουν αλλοιώσει το τοπίο. Υπολογίζεται ότι η συνολική έκταση των ανενεργών λατομείων φτάνει τα 2.500 στρέμματα.

Τα προβλήματα και οι επιπτώσεις από τη λειτουργία των λατομείων μπορούν να διακριθούν σε:

- α) Λειτουργικά προβλήματα
- β) Επιπτώσεις στο τοπίο -Αισθητικά προβλήματα
- γ) Ρύπανση -Επιπτώσεις στο περιβάλλον.

α) Λειτουργικά προβλήματα

Η μη ορθολογική εκμετάλλευση των μαρμαροφόρων περιοχών οφείλεται αρχικά στο γεγονός ότι δε χρησιμοποιείται ο κατάλληλος μηχανολογικός εξοπλισμός για την εξόρυξη του κοιτάσματος σε βάθος.

Συνήθως για την εξόρυξη κοιτασμάτων χρησιμοποιούνται πρόχειρα και φτηνά μηχανήματα και όχι ο κατάλληλος εξοπλισμός λόγω του μεγάλου του κόστους. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, η επιφάνεια που χρησιμοποιείται να είναι πολύ μεγάλη σε σχέση με την ποσότητα του εξορυσσόμενου υλικού και έτσι να γίνεται ληστρική εκμετάλλευση του κοιτάσματος. Η επιφάνεια που καταλαμβάνουν τα λατομεία είναι μεγαλύτερη κατά 30-40% τουλάχιστον, από εκείνη που η ορθολογική εκμετάλλευση θα επέβαλε.

β) Επιπτώσεις στο τοπίο -Αισθητικά προβλήματα

Ο βαθμός έντασης της επέμβασης στο τοπίο από την εκμετάλλευση των λατομείων μεταβάλλει έντονα τα τοπιολογικά στοιχεία. Μεταξύ αυτών μπορούν να σημειωθούν:

- Η καταστροφή των φυσικών στοιχείων του τοπίου, δηλαδή της βλάστησης του εδάφους και των βραχωδών σχηματισμών.

- Η εξαφάνιση και η απότομη διακοπή των οπτικών χαρακτηριστικών του φυσικού τοπίου (ανάγλυφο, γραμμές, χρώμα, υφή) και η εμφάνιση νέων καθαρά ανθρωπογενών χαρακτήρων με έντονα χρώματα, γεωμετρικές γραμμές και φόρμες, ισχυρές κλίσεις και διαφοροποιημένη υφή που δημιουργούν οι εκσκαφές και οι αποθέσεις. Η μετάβαση αυτή από το φυσικό στο ανθρωπογενές περιβάλλον δημιουργεί ιδιαίτερα αρνητικά συναισθήματα στον παρατηρητή.

Οι παράγοντες που επηρεάζουν την οπτική αντίληψη που έχει ο παρατηρητής είναι:

1. η διακοπή ομοιογένειας
2. η κατάληψη από τα λατομεία υψηλών σημείων σε σχέση με δρόμους και οικισμούς με αποτέλεσμα οι επεμβάσεις να είναι ορατές από πολλά σημεία και ο χρόνος παρατήρησης να είναι αυξημένος.
3. η κατάληψη μεγάλων επιφανειών, και η εικόνα εγκατάλειψης (μηχανήματα, ογκόλιθοι κ.λπ) που παρουσιάζει ο χώρος καθώς και η έλλειψη κάθε μορφής ζωής, έχουν ως αποτέλεσμα την ελαχιστοποίηση της οπτικής απορροφητικής ικανότητας του τοπίου με αποτέλεσμα οι επεμβάσεις να γίνονται έντονα αντιληπτές από τον παρατηρητή.

Μεγάλο ρόλο στην αλλοίωση του τοπίου που έχει συντελεστεί παίζουν οι αποθέσεις στείρων υλικών σε σχήμα κόλουρου κώνου οι οποίες είναι πολυάριθμες και εμφανείς. Πρέπει να σημειωθεί όμως ότι μικρές και παλιές αποθέσεις στείρων υλικών σε ορισμένες περιπτώσεις που έχουν αποκτήσει πυκνή ποώδη ή θαμνώδη βλάστηση έχουν αρχίσει να εναρμονίζονται οπτικά με το τοπίο.

γ) Ρύπανση -επιπτώσεις στο περιβάλλον

Η προκαλούμενη ρύπανση του περιβάλλοντος σχετίζεται με την ανάγκη κατάληψης δασικής ή καλλιεργήσιμης γης για την απόθεση των στερεών απόβλητων (μπαζών) που προέρχονται από την εξόρυξη καθώς και την απόθεση της λατύπης που προέρχεται κατά τη φάση επεξεργασίας των εξορυσσόμενων όγκων. Τόσο η διάθεση των στείρων όσο και η παραγόμενη σκόνη έχουν αρνητικές επιδράσεις στη βλάστηση της περιοχής εξόρυξης / επεξεργασίας.

Οι επιδράσεις αυτές συνδέονται:

Λατομεία στο Πεντελικό όρος

Με την εξαφάνιση των πολλαπλών λειτουργιών που ασκούσε το δάσος που αποψιλώθηκε όπως παραγωγή ξύλου, προστασία κατά της διάβρωσης και ρύθμισης υδατικής οικονομίας, παροχή τροφής και καταφυγίου στα άγρια ζώα-πτηνά, κλιματική, αισθητική, υγιεινή και το κυριότερο με την εμφάνιση δυσμενών επιδράσεων ή ζημιογόνων φαινομένων κατά τη διάρκεια και μετά το πέρας της λειτουργίας της εκμετάλλευσης, όπως:

- Θόρυβοι και σκόνη από κινήσεις μηχανημάτων, λειτουργίας τριβείων, εκρήξεων.
- Διαβρωτικά φαινόμενα με την έλλειψη του δάσους, το οποίο δέχεται τα νερά της βροχής, εκτονώνει τη δύναμη πτώσης και διευκολύνει τη διείσδυση τους σ' αυτό και την ομαλή επιφανειακή απορροή του.

4.2.5 ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ

Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι δασικές κυρίως εκτάσεις του Πεντελικού όρους είναι οι πυρκαγιές, οι οποίες εκδηλώνονται συνήθως μέσα στους θερινούς μήνες. Στο Πεντελικό όρος οι πυρκαγιές είναι ένα φαινόμενο επαναλαμβανόμενο τρεις έως τέσσερις φορές ανά εκατονταετία και έχουν προκαλέσει σημαντική επίπτωση στην ισορροπία των εδαφών. Την υποβάθμιση της ποιότητας λόγω της καταστροφής των θρεπτικών συστατικών του εδάφους, ακολουθεί η παράσυρση του εδάφους από τα νερά των δυνατών βροχοπτώσεων.

Για την αντιμετώπιση του παραπάνω φαινομένου το Δασαρχείο Πεντέλης μετά τη μεγάλη φωτιά του 1995 έχει λάβει μέτρα αποτροπής για τυχόν μεγαλύτερες καταστροφές από τις δυνατές βροχοπτώσεις κατά τους χειμερινούς μήνες, κατασκευάζοντας φράγματα από κορμούς στις καμένες εκτάσεις και μικρά φράγματα στις κοίτες των ρεμάτων.

Οι πρόσφατα καμένες εκτάσεις είναι πολλές για το βουνό. Είναι κυρίως παλαιά πευκοδάση που κάηκαν στις πυρκαγιές του 1981, 1982, 1987 και 1995. Σήμερα η κατάσταση τους είναι μάλλον ανοδική. Οι εκτάσεις που κάηκαν το 1981, 1982, και 1987 ήδη βρίσκονται στο στάδιο της αναγέννησης. Στις επιφάνειες που κάηκαν έχουν δημιουργηθεί δασικές εκτάσεις που έχουν μορφή θαμνώνα ή νεαρού δάσους στο στάδιο της πυκνοφυτείας.

Η έκταση που κάηκε το 1995 επειδή καταλαμβάνει πολύ μεγάλη επιφάνεια, επηρεάζει το κλίμα όλης της ανατολικής πλευράς του βουνού. Από όλη την επιφάνεια του ορεινού όγκου, υψηλό δάσος βρίσκουμε μόνο στις περιοχές της Πεντέλης (Παλαιά) και της Νέας Πεντέλης σε μικρές ή μεγαλύτερες συστάδες που διακόπτονται από τους οικισμούς ή τα λατομεία και οι οποίες σώθηκαν από τη φωτιά του 1995.

Όλη σχεδόν η υπόλοιπη επιφάνεια έχει καεί κατά τις φωτιές που έγιναν από το 1981 μέχρι το 1995, ενώ καταστρεπτικές συνέπειες υπήρξαν από τις δυνατές βροχοπτώσεις και από τη δράση του ρέματος της Ραφήνας το φθινόπωρο του 1995.

Οι υπό αναγέννηση καμένες εκτάσεις συνήθως είναι παλαιά δάση πεύκης που αναπτύσσονται με την ίδια σύνθεση. Οι εκτάσεις αυτές κατά τα πρώτα 2-3 έτη είναι ευπαθείς σε ακραία καιρικά φαινόμενα, ώσπου να αναπτυχθεί η βλάστηση και να καλύψει το έδαφος. Οι εκτάσεις αυτές είναι ευάλωτες από τις φωτιές, ιδίως όταν δεν έχουν φθάσει σε περίοδο καρποφορίας. Σαν οικοσυστήματα είναι εξελισσόμενα και αρκετά πλούσια σε είδη, κυρίως φρυγανώδη και θαμνώδη, ενώ φιλοξενούν και κάποια είδη πανίδας.

Οι μεγάλες πυρκαγιές στο Πεντελικό Όρος έχουν ήδη δημιουργήσει πρόσφορες συνθήκες (και πιθανότατα αποτελούν ένα πρώτο στάδιο) για τους μηχανισμούς καταπάτησης, αποχαρακτηρισμού δασικών εκτάσεων και αυθαίρετης δόμησης, οι οποίοι έδρασαν μέχρι σήμερα. Στο προσεχές μέλλον ορατός είναι ο κίνδυνος μεγαλύτερης μείωσης των ελεύθερων χώρων της περιαστικής γης από την απομάκρυνση των γεωργικών εκτάσεων.

Οι τελευταίες λόγω των πολύ υψηλών τιμών γης που έχουν διαμορφωθεί, είναι ασύμφωτες και οδηγούνται ταχύτατα σε οικοπεδοποίηση.

4.2.6. ΑΝΕΞΕΛΕΓΚΤΗ ΒΟΣΚΗ

Η παράνομη βοσκή είναι ένα παλαιό φαινόμενο το οποίο όμως συνεχίζεται μέχρι σήμερα σε όλη την επιφάνεια του ορεινού όγκου του Πεντελικού Ορους.

Μεγαλύτερη πίεση υπάρχει στη νότια πλευρά, στην περιοχή της Νέας Πεντέλης και της Πεντέλης.

Η περιοχή χρησιμοποιείται κυρίως ως βοσκότοπος για κοπάδια από γιδοπρόβατα. Αν και το μέγεθος της δραστηριότητας είναι μικρό, αποτελεί έναν εξαιρετικά επικίνδυνο παράγοντα για το δάσος που αναγεννάται στις καμένες εκτάσεις.

Σύμφωνα με το νομικό πλαίσιο που ισχύει, η βοσκή είναι απαγορευμένη στις αναδασωτέες περιοχές²⁶. Ωστόσο ο περιορισμός των βοσκοτόπων στα πεδινά λόγω της ανάπτυξης αστικών χρήσεων και λειτουργιών, εξωθεί τη βοσκή στους μόνους ελεύθερους χώρους που είναι κυρίως οι καμένες εκτάσεις. Έτσι η συνεχιζόμενη ανεξέλεγκτη βοσκή και η υπερβόσκηση περιοχών, ιδιαίτερα εκείνων που έχουν αναδασωθεί, έχει αναδείξει τη βοσκή σε ισότιμο κίνδυνο με τις πυρκαγιές.

Από την εποχή που άρχισαν οι προσπάθειες για αναδασώσεις έχει αρχίσει και η προσπάθεια περιορισμού της βοσκής. Ωστόσο η προστασία από τη βοσκή είναι μέχρι σήμερα ανεπαρκής, αφού οι προσπάθειες του Δασαρχείου της Πεντέλης ακυρώνονται από τις αποφάσεις των δικαστηρίων. Δεν λαμβάνονται δραστικά μέτρα και οι παρανομούντες δεν τιμωρούνται ενώ δεν φαίνεται ότι υλοποιείται η παρέμβαση της πολιτείας με αποζημίωση και απομάκρυνση των κοπαδιών από το Πεντελικό Όρος, που θα ήταν και η καλύτερη λύση.

---

²⁶Βλ. Π.Δ. 775/88 και την τροποποίηση του 1989, περί καθορισμού χρήσεων γης στο Πεντελικό Όρος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

**ΠΡΟΤΑΣΗ Σ.Π.Α.Π. ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΠΕΝΤΕΛΙΚΟΥ ΟΡΟΥΣ**

5.1 ΠΡΟΤΑΣΗ Σ.Π.Α.Π ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΤΟΥ ΠΕΝΤΕΛΙΚΟΥ ΟΡΟΥΣ.

Όπως προαναφέρθηκε²⁷, ο σκοπός και οι στόχοι του Σ.Π.Α.Π. σχετίζονται άμεσα με την προστασία και ανάπτυξη του δασικού Οικοσυστήματος του Πεντελικού Όρους. Εξαιτίας του ήδη βεβαρημένου φυσικού περιβάλλοντος του Πεντελικού Όρους.

Ο Σ.Π.Α.Π. με τον όρο ανάπτυξη δεν εννοεί την κατασκευή μεγάλων έργων που θα επιβαρύνουν και θα αλλοιώσουν τα φυσικά χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου περιβάλλοντος στην περιοχή του Πεντελικού Όρους.

Ως ανάπτυξη για την περιοχή του Πεντελικού Όρους, θεωρείται η ήπια αξιοποίηση του φυσικού και ανθρωπογενούς - πολιτισμικού περιβάλλοντος, με παρεμβάσεις πολύ μικρής κλίμακας. Οι παρεμβάσεις αυτές αποσκοπούν στην ανάδειξη και παράλληλα στη λήψη προστατευτικών μέτρων για την οικολογική ανασυγκρότηση των βάνουσα πληγειθέντων περιοχών. Θεωρώντας ότι το πεντελικό όρος αποτελεί αναντικατάστατο οικολογικό - περιβαλλοντικό πόρο για όλη την Περιφέρεια της Αττικής. Έτσι αν για παράδειγμα κάποιο έργο ανάπτυξης, με τις εγκαταστάσεις που απαιτεί ή με πιθανή υψηλή προσελκυστικότητα επισκεπτών που ξεπερνά τα όρια αντοχής του δασικού Οικοσυστήματος του Πεντελικού, αυτό θα αποκλεισθεί.

Βασική προϋπόθεση για την ανασυγκρότηση του φυσικού περιβάλλοντος του Πεντελικού όρους αποτελεί η αποκατάσταση του από :

- 1) τις καταστροφές που έχει υποστεί από τις πυρκαγιές των τελευταίων 15 ετών.
- 2) την αλλαγή της τοπιογραφίας από την εγκατάλειψη των λατομείων, χωρίς αποκατάσταση.

Παράλληλα θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα για την προστασία του βουνού από τις οικιστικές επεκτάσεις, τα αυθαίρετα κτίσματα (κατοικίες, μοναστήρια, εγκαταστάσεις κοινής ωφελείας κλπ) τη βοσκή αλλά και από τους κάθε είδους βανδαλισμούς στα μνημεία που προέρχονται από τους επισκέπτες²⁸. Σημαντική επίσης είναι και η αναγκαιότητα μελέτης των ιστορικών μνημείων που μέχρι σήμερα έχει μάλλον αποσπασματικό χαρακτήρα.

²⁷Βλ. Στόχοι Σ.Π.Α.Π., Κεφάλαιο Δεύτερο, παραγρ 2.2

²⁸Είναι χαρακτηριστική η αδυναμία επίβλεψης και συντήρησης των ιστορικών μνημείων της περιοχής, με πιο κραυγαλέες τις περιπτώσεις εκούσιας καταστροφής από τους ιδιοκτήτες και τους επισκέπτες. Δεν υπάρχει καμμία σήμανση για το σύνολο των μνημείων ενώ υπάρχει πλήρης ανεπάρκεια φύλαξης από τις εφορείες Αρχαιοτήτων.

Στο πλαίσιο της προστασίας του βουνού της Πεντέλης θα πρέπει να ληφθούν μέτρα για την "ελεγχόμενη" είσοδο των επισκεπτών στο βουνό, καθώς και μέτρα περιορισμού στην κίνηση των οχημάτων, μέσα από το δίκτυο των δασικών δρόμων. Η προστασία του βουνού έχει ανάγκη και από ένα σύστημα παρακολούθησης και ελέγχου των όποιων παραβατικών ενεργειών. Οι παραβατικές αυτές ενέργειες, δεν είναι ούτε λίγες ούτε μικρού μεγέθους, κυρίως όμως σε αρκετές περιπτώσεις είναι μη αναστρέψιμες.

Όσον αφορά το πλαίσιο ανάπτυξης του Πεντελικού Όρους, ο Σ.Π.Α.Π. προτείνει τη μελέτη και υλοποίηση έργων καθώς και την οργάνωση προγραμμάτων που θα εξυπηρετούν κατά κύριο λόγο:

- την δασική αναψυχή
- τη περιβαλλοντική εκπαίδευση
- τον υπαίθριο ερασιτεχνικό αθλητισμό
- τις πολιτιστικές και θρησκευτικές δραστηριότητες

Ο συνδυασμός των δραστηριοτήτων θα πρέπει να είναι η γνωριμία των επισκεπτών του βουνού με όλα τα φυσικά και ανθρώπινα στοιχεία που το συναποτελούν. Αυτή η γνωριμία θα ενισχύσει τα αισθήματα αγάπης και προστασίας των επισκεπτών για το φυσικό περιβάλλον του Πεντελικού Όρους.

Ο Σ.Π.Α.Π. για την αντιμετώπιση των κινδύνων από τις πυρκαγιές και τα λατομεία μαρμάρου που απειλούν το δάσος και τον ορεινό όγκο του Πεντελικού Όρους, προτείνει τις παρακάτω ενέργειες τόσο για την πρόληψη όσο και για την αποκατάσταση και ανασυγκρότηση του φυσικού περιβάλλοντος του Όρους.

Για την πρόληψη και καταστολή των πυρκαγιών προτείνονται τα εξής:

- κατασκευή μιας σειράς έργων που αφορούν δρόμους, δεξαμενές, μικρά φράγματα στις κοίτες των ρεμάτων, κορμοφράγματα²⁹, παρόδιες αντιπυρικές λωρίδες, πυροφυλάκια.
- καθαρισμός υφιστάμενων έργων που βρίσκονται σε κακή κατάσταση όπως δρόμοι, δεξαμενές, πυροσβεστικοί κρουνοί, μονοπάτια, χώροι σήμανσης.
- επάνδρωση και καλύτερος συντονισμός του πυροσβεστικού μηχανισμού.

---

²⁹ τα κορμοφράγματα αποτελούνται από κορμούς δένδρων και χρησιμοποιούνται σαν φυσικά φράγματα προκειμένου να περιφραχθούν οι καμένες δασικές εκτάσεις, ώστε να αποφευχθούν τυχόν πλημμύρες κατά την διάρκεια των χειμερινών βροχοπτώσεων.

- αντιπυρική οργάνωση κάθε Ο.Τ.Α της περιοχής και εξοπλισμό του με υδροφόρα οχήματα, πυροσβεστικά οχήματα, ανοικτά φορτηγά, επιβατικά οχήματα χωμάτινων διαδρομών.
- πρόσληψη εποχικών υπαλλήλων (δασοπυροσβέστες, πυροφύλακες) από τους Ο.Τ.Α της περιοχής.
- προμήθεια ενημερωμένου εποπτικού υλικού (χάρτες), ασύρματους και επαρκή σήμανση των δασών ώστε να διευκολυνθούν οι ενέργειες κατάσβεσης.
- εκπαίδευση και ενημέρωση προσωπικού των Ο.Τ.Α και των πολιτών, οι οποίοι είναι ανεκπαιδευτοι και ενεργούν με εφόδια του ενθουσιασμό και τη διάθεση προσφοράς για το κοινό συμφέρον.
- Οργάνωση σχεδίου κινητοποίησης των πολιτών για την έγκαιρη αναγγελία των πυρκαγιών.
- καλύτερος συντονισμός ενεργειών και επικοινωνία μεταξύ Ο.Τ.Α δασαρχείου, πολιτών και εθελοντικών οργανώσεων.

Για την όσο το δυνατό ευκολότερη αποκατάσταση των χώρων των λατομείων μαρμάρου προτείνεται η σύνταξη περιβαλλοντικής μελέτης από εκείνους που τα εκμεταλλεύονται. Η μελέτη αυτή θα πρέπει να αναφέρεται στα εξής.:

1. Περιγραφή του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος πριν από την έναρξη του έργου.
2. Χωροθέτηση των εργασιών μέσα στο λατομικό χώρο.
- 3 Πρόβλεψη των επιπτώσεων για κάθε περιβαλλοντικό παράγοντα χωριστά και συνολικά
- 4 Αξιολόγηση των επιπτώσεων με τεχνικά, οικονομικά, και κοινωνικά κριτήρια
- 5 Σύγκριση μεταξύ των εναλλακτικών λύσεων για το έργο και επισήμανση της λύσης που είναι λιγότερο δυσμενής για το περιβάλλον.
6. Επισήμανση όλων των δυσμενών επιπτώσεων που είναι αναπόφευκτες.
7. Προτάσεις για επανορθωτικά μέτρα που είναι δυνατόν να ληφθούν για την αποκατάσταση της ποιότητας ορισμένων περιβαλλοντικών παραγόντων με χρονοδιάγραμμα εκτέλεσης των σχετικών εργασιών.
8. Επισήμανση τυχόν ωφέλιμων συνεπειών του έργου στο περιβάλλον.

Για την σύνταξη της περιβαλλοντικής μελέτης θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα εξής:

1. Η χωροθέτηση ως προς τη θέση και τον προσανατολισμό κάθε επέμβασης πρέπει να επιλέγεται έτσι ώστε να προκαλείται η μικρότερη δυνατή αισθητική αλλοίωση του τοπίου. Αν κάτι τέτοιο δεν είναι κατορθωτό σε ικανοποιητικό βαθμό, πρέπει να γίνεται προσπάθεια τεχνητής απόκρυψης /ζώνες πρασίνου, αναχώματα κλπ.
2. Κάθε επιφανειακή εκσκαφή πρέπει να γίνεται σε βαθμίδες κατάλληλων γεωμετρικών χαρακτηριστικών ώστε να ελαχιστοποιείται η αισθητική προσβολή του τοπίου.
3. Η φυτική γη θα πρέπει να φυλάσσεται μετά την εξόρυξη για επαναχρησιμοποίηση.
4. Οι σωροί αποθέσεων στείρων πρέπει να διαμορφωθούν κατάλληλα ώστε μετά το τέλος της δραστηριότητας να εναρμονίζονται στο οικοσύστημα της περιοχής.
5. Η επεξεργασία και διάθεση των στερεών και υγρών αποβλήτων μπορεί να γίνεται μόνο μετά από άδεια που χορηγείται σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις.
6. Η μεταφορά, φόρτωση και αποθήκευση πρέπει να γίνεται σε μέρη προφυλαγμένα από ανέμους με πρόβλεψη κατάλληλων μέτρων (διαβροχής) για να μη ρυπαίνουν.
7. Η τελική μορφή της αποκατάστασης πρέπει να εναρμονίζεται με το ευρύτερο περιβάλλον και στις περιπτώσεις δημόσιων και δημοτικών εκτάσεων να προβλέπεται η κάλυψη τοπικών αναγκών για ειδικές χρήσεις γης σύμφωνα με υποδείξεις της Νομαρχίας και των Ο.Τ.Α

Τέλος για να γίνει μια έκταση καλλιεργήσιμη θα πρέπει να καλυφθεί με στρώμα εδάφους κατάλληλης υφής και σύνθεσης πάχους 1-2 μέτρων . Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι η διαδικασία εκσκαφής, διαφύλαξης, εναπόθεσης, εμπλουτισμού με θρεπτικά στοιχεία, ισοπέδωσης κ.α .απαιτεί μεγάλες δαπάνες.

5.2 ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΝΤΕΛΙΚΟ ΟΡΟΣ.

Τα πρώτα μέτρα που προτείνει ο Σ.Π.Α.Π. για την προστασία και διαχείριση του όρους έχουν σχέση:

- Με τον καθορισμό της οριογραμμής μέσα στην οποία θα κλειστεί ο φυσικός χώρος ώστε να υποστεί την ιδιαίτερη διαχείριση. Η γραμμή αυτή θα πρέπει να οριστεί και επί του εδάφους, ώστε όλες οι ενέργειες που θα γίνονται στα όρια του να είναι διαφανείς, ως προς το που γίνονται.
- Με την απεμπλοκή του χώρου από όλες τις δεσμεύσεις και κυρίως από τις παράνομες αποφάσεις, πράξεις και ενέργειες που έχουν γίνει.
- Με την απαλλαγή του ορεινού όγκου από τις υπάρχουσες πιέσεις όσο το δυνατό συντομότερα.
- Με την προσέλκυση και παρουσία πολιτών στον ορεινό όγκο μέσα από έργα αναψυχής ή τη φυσιολατρία ώστε να αποκτήσει ο Σύνδεσμος φυσικούς συμμάχους στην προσπάθειά του.
- Με τη ενημέρωση της κοινής γνώμης για τα προβλήματα και ταυτόχρονα με την προβολή των ενδεδειγμένων προτάσεων και λύσεων.
- Με την ορθολογική εκμετάλλευση των μαρμαροφόρων κοιτασμάτων του Πεντελικού Όρους.
- Με τον έλεγχο της λατομικής δραστηριότητας και την προστασία της οικονομικότητας των λατομικών επιχειρήσεων από το δημόσιο.
- Με την αντιπυρική οργάνωση του Πεντελικού Όρους που είναι πολύ σημαντικό στοιχείο στην υπόθεση της προστασίας από τις πυρκαγιές, τόσο προληπτικά όσο και κατασταλτικά. Γιατί ο πιο νευραλγικός τομέας είναι η αντιμετώπιση της φωτιάς.
- Με τη δημιουργία δασικού κτηματολογίου.

5.3 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΣΕΝΑΡΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΝΤΕΛΙΚΟ ΟΡΟΣ

Για την διατύπωση εναλλακτικών σεναρίων προστασίας και ανάπτυξης/ανάπλασης καθώς, και για την ασφαλή πρόβλεψη των τάσεων εξέλιξης του Πεντελικού Όρους, χρειάζεται η πλήρης αναγνώριση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντός του και η αξιολόγηση των στοιχείων που το προσδιορίζουν. Η διατύπωση εναλλακτικών σεναρίων προϋποθέτει μία ανάλυση τύπων και κριτηρίων που θα επιτρέψουν την αξιολόγησή τους καθώς και τη λήψη αποφάσεων σχετικά με τον τύπο ανάπτυξης που θα επιλεγεί για το Πεντελικό Όρος.

Παρακάτω παρουσιάζονται ομαδοποιημένα οι βασικές εναλλακτικές λύσεις χωρίς αυτό να σημαίνει ότι αποκλείεται η σύζευξη ορισμένων στοιχείων σε συνδυασμό με τις ιδιαιτερότητες της συγκεκριμένης περιοχής.

Οι εναλλακτικές "ιδέες" για την ανάπτυξη του Πεντελικού Όρους είναι οι ακόλουθες:

α) Πάρκο αναψυχής

Η ανάπτυξη του τύπου αυτού "χρησιμοποιεί" κατά βάση την ύπαρξη ικανής εδαφικής έκτασης στην οποία πραγματοποιούνται ριζικές επεμβάσεις με στόχο να κτισθεί ένα τεχνητό περιβάλλον ικανό να προσελκύσει τους επισκέπτες με βάση το θεματικό του προσανατολισμό και τις ευκαιρίες αναψυχής που είναι προσανατολισμένο να προσφέρει. Η δημιουργία ενός πάρκου αναψυχής προϋποθέτει την ύπαρξη ισχυρού αστικού χώρου και λειτουργιών, γεγονός που δημιουργεί την ανάγκη στους κατοίκους για οργανωμένα δίκτυα αναψυχής. Η εγκατάσταση του πραγματοποιείται μέσα ή στα όρια του αστικού ιστού με βασική προϋπόθεση τη δυνατότητα πρόσβασης σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Βασικά χαρακτηριστικά του γνωρίσματα είναι:

1. Η εντατική εκμετάλλευση του χώρου (υψηλή συγκέντρωση πληθυσμού)
2. Ότι βασίζεται έντονα στην έννοια του παιχνιδιού, περιλαμβάνει πολλές διαφορετικές δραστηριότητες στα θεματικά του αντικείμενα και δεν είναι προσανατολισμένο σε κάποια συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα.

Συνήθης φορέας διαχείρισης των πάρκων αναψυχής είναι ιδιωτικός και κατά συνέπεια η επιτυχής λειτουργία τους εξαρτάται αποκλειστικά από την οικονομική βιωσιμότητά τους.

Τα πάρκα αναψυχής μπορούν να έχουν και κάποια ειδικότερη θεματική εξειδίκευση όπως:

- πάρκα που στηρίζονται σε ιστορικά ή πολιτιστικά δεδομένα
- υδροψυχαγωγικά πάρκα που αξιοποιούν το υγρό στοιχείο.

Φυσικά δεν αποκλείονται και οι "μικτές" μορφές. Άλλωστε η όποια τυποποίηση δεν μπορεί να περιλάβει την ποικιλότητα των πάρκων αναψυχής.

Τέλος ένα βασικό χαρακτηριστικό των πάρκων αναψυχής είναι η ανάγκη για διαρκή ανανέωση των ειδικότερων θεματικών τους αντικειμένων, προκειμένου να προκαλούν το συνεχές ενδιαφέρον του κοινού.

Από την άποψη της παραγωγικής διαδικασίας, τα πάρκα αναψυχής συμβάλλουν στην δημιουργία μιας δυναμικής εικόνας στην περιοχή της εγκατάστασής τους, έχουν έμμεσα οφέλη για την τοπική οικονομία, δημιουργούν την αναγκαιότητα για τη βελτίωση των υποδομών και παράλληλα προσφέρουν μόνιμες και εποχιακές θέσεις εργασίας.

β) Πάρκο Πόλης

Η δημιουργία των πάρκων πόλης στηρίζεται και αυτή στην έντονη αστικοποίηση του χώρου και στην ανάγκη "πράσινων" χώρων μέσα στον οικισμένο χώρο. Πρόκειται για εκτάσεις τουλάχιστον 50 στρεμμάτων, με εύκολη πρόσβαση από το κοινό, με τεχνητή διαμόρφωση των χώρων και έντονα στοιχεία τεχνητής βλάστησης.

Οι στόχοι των πάρκων πόλης είναι πολλαπλοί και προσφέρουν:

- αναψυχή
- ευκαιρίες για παιχνίδια
- παρατήρηση φυτών και ζώων (όπου συνδυάζονται και με ζωολογικούς κήπους)
- άθληση, στην περίπτωση συνδυασμού στοιχειωδών ή πιο οργανωμένων αθλητικών εγκαταστάσεων.

Στα πάρκα πόλης δίνεται επίσης η ευκαιρία για τη διοργάνωση διαφόρων πολιτιστικών εκδηλώσεων.

Συνήθεις φορείς διαχείρισης των πάρκων πόλης είναι δημόσιοι φορείς ή οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης.

γ) Περιαστικό Πράσινο.

Η πρόταση αυτή περιλαμβάνει λειτουργική διαμόρφωση του χώρου με τρόπο που να εξυπηρετεί κατά βάση αστικές εξυπηρετήσεις αναψυχής σε επίπεδο καθημερινών αναγκών. Περιλαμβάνει την ανάπτυξη παιδικών χαρών, εγκαταστάσεων αθλητισμού, αναψυκτηρίων κλπ.

Η εγκατάστασή του βρίσκεται σε επαφή με τον οικιστικό ιστό και η επιλογή του χώρου είναι συνήθως αποτέλεσμα της στενότητας χώρου που

παρουσιάζεται από την ανεπαρκή πολεοδομική οργάνωση ή την απρόβλεπτη οικιστική ανάπτυξη.

Αν και οι παρεμβάσεις για τη δημιουργία των χώρων περιαστικού πρασίνου έχουν μεγαλύτερες ή μικρότερες επιπτώσεις στα προϋπάρχοντα φυσικά στοιχεία, ωστόσο λαμβάνεται μέριμνα για την προστασία τους και τη λειτουργική ένταξη των νέων δραστηριοτήτων στο χώρο. Σε κάθε περίπτωση αποτελούν πίεση του αστικού χώρου σε βάρος της φυσικής διαμόρφωσης του φυσικού περιβάλλοντος.

Φορείς διαχείρισης του περιαστικού πρασίνου είναι συνηθέστερα οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης.

δ) Φυσικό Πάρκο

Η ανάπτυξη του τύπου αυτού στηρίζεται βασικά στην ανάδειξη και αξιοποίηση των στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος που διαθέτει μία περιοχή ή ακόμη η επιλογή μιας περιοχής για την αξιοποίησή της ως φυσικού πάρκου, στηρίζεται στην ύπαρξη φυσικών περιβαλλοντικών πόρων με σημαντικό ενδιαφέρον.

Οι επεμβάσεις είναι πολύ περιορισμένες δεν αλλοιώνουν το χαρακτήρα του φυσικού περιβάλλοντος, αλλά αξιοποιούν τις δυνατότητες που προσφέρει. Οι παρεμβάσεις για τη "δημιουργία" του φυσικού πάρκου σχετίζονται με την ανάδειξη των φυσικών ή ανθρωπογενών στοιχείων που διαθέτει μια περιοχή και η ταυτόχρονη προστασία τους από το προσελκυόμενο κοινό.

Η λειτουργία του φυσικού πάρκου προϋποθέτει την ύπαρξη ισχυρής διαχωριστικής γραμμής από τον αστικό χώρο και τους "ήχους" της πόλης. Προσφέρει μια οικολογική ένταξη του ατόμου σε ένα περιβάλλον που δεν βιώνεται πλέον στην καθημερινότητα και δίνεται η δυνατότητα για:

- σωματική άσκηση
- παρατήρηση / μελέτη των διαθεσίμων φυσικών και ανθρωπογενών πόρων της περιοχής.
- ημερήσια αναψυχή ή και διανυκτέρευση σε κινητές ή μόνιμες εγκαταστάσεις.

Εξ' ορισμού το φυσικό πάρκο βρίσκεται σε χρονοαπόσταση μεγαλύτερη των προηγούμενων και προϋποθέτει την ύπαρξη ενδιάμεσης ζώνης προστασίας του και προσαρμογής των επισκεπτών του.

Η έννοια του φυσικού πάρκου όπως συνοπτικά περιγράφηκε στα προηγούμενα δεν συναντάται στην Ελλάδα. Οι μόνες οργανωμένες παρεμβάσεις σε ενιαία δασικά σύνολα συναντώνται στους "εθνικούς δρυμούς" και αφορούν συνήθως έργα διευκόλυνσης της διέλευσης, χώρους ανάπαυσης, διημέρευσης, κλπ.

Οι συνήθεις φορείς διαχείρισης είναι νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου ή ευθέως δημόσιες υπηρεσίες.

ε) Ορεινός Τουρισμός

Στηρίζεται στην προσελκυστικότητα και την αξιοποίηση των φυσικών πόρων μιας ορεινής περιοχής και προϋποθέτει την ολιγοήμερη ή πολυήμερη παραμονή. Η συνήθης οργάνωση του χώρου περιλαμβάνει τη λειτουργία μονάδων εστίασης και ύπνου, που συνοδεύονται από εγκαταστάσεις αθλητισμού και αναψυχής (ειδικευμένα ή μη αθλητικά κέντρα, χιονοδρομικές πίστες κλπ).

Φυσικά το μοντέλο του ορεινού τουρισμού μπορεί να είναι διαφοροποιημένο και να περιλαμβάνει δραστηριότητες αναψυχής και αθλητισμού με πολύ μικρότερες απαιτήσεις επενδεδυμένων κεφαλαίων, όπως ενδιαφέροντα ορεινά μονοπάτια, κωπηλασία, ανεμοπορία κλπ.

Επίσης οι μονάδες ύπνου μπορεί να έχουν αρκετά διαφοροποιημένο χαρακτήρα που σχετίζεται με τις απαιτήσεις του κοινού που προσελκύεται από την περιοχή και μπορεί να διαφοροποιούνται από μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες "υψηλού" επιπέδου υπηρεσιών, μέχρι τα γνωστά ως αγροτουριστικά καταλύματα ή ακόμη και τα ορειβατικά καταφύγια.

Μια άλλη ειδικότερη κατηγορία ορεινού τουρισμού είναι ο θεραπευτικός που στηρίζεται κυρίως στις κλιματολογικές συνθήκες της περιοχής.

Οι φορείς που εμπλέκονται στο κύκλωμα του ορεινού τουρισμού είναι ιδιωτικοί και δημόσιοι με αρκετές διαφοροποιήσεις, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής.

Ωστόσο για να αντιμετωπιστούν επαρκώς οι κίνδυνοι που απειλούν τον ορεινό όγκο και το δάσος του Πεντελικού Όρους θα πρέπει να αναζητηθούν λύσεις σε επίπεδο θεσμικό με επανεξέταση του υπάρχοντος καθεστώτος και την τροποποίηση του σε αυστηρότερη κατεύθυνση, κυρίως με την εφαρμογή

των νόμων και των αποφάσεων, την ικανή φύλαξη και την οργάνωση της περιοχής.

Το υπάρχον θεσμικό καθεστώς από το σύνταγμα, νόμους, υπουργικές αποφάσεις, προεδρικά διατάγματα, νομαρχιακές αποφάσεις και άλλες διοικητικές πράξεις, γενικά θεωρείται επαρκές για την προστασία του Όρους. Όμως σε αυτό το θεσμικό πλαίσιο υπάρχουν ορισμένες δεσμεύσεις, όπως παράνομα σχέδια πόλης, προκλητικές δικαστικές αποφάσεις και άλλες τέτοιου είδους παρεμβάσεις που θα πρέπει να αναιρεθούν. Επίσης είναι επιτακτική ανάγκη να ποινικοποιηθούν ορισμένες ενέργειες που σήμερα τιμωρούνται πολύ επιεικώς ή δεν τιμωρούνται καθόλου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΡΓΟΥ Σ.Π.Α.Π.

6.1 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ Σ.Π.Α.Π ΠΕΡΙΟΔΟΥ 1994-1998

Ο Σύνδεσμος για την προστασία και ανάπλαση του περιβάλλοντος του Πεντελικού όρους (Σ.Π.Α.Π) άρχισε να δραστηριοποιείται συστηματικά την περίοδο 1994-1995.

Ο Σύνδεσμος προκειμένου να αντιμετωπίσει τα σύγχρονα πολυδιάστατα (κοινωνικά, οικονομικά, περιβαλλοντικά, πολιτιστικά) προβλήματα της περιοχής του Ορεινού όγκου του Πεντελικού, αποφάσισε να χρησιμοποιήσει ως μεθοδολογικό εργαλείο την εκπόνηση Τοπικού Αναπτυξιακού Προγράμματος (Τ.Α.Π) για το Πεντελικό όρος. Η απόφαση για την ανάθεση εκπόνησης της μελέτης πάρθηκε στις 13/25 Μαΐου 1995 από το Διοικητικό Συμβούλιο του Συνδέσμου με βάση το Νόμο 716/77. Η επιλογή των μελετητών έγινε στις 21 Νοεμβρίου 1995 και η σχετική σύμβαση υπογράφηκε στις 9 Απριλίου 1996. Εν τω μεταξύ είχε εξαφανισθεί η χρηματοδότηση της μελέτης του Τοπικού Αναπτυξιακού Προγράμματος από το Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΕΑΠΤΑ-2).

Η Εκπόνηση της μελέτης του "Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Πεντελικού όρους" είναι αποτέλεσμα της κεφαλαιοποίησης των εμπειριών του Σ.Π.Α.Π από τη σχετικά ολιγόχρονη δραστηριότητά του.

Οι δραστηριότητες του Σ.Π.Α.Π όπως καταγράφονται στο Τ.Α.Π. αφορούν κυρίως αμυντικού χαρακτήρα ενέργειες όπως :

- πυρασφάλεια
- αποτροπή αλλαγής χρήσεων της γης
- έλεγχος λατομικών δραστηριοτήτων.

Παρά όλα αυτά υπάρχουν στη δραστηριότητα του και "θετικές δραστηριότητες όπως:

- εκπόνηση μελετών αποκατάστασης λατομικών χώρων.
- εκπόνηση μελέτης για τη δημιουργία λιμνοδεξαμενής
- εκπαίδευση στελεχών δασοπροστασίας

Η συστηματικότερη δραστηριότητα και προσφορά του Συνδέσμου από την έναρξη της λειτουργίας του είναι η συμμετοχή του στην αντιπυρική προστασία του Πεντελικού Όρους. Φυσικά η όλη προσπάθεια γίνεται σε συνεργασία με τους Δήμους και τις Κοινότητες της Ευρύτερης περιοχής, το δασαρχείο, ομάδες εθελοντών συλλόγους και άλλους φορείς, τοπικού ή μη που δραστηριοποιούνται στην περιοχή.

Παράλληλα έχει τη γενικότερη φροντίδα της προστασίας του Πεντελικού όρους από παράγοντες περαιτέρω υποβάθμισης και έχουν υπάρξει περιπτώσεις που με τη συνεργασία και των άλλων φορέων (Εισαγγελία, Δασαρχείο, Αστυνομικό Τμήμα Πεντέλης, Ο.Τ.Α, τοπικούς συλλόγους, μέσα μαζικής επικοινωνίας κ.λ.π) πέτυχε :

- την αποτροπή απόπειρας εγκατάστασης νοσηλευτικού ιδρύματος με την επωνυμία "Πολυδύναμο Κέντρο Αναπήρων" σε καμένη και αναδασωτέα έκταση, πίσω από το Π.Ι.Κ.Π.Α, που είχε κινηθεί από το σωματείο "Αλληλεγγύη - Ισοτιμία στη ζωή".
- Την αναστολή εκποίησης έκτασης 3750 στρεμμάτων του δασοκτήματος Κοκκιναρά, που επιχειρήθηκε από την εκκλησία της Ελλάδος, με σκοπό την οικιστική χρήση.
- Την αποκάλυψη κυκλώματος λαθρολατόμευσης.
- Την καταστολή ορισμένων περιπτώσεων λαθρολατόμευσης

Άλλες δραστηριότητες του Σ.Π.Α.Π από την έναρξη λειτουργίας του έως σήμερα είναι:

- εκπόνηση μελετών χρήσεων και αποκατάστασης χώρων ανενεργών λατομείων (πρώην Μουζάκη, Κοκκιναρά)
- εκπόνηση μελέτης λιμνοδεξαμενής πολλαπλών χρήσεων στο ρέμα Καλισσίων.
- κατάρτιση τεχνικών προγραμμάτων.
- Συνεργασία με Δασαρχείο, Νομαρχία , Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. και Ο.Τ.Α. για τις περιόδους αντιπυρικής προστασίας.
- κινητοποίηση Σ.Π.Α.Π στη μεγάλη πυρκαγιά της Πεντέλης τον Ιούλιο 1995 με επιτυχή παρέμβαση και αναγνώριση της προσφοράς του στην κατάσβεση της.
- εξασφάλιση επιχορήγησης από το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ με 24.300.000 δρχ, από τις πιστώσεις του Ειδικού Ταμείου Εφαρμογής Ρυθμιστικών και Πολεοδομικών Σχεδίων (Ε.Τ.Ε.Ρ.Π.Σ.)
- οργάνωση ημερίδας για τις πυρκαγιές στο Ε.ΛΚΕ.ΠΑ (Δεκέμβριος 1995)
- Συνολική πρόταση αποκατάστασης χώρων λατομείων νοτιοδυτικής πλευράς, με υδροσπορά.

- Συνεργασία με Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης για απασχόληση καταρτιζόμενων από το πρόγραμμα κοινωνικού Αποκλεισμού.
- Ανάθεση μελετών και τοπογραφικών εργασιών στην σπηλιά Νταβέλη.
- Δύο αναδασώσεις σε έκταση 100 περίπου στρεμμάτων στη θέση "Κοκκινάρας" με την κινητοποίηση του μαθητικού πληθυσμού των σχολείων της περιοχής, την εθελοντική υποστήριξη τοπικών συλλόγων καθώς και τη συνεπικουρία δημοσίων φορέων (Δ/νση Εγγείων Βελτιώσεων, ΟΑΣ, κλπ).
- Επαφές με Δασάρχη Πεντέλης (αίτηση για λυόμενο και δύο πυροφυλάκια στο Δασαρχείο), με το Νομάρχη Ανατολικής Αττικής Κο Ευσταθιάδη, με τον Υπουργό ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ Κο Λαλιώτη, με το Γενικό Γραμματέα Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ Κο Βούλγαρη για ζητήματα του Πεντελικού όρους.
- Καταγγελία για τη δημιουργία ιδιωτικού εκτροφείου χοίρων στα Καλλίσια, και αναστολή των εργασιών εγκατάστασης του με απόφαση του Δασαρχείου και της Πολεοδομίας (Νοέμβριος 1996)
- Έγκριση πίστωσης 20.000.0000 από το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. σε δύο δόσεις. Η πρώτη δόση καταβλήθηκε το Νοέμβριο του 1996 (για σπηλιά Νταβέλη).
- Καταγγελία για οικοδομικές εργασίες ανέγερσης μοναστηρίου στο "Αγριλίκι" Νέας Μάκρης. Διαμαρτυρία Σ.Π.Α.Π σε Δασαρχείο, Πολεοδομία και Αστυνομία.³⁰
- Παρουσία των θέσεων του Συνδέσμου στο Νομαρχιακό Συμβούλιο Αθηνών για τις πυρκαγιές και διατύπωση αιτήματος για πυροσβεστικό όχημα.
- Συνάντηση του προέδρου του Συνδέσμου Κου Κουρμαδιά με τον Υπουργό ΠΕ.Χ.Ω.ΔΕ. Κο Λαλιώτη για τα οικονομικά του Σ.Π.Α.Π.
- Συνάντηση του προέδρου του Σ.Π.Α.Π με τον Κο Πρωτόπαππα για πιθανή ένταξη του Σ.Π.Α.Π σε κάποιο ευρωπαϊκό Πρόγραμμα.
- Εκδήλωση τρίτης αναδάσωσης στην Πεντέλη στις 22 Φεβρουαρίου 1997.
- Συνεργασία με σχολή καλών Τεχνών της Λευκορωσίας που είχε ως αντικείμενο τη ζωγραφική με θέμα τοπία της Πεντέλης (εκκλησιάκια, Σπηλιά κλπ) και έκθεση των έργων.

Στην δραστηριότητες του Σ.Π.Α.Π από την έναρξη λειτουργίας του περιλαμβάνονται και τρία Σεμινάρια που έγιναν κατά την περίοδο 1994-1995. Συγκεκριμένα:

³⁰ Αυτή η διαμαρτυρία του Σ.Π.Α.Π. είχε σαν αποτέλεσμα την διακοπή των εργασιών το Οκτώβριο του 1996

α) Σεμινάριο Δασοπροστασίας 1994 (εκπαιδευτικό) με θέμα "Καινοτομικές Ενέργειες". Πρόκειται για επιμορφωτικό πρόγραμμα δασοπροστασίας συνολικής διάρκειας 400 ωρών για 20 άτομα³¹

β) Σεμινάριο EUROFORM (για την Αποκατάσταση Διαταραγμένων Οικοσυστημάτων 1994). Αφορούσε την υλοποίηση επιμορφωτικού προγράμματος αποκατάστασης διαταραγμένων οικοσυστημάτων συνολικής διάρκειας 300 ωρών, για 20 πτυχιούχος γεωτεχνικούς.

γ) Σεμινάριο Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφόρησης (G.I.S.). Ξεκίνησε τον Ιούνιο του 1995 και ολοκληρώθηκε τον Σεπτέμβρη του ίδιου χρόνου.

Στις δραστηριότητες του Συνδέσμου θα πρέπει να συμπεριληφθεί και το πρόγραμμα "Σύνδεση ΑΕΙ, ΤΕΙ, επιχειρήσεων" κόστους 1.500.000 δρχ το 1994 με θέμα "έλεγχος και πύκνωση τριγωνομετρικού δικτύου Πεντελικού όρους.

Η αλλαγή του έτους 1997 και η "είσοδος" του 1998, βρήκε τα όργανα του Σ.Π.Α.Π σε μεγάλη κινητικότητα. Αιτία τα διάφορα δημοσιεύματα του Τύπου σχετικά με πρόταση του "Ομίλου Λάτση" προς την Κυβέρνηση για την κατασκευή του Ολυμπιακού Χωριού του 2004 στον Κοκκιναρά Πεντέλης.

Με βάση τα δημοσιεύματα αυτά των εφημερίδων που αφορούσαν την κατασκευή Ολυμπιακού Χωριού στην περιοχή του Κοκκιναρά που σημειωτέον είναι δασική αναδασωτέα έκταση, συνεδρίασε η Εκτελεστική Επιτροπή του Σ.Π.Α.Π στις 10 Μαρτίου 1998 στην έδρα του συνδέσμου στην Νέα Πεντέλη. Τα μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής αποφάσισαν ομόφωνα τα εξής:

« α) Ο Σ.Π.Α.Π δεν θα επιτρέψει τυχόν τέτοιες πρωτοβουλίες που στον "όνομα" της Ολυμπιάδας του 2004, επιχειρούν τη περαιτέρω υποβάθμιση του ήδη βεβαρημένου φυσικού περιβάλλοντος του Πεντελικού Όρους. Υπενθυμίζεται επίσης ότι δεν πέρασε μεγάλο χρονικό διάστημα που με απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας και μετά από δύο (2) χρόνια προσπαθειών του Σ.Π.Α.Π., αποτράπηκε η προσπάθεια κύκλων της Ιεράς Συνόδου να εκχωρήσουν την ίδια έκταση στον Κοκκιναρά για την κατασκευή κατοικιών.

β) Ο Σ.Π.Α.Π (εφόσον οι ειδήσεις που δημοσιεύθηκαν αποδειχθούν αληθείς) θα αγωνιστεί με όλα τα μέσα που διαθέτει για να μην συζητηθούν καθόλου

³¹ Η χρηματοδότηση αυτού του προγράμματος έγινε από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

τέτοιου είδους προτάσεις. Καθώς και οποιαδήποτε άλλη πρόταση που υπονομεύει την οικολογική ισορροπία του Πεντελικού όρους και κατ' επέκταση της ευρύτερης περιοχής του λεκανοπεδίου της Αττικής. Παράλληλα το Διοικητικό Συμβούλιο του Συνδέσμου απευθύνει έκκληση προς όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς και πολίτες της περιοχής για έγκαιρη ενημέρωση του, για τυχόν παρόμοιες ενέργειες απ' όπου κι αν προέρχονται για την κατασκευή του Ολυμπιακού Χωριού του 2004 στην περιοχή του Κοκκιναρά ή σε άλλη περιοχή του Πεντελικού Όρους.»

Μία άλλη καταγγελία μέσα στο 1998 που απασχόλησε τα όργανα του Συνδέσμου έχει να κάνει με διάφορες ανθρωπίνες παρεμβάσεις σε δασικές εκτάσεις του Όρους. Συγκεκριμένα ύστερα από μαρτυρίες των κατοίκων της περιοχής της Πεντέλης στις αρχές του Μαρτίου του 1998 και μετά από επί τόπου έρευνα των οργάνων του Σ.Π.Α.Π στις 18 και 19 Μαρτίου του ίδιου έτους, σε δασική έκταση πλησίον της Κοινότητας Πεντέλης, όπου μέχρι πρόσφατα φιλοξενούν στις κατασκηνώσεις του Υπουργείου Παιδείας Κούρδοι μετανάστες, διαπιστώθηκαν τα παρακάτω:

- Παράνομη εκχέρωση 10 περίπου στρεμμάτων υψηλού δάσους πεύκης.
- Παράνομη υλοτομία 25 περίπου πεύκων μεγάλης ηλικίας (άνω των 50 ετών) και απομάκρυνση ορισμένων από αυτών από την παραπάνω έκταση.

Ο Σ.Π.Α.Π κατήγγειλε τις παράνομες ενέργειες σε βάρος και του τελευταίου υψηλού δάσους πεύκης της περιοχής και κάλεσε τους αρμόδιους φορείς:

- α) Να ενεργήσουν τα νόμιμα για την αποκάλυψη των καταπατητών και την παραδειγματική τιμωρία τους.
- β) Να μην επιτρέψει καμία αλλαγή χρήσης της καταστραφείσας δασικής έκτασης.
- γ) Να κηρυχθεί η συγκεκριμένη έκταση αναδασωτέα και να ξεκινήσουν άμεσα οι εργασίες επαναφοράς της δασικής βλάστησης.

Αξίζει να σημειωθεί επίσης η δραστηριοποίηση του Σ.Π.Α.Π σχετικά με την πολεοδόμηση οικοδομικών συνεταιρισμών στο Πεντελικό Όρος. Αφορμή στάθηκε εγκύκλιος βασιζόμενη στη υπ' αριθμόν 3/7-1-98 γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του κράτους που ουσιαστικά ανατρέπει το Π.Δ. 755/Δ/1988 περί "καθορισμού ζωνών προστασίας, χρήσεων και όρων δόμησης αυτών στο Πεντελικό όρος". Η ερμηνεία της εγκυκλίου που αποδίδεται και ως οδηγία προς τις αρμόδιες υπηρεσίες, ότι εκτάσεις σε όποια ζώνη προστασίας κι αν ανήκουν μπορούν να χρησιμοποιούνται για κατασκευή

κατοικιών από οικοδομικούς συνεταιρισμούς, ανατρέπουν τους στόχους που επεδίωκε το Π.Δ. 755/88 για τον καθορισμό ορίων στο Πεντελικό Όρος, με στόχο την προστασία του. Έτσι δημιουργούνται οι προϋποθέσεις οικοπεδοποίησης του θέτοντας σε κίνδυνο την οικολογική ισορροπία της περιοχής.

Ο Σ.Π.Α.Π κατήγγειλε το γεγονός αυτό και μέσω του προέδρου του Κου Εμμανουήλ Κουρμαδιά ανακοίνωσε ότι: «Η ασυνήθιστη ευαισθησία που επιδεικνύεται προς όφελος των οικοδομικών συνεταιρισμών στην περιοχή του Πεντελικού Όρους εκτός των άλλων δημιουργεί και ένα είδος κοινωνικής, ανισότητας, μεταξύ των πολιτών γιατί υπάρχουν και ιδιώτες που διαθέτουν εκτάσεις στο Όρος χωρίς να είναι μέλη κάποιου οικοδομικού συνεταιρισμού. Εμπεριέχεται λοιπόν ο κίνδυνος μιας και η παραπάνω εγκύκλιος δεν περιλαμβάνει σ' αυτούς τους ιδιώτες - οι άνθρωποι αυτοί να προσφύγουν στη δικαιοσύνη και να δικαιωθούν για την άνιση αντιμετώπισή τους από την εγκύκλιο αυτή . Αυτό θα είχε σαν αποτέλεσμα οι ιδιώτες αυτοί να καταφέρουν να οικοδομήσουν στις ιδιοκτησίες τους ανεξάρτητα από τη ζώνη που είναι ενταγμένες αυτές και έτσι ουσιαστικά καταργείται και το Π.Δ. 755/1988. Ο Σ.Π.Α.Π θα προσπαθήσει να αποτρέψει τυχόν τέτοιες πρωτοβουλίες που βασιζόμενες στην παραπάνω εγκύκλιο προσπαθούν να υποβαθμίσουν περαιτέρω το περιβάλλον του Πεντελικού και απευθύνει παράκληση στους κρατικούς φορείς για επανεξέταση του θέματος της πολεοδόμησης οικοδομικών συνεταιρισμών στο Πεντελικό Όρος»

Η τελευταία αυτή κινητοποίηση του Σ.Π.Α.Π είχε σαν αποτέλεσμα τη προσωρινή έστω διακοπή οποιασδήποτε ενέργειας οικοδόμησης κατοικιών σε εκτάσεις του Πεντελικού Όρους.

Τέλος στις δραστηριότητες του Σ.Π.Α.Π για το έτος 1998. Θα πρέπει να συμπεριληφθεί και η πρόσφατη κινητοποίηση τα σχετικά με την προστασία και την προσπάθεια πρόληψης των πυρκαγιών της θερμής περιόδου στο Πεντελικό Όρος. Για την προσπάθεια αυτή ο Σύνδεσμος οργάνωσε Εθελοντικές Ομάδες Δασοπροστασίας που αποτελούνται από απλούς κυρίως πολίτες που ύστερα από ενημέρωση και εκπαίδευση, συντονίζονται και συνεργάζονται με το Δασαρχείο τους διάφορους φορείς και τις εθελοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή του Πεντελικού Όρους.

Για την προσέλκυση όσο το δυνατό περισσότερων υποστηρικτών στην προσπάθεια αυτή, εκδόθηκε και διανεμήθηκε τον Μάιο του 1995 από τον

Σ.Π.Α.Π ενημερωτικό φυλλάδιο στην ευρύτερη περιοχή του Συνδέσμου, που καλεί όλους τους ευαισθητοποιημένους πολίτες να ενταχθούν και να πυκνώσουν τις ομάδες Δασοπροστασίας των εθελοντών του Συνδέσμου. Το φυλλάδιο αυτό περιέχει ορισμένες χρήσιμες οδηγίες για τη αντίδραση των πολιτών σε περίπτωση πυρκαγιάς, καθώς και χρήσιμα τηλέφωνα (π.χ. Δασικής Υπηρεσίας, Πυροσβεστικής, τοπικών αρχών, Σ.Π.Α.Π) για έγκαιρη ειδοποίηση και αντιμετώπιση σε περίπτωση εκδήλωσης πυρκαγιάς

6.2 ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΕΣ Σ.Π.Α.Π

Για την κατασκευή έργων ο Σ.Π.Α.Π συγκροτεί διάφορες επιτροπές παραλαβής έργων, προμηθειών, εργασιών και αρμοδιότητας οχημάτων του Σ.Π.Α.Π.

Σύμφωνα α) με τις διατάξεις του υπ' αριθμ 2396 Ν.Δ./τος β) τις 44455/178/18-7-1970 και 84718/71/9-2-1974 εγκρ της Νομαρχίας Ανατ. Αττικής γ) την 5912 /ΦΓΔ/ 1909 /29-6-1970 απόφαση του κ. Πρωθυπουργού "Περί συγκροτήσεως των υπό του Άρθρου 11 Ν.Δ. /ΤΟΣ 2396/1953 προβλεπόμενων επιτροπών πραγματοποιήσεως ελέγχου δαπανών επισκευής αυτοκινήτων των Ο.Τ.Α. /κλπ ΦΕΚ 475/9-7-1970 δ) Την 3373/390/20-3-1975 απόφαση του Κ. Υπουργού Προεδρίας της Κυβέρνησης "περί καθορισμού διαδικασίας επισκευής, συντήρησης, προμήθειας καυσίμων και λιπαντικών οχημάτων των Ο.Τ.Α

Συγκεκριμένα έχουν συγκροτηθεί οι παρακάτω τέσσερις επιτροπές

- α) Επιτροπή παραλαβής έργων και εργασιών αξίας μέχρι του ποσού των 400.000 δρχ.
- β) Επιτροπή παραλαβής έργων και εργασιών αξίας πάνω από 400.000 δρχ.
- γ) Επιτροπή παραλαβής προμηθειών.
- δ) Επιτροπή αρμόδια για τα οχήματα του Σ.Π.Α.Π ³²

Ο Σ.Π.Α.Π άρχισε να δραστηριοποιείται στο χώρο των έργων κατά τη χρονική περίοδο 1994-1995. Η αρχή έγινε με την ένταξη του Τοπικού

Για τη συγκρότηση αυτών των επιτροπών συνεδρίασε το Δ.Σ. του Σ.Π.Α.Π. στα γραφεία του Συνδέσμου στη Νέα Πεντέλη στις 26 Μαρτίου 1997 ύστερα από πρόσκληση του προέδρου του Σ.Π.Α.Π. κου Εμμανουήλ Κουρμαδιά. Μετά από διαλογική συζήτηση και σύμφωνα με το νομικό πλαίσιο αποφασίστηκε ομόφωνα να εγκριθεί η συγκρότηση αυτών των επιτροπων παραλαβής έργων, εργασιών, προμηθειών και αρμοδιότητες οχημάτων του Σ.Π.Α.Π.

Αναπτυξιακού Προγράμματος του Πεντελικού Όρους (Τ.Α.Π) στο πρόγραμμα Ε.Α.Π.Τ.Α/2 του έτους 1995, με τα εξής οικονομικά στοιχεία:

Προϋπολογισμός : 15,000,000

Πληρωμές

Υπόλοιπο 1/95 : 15,000,000

Πίστωση 1995 : 5,000,000

Επιχορήγηση : 4,750,000

Ίδια Συμμετοχή : 250,000

Στη συνέχεια εγκρίθηκε από το Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ η επιδότηση με συνολικό ποσό 20.000.000 δρχ για το έργο "Αποκατάσταση και Ανάπλαση χώρου ανενεργού λατομείου στην περιοχή Κοκκινारा του Πεντελικού Όρους.

Όταν εγκρίθηκε το Νομαρχιακό Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΣΑΝΤ 9529/2) έτους 1995 περιλήφθηκε ένα ακόμα έργο για τον Σ.Π.Α.Π. με ονομασία "Ανάδειξη Αρχαιολογικού λατομείου (Σπηλιά Νταβέλη) με τα παρακάτω οικονομικά στοιχεία.:

Προϋπολογισμός 100.000.000 δρχ

Πληρωμές 0

Υπόλοιπο 100.000.000 δρχ

Πίστωση 1995 20.000.000 δρχ

Πρόσφατα εγκρίθηκε η κατάρτιση του προγράμματος μελετών και νέων έργων που θα εκτελεστούν από τον Σύνδεσμο για την Προστασία και Ανάπλαση του Περιβάλλοντος του Πεντελικού Όρους (Σ.Π.ΑΠ.).

Παρακάτω ακολουθεί ένας κατάλογος έργων και μελετών του Σ.Π.Α.Π που υλοποιούνται ή πρόκειται να υλοποιηθούν στο άμεσο μέλλον.

ΕΡΓΟ	ΠΟΣΟ
Γεωτρήσεις ύδατος	2.000.000
Εγκατάσταση δικτύου υδροδεξαμενών	3.000.000
Αρδεύσεις αναδασώσεων Πεντελικού '96	2.000.000
Πρόγραμμα διαχείρισης περιβάλλοντος περιοχής Σ.Π.Α.Π.	10.000.000

Αντιπλημμυρική προστασία και διευθέτηση ορεινών υδάτων του Πεντελικού	50.000.000
Αναδάσωση σε περιοχές του Πεντελικού	5.000.000
Εγκατάσταση πυροφυλακίων και Δασικού σταθμού πυροπροστασίας του Πεντελικού	10.000.000
Πιλοτική εφαρμογή αποκατάστασης πρασίνου (υδροσπορά - αχυροσπορά σε πρανή του Πεντελικού.	2.000.000
Φυτοτεχνικές διαμορφώσεις των κοιτών και των πρανών των χειμάρρων του Πεντελικού	20.000.000
Συντήρηση Δασικού οδικού δικτύου Γ' κατηγορίας του Πεντελικού Όρους	6.000.000
Ανάδειξη αρχαίας διαδρομής μεταφοράς μαρμάρων και αποκατάσταση του χώρου πρώην λατομεία Μουζάκη.	40.000.000
Αποκατάσταση χώρου ανενεργών λατομείων στην περιοχή Κοκκιναρά	20.000.000
Αποκατάσταση - Διαμόρφωση σπηλιάς «ΝΤΑΒΕΛΗ»	30.000.000

Επαναφοράς, αποκατάστασης συντήρησης και διαμόρφωσης του χώρου του αρχαίου Λατομείου -Σπηλιάς Νταβέλη (α΄ φάση).	2,000,000
Αποτύπωση λατομικών χώρων ανενεργών λατομείων στο Πεντελικό	1,000,000

6.3 ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΔΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ Σ.Π.Α.Π ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΝΤΕΛΙΚΟΥ ΟΡΟΥΣ

Η διαχρονική πορεία αλλοίωσης και απομείωσης της οικολογικής αξίας του Πεντελικού όρους, κυρίως από ανθρώπινες δραστηριότητες και παρεμβάσεις, σε συνάρτηση με την τεράστια σημασία του όρους για την περιοχή άμεσης επιρροής του και συνολικά για τη Μητροπολιτική Περιφέρεια της Αττικής, οδήγησαν στην ευαισθητοποίηση των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης της περιοχής. Το ενδιαφέρον λοιπόν των Ο.Τ.Α της περιοχής και η ταυτόχρονη αδυναμία τους να παρέμβουν συστηματικά σε όλη την έκταση του Όρους, (γιατί το Πεντελικό Όρος περιλαμβάνει τις περιοχές οκτώ Ο.Τ.Α όπως προαναφέρθηκε³³), παράλληλα με τη συνεχιζόμενη υποβάθμιση του ήδη βεβαρημένου φυσικού περιβάλλοντος του οδήγησε στη συνειδητοποίηση της ανάγκης για συλλογική δράση μέσω ενός φορέα διαχείρισης. Αποφασίστηκε έτσι να επιλεγεί ο τύπος ενός Συνδέσμου Ο.Τ.Α ως φορέα με λειτουργίες σχεδιασμού, εκπόνησης και υλοποίησης προγραμμάτων, μελετών και έργων καθώς και διοίκησης/ διαχείρισης κατά την περίοδο λειτουργίας του έργου ή εφαρμογής του προγράμματος.

Έτσι σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο που ισχύει την περίοδο 1991-1992 συστάθηκε ο Σύνδεσμος για την Προστασία και Ανάπλαση του Περιβάλλοντος του Πεντελικού Όρους (Σ.Π.Α.Π) , ο οποίος σήμερα συσπειρώνει 12 Δήμους και Κοινότητες της Αττικής. Ωστόσο αν και ο Σύνδεσμος συστάθηκε κατά τη χρονική περίοδο 1991-1992, ουσιαστικά άρχισε να δραστηριοποιείται όπως προαναφέρθηκε από τη διετία 1994-1995 και ύστερα.

³³ Βλ. Χωροταξική Ένταξη -Οριοθέτηση του Πεντελικού Όρους στην Περιοχή. Κεφάλαιο Τρίτο, παραγρ 3.1.

Σ' αυτό συνετέλεσαν τόσο η έλλειψη χρηματοδοτικών πηγών όσο και η έλλειψη οργάνωσης και προγραμματισμού που δεν έδιναν στο Σ.Π.Α.Π τη δυνατότητα να δραστηριοποιηθεί και να παρέμβει συστηματικά στην περιοχή του Πεντελικού Όρους. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα ο Σύνδεσμος να μην μπορεί να ανταποκριθεί στους στόχους που είχαν τεθεί κατά την συστατική του πράξη.

Στην αντιμετώπιση των οικονομικών και οργανωτικών προβλημάτων σημαντική ενίσχυση πρόσφεραν αρχικά οι διάφορες επιχορηγήσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση και από το Υπουργείο Εσωτερικών. Οι επιχορηγήσεις αυτές έδωσαν στο Σ.Π.Α.Π τη δυνατότητα να καλύψει για ένα μικρό χρονικό διάστημα κάποιες από τις δαπάνες του, (αμοιβές προσωπικού, λειτουργικές δαπάνες, συντηρήσεις) και να οργανώσει κάποια προγράμματα κατάρτισης καθώς και διάφορες ημερίδες και εκδηλώσεις με θέματα που σχετίζονται με την προστασία και ανάπτυξη του Πεντελικού Όρους. Παράλληλα δόθηκε στο Σύνδεσμο η δυνατότητα εκπόνησης κάποιων μελετών και υλοποίησης μικρών έργων στην περιοχή του Όρους. Επίσης δόθηκε η δυνατότητα για πρόσληψη προσωπικού, (δασοπυροσβέστες), για την κάλυψη αυξημένων αναγκών δασοπροστασίας κατά τη θερινή περίοδο.

Από την άλλη πλευρά μικρή έως ανύπαρκτη θεωρείται η οικονομική ενίσχυση του Σ.Π.Α.Π. από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης που είναι μέλη του Συνδέσμου. Οι Ο.Τ.Α - μέλη του Σ.Π.Α.Π μέχρι σήμερα παρουσιάζονται ασυνεπείς σχετικά με τις οικονομικές τους υποχρεώσεις προς το Σύνδεσμο. Ελάχιστοι είναι οι Ο.Τ.Α - μέλη του Συνδέσμου που είναι συνεπείς και καταβάλουν τις ετήσιες εισφορές τους, που σημειωτέον μαζί με την τακτική οικονομική ενίσχυση από τον Κρατικό προϋπολογισμό αποτελούν αποκλειστικά τα τακτικά έσοδα του.

Αν και ο Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας προβλέπει με το άρθρο 210 παρ.2 στην περίπτωση μη καταβολής των εισφορών από τους Ο.Τ.Α μέλη στο Σύνδεσμο αυτές παρακρατούνται από τους κεντρικούς αυτοτελείς πόρους, κάτι τέτοιο δεν έχει πραγματοποιηθεί έως τώρα.

Πρέπει εδώ να τονιστεί, ότι ο βαθμός στον οποίο μπορεί ο Σύνδεσμος να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του, βρίσκεται σε στενή συνάφεια με τα έσοδα του. Στο πλαίσιο αυτό και στο βαθμό που η πρόσβαση του Σ.Π.Α.Π. σε χρηματοδοτικές πηγές δεν είναι γενικότερα εύκολη και δεν εξασφαλίζει

πάντοτε την αξιοποίηση τους η εξασφάλιση της είσπραξης των εισφορών των μελών - Ο.Τ.Α είναι αναγκαία. Η εξασφάλιση των εισφορών έχει ιδιαίτερη σημασία καθώς διευρύνει σε μεγάλο βαθμό τη δυνατότητα του Σ.Π.Α.Π να παρεμβαίνει στην περιοχή και να υλοποιεί τους στόχους της σύστασής του.

Η ασυνέπεια των Δήμων και των Κοινοτήτων του Συνδέσμου ως προς την καταβολή της ετήσιας εισφοράς τους δείχνει ότι αν και οι Ο.Τ.Α της περιοχής συνειδητοποίησαν τα προβλήματα που αντιμετωπίζει το Πεντελικό Όρος και συνέστησαν το Σύνδεσμο για την προστασία του, ωστόσο φαίνεται ότι δεν είναι διατεθειμένοι να συμβάλουν οικονομικά στην επίλυση διαδημοτικών προβλημάτων.

Στα οικονομικά προβλήματα, και όχι μόνο, που αντιμετωπίζει ο Σ.Π.Α.Π αναφέρθηκε και ο πρόεδρος του Κος Εμμανουήλ Κουρμαδιάς σε συνέντευξη του σε εκπομπή τηλεοπτικού σταθμού της Αθήνας³⁴

Ο Κος Κουρμαδιάς τόνισε ότι : «Το κρίσιμο σημείο από την μέχρι τώρα λειτουργία του Σ.Π.Α.Π. σχετίζεται με την ανάγκη ενίσχυσης των εσόδων του και την δυνατότητα πρόσβασης του συνδέσμου σε νέες πηγές χρηματοδότησης» Παράπона εξέφρασε ο Κος Κουρμαδιάς και για τη μικρή ενίσχυση του Συνδέσμου από την Κεντρική Διοίκηση που οφείλεται κυρίως στη γραφειοκρατία των Υπουργείων και στερεί τη δυνατότητα από το Σ.Π.Α.Π. να εξασφαλίσει πόρους προκειμένου να εκπονήσει μελέτες και να παρέμβει συστηματικά στην περιοχή του Πεντελικού Όρους. Στην ίδια συνέντευξη ο Κος Κουρμαδιάς αναφέρθηκε και στα άλλα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο Σ.Π.Α.Π στην προσπάθεια του να δραστηριοποιηθεί σε ολόκληρη την περιοχή του Πεντελικού. Αυτά τα προβλήματα έχουν σχέση με την εκκρεμότητα που υπάρχει σχετικά με την εκκλησιαστική περιουσία, τους οικοδομικούς συνεταιρισμούς των ιδιωτών, τους καταπατητές, τις πυρκαγιές, τα λατομεία μαρμάρου και την έλλειψη δασικού κτηματολογίου.

Τέλος αναφέρθηκε στην συμβολή του Σ.Π.Α.Π, στην προστασία και ανάπτυξη του Πεντελικού Όρους καθώς και σε μελλοντικές δραστηριότητες του Συνδέσμου.

Ωστόσο παρά όλα τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο Σ.Π.Α.Π. η συνολική προσφορά του στην προστασία και ανάπτυξη του Πεντελικού μπορεί να θεωρηθεί ικανοποιητική, σε σχέση με την σχετικά ολιγόχρονη δραστηριότητα

---

³⁴ Η συνέντευξη αυτή δώθηκε στον τηλεοπτικό σταθμό των Αθηνών IBLUE SKYI στις 13-3-1998 σε εκπομπή με θέμα το περιβάλλον.

του. Χωρίς να έχουν γίνει μεγάλα έργα στο Πεντελικό Όρος, ο Σύνδεσμος έχει κατορθώσει όλα αυτά τα χρόνια να ανταποκριθεί ικανοποιητικά σε αρκετούς από τους στόχους της σύστασής τους. Στόχοι οι οποίοι σχετίζονται άμεσα με το φυσικό περιβάλλον και αφορούν την οικολογική ανασυγκρότηση του υποβαθμισμένου δασικού χώρου και το γενικότερο έλεγχο των χρήσεων γης στο Πεντελικό Όρος.

Η προσφορά του Σ.Π.Α.Π. στην προστασία του Πεντελικού Όρους και η υλοποίηση αρκετών από τους στόχους του διακρίνονται μέσα από τη δραστηριότητα του και τα έργα του από την περίοδο της σύστασης του έως σήμερα.

Έτσι ο Σ.Π.Α.Π συμμετέχει συστηματικά κάθε χρόνο στην δασοπροστασία και υλοποιεί προγράμματα και μελέτες άμεσα σχετιζόμενα με αυτό τον τομέα. Διαθέτει επίσης πυροσβεστικό όχημα που είναι επανδρωμένο όλο το καλοκαίρι καθώς και ένα όχημα ειδικών διαδρομών. Έχει δικό του δίκτυο επικοινωνίας μέσω της συχνότητας "ΔΑΣΟΣ" που λειτουργεί τις περισσότερες ώρες του 24ώρου, ενώ έχει συχνή επαφή με τη Δασική Υπηρεσία Πεντέλης.

Εφαρμόζει προγράμματα αναδάσωσης, καθαρισμούς δασικών εκτάσεων από μπάζα και απορρίμματα, και παρεμβαίνει για την αποτροπή νέων καταστροφών από ανθρώπινες δραστηριότητες στο Πεντελικό Όρος. Προσπαθεί με διάφορες κινητοποιήσεις, (καταγγελίες, εκδηλώσεις και ημερίδες), να προσελκύσει υποστηρικτές που θα τον βοηθήσουν στο να ελέγξει τις χρήσεις γης στο Όρος.

Εκπονεί μελέτες και προγραμματίζει διάφορα έργα διαδημοτικής συνεργασίας για την ανάδειξη της περιβαλλοντικής ιστορικής, πολιτιστικής, κοινωνικής, και αναπτυξιακής σημασίας του Πεντελικού Όρους

. Ενημερώνει συστηματικά τους κατοίκους της περιοχής μέσα από τον τοπικό τύπο και τα διάφορα έντυπα - φυλλάδια που εκδίδει ο ίδιος για διάφορα θέματα σχετικά με το Πεντελικό καθώς και για τις δραστηριότητες του προκειμένου να του ευαισθητοποιήσει και να τους κινητοποιήσει ώστε να συμμετέχουν ενεργά σε συνεργασία με το Σύνδεσμο για την προστασία του Όρους και την αποτροπή νέων καταστροφών που θα οδηγήσουν σε περαιτέρω υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος του.

Με τα λίγα οικονομικά μέσα που διαθέτει ο Σύνδεσμος και τη μικρή ενίσχυση από τους κεντρικούς φορείς, που πολλές φορές η συνεργασία μαζί τους παρουσιάζεται αδύνατη, ο Σ.Π.Α.Π όλα αυτά τα χρόνια στηρίχθηκε στην

κινητοποίηση και την αγωνιστικότητα των οργάνων του καθώς και στον ενθουσιασμό αρκετών ευαισθητοποιημένων κατοίκων και ορισμένων εθελοντικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή. Σημαντική επίσης ήταν και είναι η συνεργασία του Δασαρχείου Πεντέλης και των υπολοίπων δασικών Υπηρεσιών.

Από την άλλη μεριά η συμβολή και η υποστήριξη των Ο.Τ.Α μελών στις προσπάθειες του Συνδέσμου δεν κρίνεται ικανοποιητική και επαρκής στο βαθμό τουλάχιστον που θα έπρεπε να είναι ενώ παρουσιάζονται ελλείψεις συντονισμού και συνεργασίας μεταξύ των Δήμων και Κοινοτήτων που έχουν αντίκτυπο στις δραστηριότητες του Σ.Π.Α.Π.. Χαρακτηριστικά αναφέρεται η πρωτοβουλία για κατασκευή πυροφυλακίου εντός της διοικητικής περιφέρειας του Δήμου Νέας Ερυθραίας σε συνεργασία με το Σ.Π.Α.Π η οποία μέχρι τώρα δεν τελεσφόρησε. Από αυτό το μικρό παράδειγμα φαίνεται ο βαθμό έλλειψης συνεργασίας μεταξύ του Συνδέσμου και των Ο.Τ.Α. - μελών που τον αποτελούν.

Μειονέκτημα επίσης αποτελεί για τον Σ.Π.Α.Π η αδυναμία δραστηριοποίησης του σε όλη την έκταση της δικαιοδοσίας του καθώς και ο ελλιπής καθορισμός των αρμοδιοτήτων του. Χωρίς να παραγνωρίζονται οι δραστηριότητες και η προσφορά του Σ.Π.Α.Π., αυτό που γενικά διαπιστώνεται σε σχέση με την όλη δραστηριότητα του έως σήμερα είναι η έλλειψη "στρατηγικού σχεδιασμού" από τα όργανά του. Η έλλειψη "στρατηγικού σχεδιασμού" αποτελεί και βασική αδυναμία στην υλοποίηση όλων των στόχων του Σ.Π.Α.Π.. Η αδυναμία αυτή οφείλεται στην έλλειψη καταγραφής και ιεράρχησης των αναγκών και των προβλημάτων που αντιμετωπίζει ο Σύνδεσμος, στην έλλειψη προγραμματισμού τόσο σε μεσοπρόθεσμο όσο και μακροπρόθεσμο επίπεδο στόχων και δράσεων και τέλος στην έλλειψη συνεργασίας και συντονισμού μεταξύ του Συνδέσμου και των άλλων φορέων που δραστηριοποιούνται και παρεμβαίνουν στην περιοχή του Πεντελικού Όρους.

Για να αντιμετωπίσει τα παραπάνω ο Σ.Π.Α.Π θα έπρεπε να έχει δυνατότητα λήψης αποφάσεων για την εφαρμογή προγραμμάτων και την εκτέλεση έργων, χωρίς να απαιτούνται εγκρίσεις φορέων εποπτείας, ευελιξία στη διοίκηση και διαχείριση των πόρων του, δυνατότητα λειτουργίας με βάση το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τον ιδιωτικό τομέα. Τέλος θα πρέπει αν

συμμετάσχουν στο Σύνδεσμο φορείς με ευρεία εκπροσώπηση τόσο στο κοινωνικό όσο και στον επιστημονικοτεχνικό χώρο.

Ανάλογα παραδείγματα με αυτό του Συνδέσμου για την Προστασία και Ανάπλαση του Περιβάλλοντος του Πεντελικού Όρους (Σ.Π.Α.Π) στην Αττική, είναι ο Σύνδεσμος για την Προστασία της περιοχής του Ελαιώνα, ο σύνδεσμος για την Προστασία της Πάρνηθας και τέλος ο Σύνδεσμος για την Προστασία και Ανάπλαση του Υμηττού που είναι και ο πιο δραστηριοποιημένος σε σχέση με τους άλλους δύο.

Από τη σύσταση των παραπάνω Συνδέσμων διαπιστώνεται ότι η προστασία και η αναβάθμιση του υποβαθμισμένου από τις ανθρώπινες δραστηριότητες περιβάλλον της ευρύτερης περιφέρειας της Αττικής αποτελεί σημαντικό κίνητρο για διαδημοτική και διακοινοτική συνεργασία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Γκώνης Γεώργιος, ΔΟΜΗ - ΟΡΓΑΝΩΣΗ Ο.Τ.Α, Σημειώσεις Μαθήματος, Γαργαλιάνοι 1996, σελ 64-72
- Θελερίτη Μαρία, Περιφερειακή Διοίκηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση, Σημειώσεις Μαθήματος, Καλαμάτα 1995, σελ 20-35
- Ε.Ε.Τ.Α.Α. Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας, Π.Δ. 410/95 (ΦΕΚ Α'231), Αθήνα, 1995,σελ, 39-40, 151-165, 208-213.
- Κώδικας Νομικού Βήματος, τόμος 32, Αθήνα 1984, σελ 765
- Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ΦΕΚ 54/Β/1992, Αθήνα1992, σελ 49
- Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ΦΕΚ, 971Β/1996,Αθήνα, 1996,σελ10.089
- Σύνδεσμος για την Προστασία και Ανάπλαση του Περιβάλλοντος του Πεντελικού Όρους (Σ.Π.Α.Π.), Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα(Τ.Α.Π) Πεντελικού Όρους, Αθήνα 1996,σελ 10-230.
- Σύνδεσμος για την Προστασία και Ανάπλαση του Περιβάλλοντος του Πεντελικού Όρους (Σ.Π.Α.Π), Πρακτικά Συνεδριάσεων Διοικητικού Συμβουλίου Σ.Π.Α.Π, Νέα Πεντέλη 1992-1998.
- Σύνδεσμος για την Προστασία και Ανάπλαση του Περιβάλλοντος του Πεντελικού Όρους (Σ.Π.Α.Π) , Οικονομικά Στοιχεία 1994-1997.
- Σύνδεσμος για την Προστασία και Ανάπλαση του Περιβάλλοντος του Πεντελικού Όρους (Σ.Π.Α.Π.). Ενημερωτικό Υλικό, Νέα Πεντέλη 1998.
- Ανώνυμος , "Πεντέλη: Οικόπεδα στα Καμένα", *Πανόραμα*, (Νέα Ερυθραία), Τεύχος 3, Οκτώβριος 1997,σελ 20.
- Κουρμαδιάς Εμμανουήλ, " Πολεοδόμηση Οικοδομικών Συνεταιρισμών στο Όρος Πεντέλη", *Τύπος Κηφισιάς*,(Κηφισιά), 10/5/98, σελ8.
- Κουρμαδιάς Εμμανουήλ, "Ο Σ.Π.Α.Π. σε κινητικότητα" , *Κηφισιά*, (Κηφισιά), 1/4/98, σελ 6.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1	
ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΣΟΔΩΝ Σ.Π.Α.Π. (1994 -1997).	38
ΠΙΝΑΚΑΣ 2	
ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΞΟΔΩΝ Σ.Π.Α.Π. (1994-1997).....	38
ΠΙΝΑΚΑΣ 3	
ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ Ο.Τ.Α ΠΕΝΤΕΛΙΚΟΥ ΟΡΟΥΣ.....	67
ΠΙΝΑΚΑΣ 4	
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΠΕΝΤΕΛΙΚΟΥ ΟΡΟΥΣ.....	69
ΠΙΝΑΚΑΣ 5	
ΤΟΠΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΕΝΤΕΛΙΚΟΥ ΟΡΟΥΣ.(ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ)	80

